

A yaoi-jelenség

Szexuális orientáció-és attitűdvizsgálat
a magyar anime szubkultúra speciális szegmensében

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4
Témafelvetés.....	5
1. A yaoi-jelenség az anime szubkultúrában	
1.1. Betekintés az anime és manga világába	6
1.1.1. Komplexitás és emocionalitás – az anime és manga karakterisztikumai	7
1.1.2. Az „anime-bumm”, avagy népszerűségi robbanás keleten és nyugaton	9
1.1.3. Az anime a tudomány nagyítólencséje alatt	11
1.2. Az anime szubkultúra	12
1.3. Férfiszerelem az animékben: a Boys’ Love műfaj	13
1.3.1. A Boys’ Love forgatókönyve az idealizmus jegyében	14
1.4. A yaoi-jelenség	16
1.4.1. A yaoi-közösség összetartó ereje: a BL-művészet	17
1.4.2. A yaoi népszerűségi indexe	18
1.4.3. A yaoi-jelenség a tudományos érdeklődés középpontjában	19
2. A homoszexualitás	
2.1. A homoszexuális orientáció kialakulásának elmélete és vizsgálata	21
2.1.1. A homoszexualitás társadalmi megítélése	23
2.2. Meleg férfiak női testben? A Boys’ Love rajongóinak szexuális orientációja	24
2.2.1. Ideális társadalomkép, ideális karakter, ideális szexuális orientáció?	25
3. Az attitűdök vizsgálata	
3.1. Az explicit és implicit attitűd.....	27
3.2. A homoszexualitás iránti attitűdök	29
Kérdésfelvetés	32
4. Hipotézisek	33
5. A kutatás bemutatása	
5.1. A vizsgálati eszközök és módszerek bemutatása	34
5.2. A vizsgálati személyek bemutatása	38
5.3. Az eredmények bemutatása	45
5.4. Következtetések és javaslatok	62
Összefoglalás	63

Köszönetnyilvánítás.....	65
Irodalomjegyzék	66
Mellékletek	
1. számú melléklet	77
2. számú melléklet	83
3. számú melléklet	85
4. számú melléklet	88

Bevezetés

Dolgozatomban egy több évre visszatekintő vizsgálatsorozat átfogó eredményeit szeretném bemutatni, amelyet a magyar anime szubkultúra egy speciális csoportjának bevonásával végeztem. Elsőként 2012-ben foglalkoztam a Japánból érkezett kulturális irányzat kedvelőinek pszichológiai megismerésével, majd az eredmények inspirációjának hatására folytattam vizsgálataim. Kutatásom nem csupán a keleti vizuális kultúra iránti szenvedélyem motiválta, hanem a terület tudományos felderítésének újonnan kínálkozó lehetősége, valamint elkötelezettségem az eddig elért eredményeim háttérvizsgálatának jelentősége felől.

A japán animációs filmek, idegen szóval *animék*, a legtöbb európai országhoz hasonlóan hazánkban is az 1990-es évek második felében, megjelenésüket övezően váltak népszerűvé. A japán rajzfilmek iránti rajongás azonban csupán egyetlen aspektusa az anime szubkultúra gazdag színvilágának, mely mellett a művészetek iránti fogékonyság és a széleskörű kulturális érdeklődés is helyt foglal.

A szakirodalomban a 2000-es évek közepétől találkozhatunk tematikus vizsgálatokkal, amelyek célzottan a szubkultúra jellemzőinek formális leírására törekedtek, majd a 2010-es években egy kiváltképp érdekes tendencia került a figyelem fókuszába, amelyre a külföldi szakirodalom *yaoi-jelenség*ként hivatkozik. A *yaoi* a japán rajzfilmek egy specifikus műfajára utal, melynek legfőbb sajátossága a történet középpontjában álló szerelmi szál, amely a hagyományos romantikus irányzattal szemben két férfi között ébred. A műfaj, amely a szubkultúra sokszínűségéhez méltán hasonló komplexitással rendelkezik, világszerte rendkívüli népszerűsége tette szert az elmúlt évek során. A rajongói kultúrkör, valamint az exponenciálisan növekvő tendencia, mely elsősorban a rajongók számára készült termékek előállításában és eladásában öltött számszerűsíthető mértéket, a médiatudósok, szociológusok és a vizuális kultúra szakemberei által a *yaoi-jelenség* elnevezést kapta.

A későbbiekben részletes kifejtésre kerülő műfaj rajongói a szubkultúrán belül sajátos csoportot képeznek, amelynek átfogó vizsgálatára eddiglen kevés szakember vállalkozott a pszichológia tudományának berkein belül, habár a jelenség lélektani aspektusainak megragadása vélekedésem szerint jelentős mértékben hozzájárulhatna a műfaj népszerűségének megértésében. Mindazonáltal segítséget nyújthatna a képi és tartalmi ábrázolás, valamint a téma iránt fogékony rajongók személyisége közötti összefüggések feltárásában.

A yaoi-jelenség szakirodalmában mindeddig főképp leíró vizsgálatokkal találkozhatunk, amelyek a rajongói csoport jellemző vonásait próbálták megragadni, s ezáltal képet alkotni róla. Jelen munkámban nem célom felülszárnyalni a korábbi vizsgálatok eredményeit, sem megcáfolni a szubkultúrát feltérképezni törekvő kutatások korlátainak létét; vizsgálatom során arra törekszem, hogy további deskriptív adatokkal szolgáljak a pszichológia tudományának perspektívája mentén, hozzájárulva ezzel a médiatudomány és a szociológia által feltérképezett területek gazdagításához. Mindezekén túl kiemelt célom feltárni olyan összefüggéseket, amelyek megerősítik azt az állásfoglalást, mely szerint a yaoi-jelenségben érintett személyek sajátos, egyedülálló csoportot képeznek számos lélektani aspektus tekintetében, s ezek mentén javaslatokat szeretnék fűzni a műfaj népszerűségében rejlő lehetőségek gyakorlatban történő alkalmazására.

Témafelvetés

Több tanulmányban is megtalálható a gondolat, mely szerint a yaoi műfaj hozzájárulhat a férfi homoszexualitás szélesebb körű társadalmi elfogadásához, s a megértő, toleráns attitűd megszilárdításához (*Knight, 2012; Pagliassotti, 2008a; Thorn, 2004*). A kutatók ezen elképzelésre mindeddig evidenciaként tekintettek, s nem irányultak vizsgálatok a tudományos bizonyítékokkal történő alátámasztására. A jelenség komplexitásából fakadóan azonban szükségesnek látom annak vizsgálatát, vajon a vélt elfogadás a homoszexualitással szemben milyen mértéket ölt egy semleges csoporthoz viszonyítva. Vajon látványos különbségről számolhatunk be, tudományos bizonyítékot nyerve arról, hogy egy extrém elfogadó csoporttal állunk szemben?

A kérdést tovább árnyalják a homoszexualitást tematizáló művek jellemző vonásai, amelyek felvetik az idealisztikus társadalmomkép kontra reális életvitel dilemmáját, amelyet egy későbbi fejezetben részletesen tárgyalok. Ennek alapján jogos kérdésként merülhet fel, vajon hogyan formálják az attitűdöt ezek a művek? Érdeemesnek találom feltárni, vajon a műfaj által reprezentált társadalomkép és életvitel, melyet áthat a valóságtól elrugaszkodó, olykor már szélsőséges idealizmus, miképpen tükröződik az érintett csoport explicit, tudatos viszonyulásában a homoszexualitás jelenségét illetően, s hogyan jelenik meg az implicit, tudattalan asszociációk rendszerében.

További célom vizsgálni a műfaj rajongóinak szexuális orientációját, amely meglehetősen ellentmondásos eredményekhez vezetett a korábbi kutatások során, melyek arról adnak tanúbizonyságot, a célközönség összetétele a gyakorlatban nem egyezik meg a yaoi-jelenség

általános definíciójában szereplő paraméterekkel. A kapott eredményt szeretném összefüggésbe vonni az attitűdvizsgálattal s más releváns változókkal is.

Ahhoz azonban, hogy értelmezni tudjuk az eredményeket, először is szükséges teljes képet kapnunk az anime szubkultúráról, amely keretbe foglalja a vizsgálatunk tárgyát képező yaoi-jelenséget.

Dolgozatom első fejezetében szeretnék betekintést nyújtani a japán rajzfilmek különleges világába, s a keleti hagyományok által inspirált szubkultúra széles spektrumú tevékenységi köreibe, melyek által lépésről lépésre közelebb juthatunk a vizsgálatunk tárgyát képező jelenség megismeréséhez.

1. A yaoi-jelenség az anime szubkultúrában

1.1. Betekintés az anime és manga világába

Az anime az angol „animation” szóból ered, amely a japán rajzfilmek általános megnevezése. Japánban a nap bármely szakában találkozhatunk velük a televízióban; iskolások, háziasszonyok és üzletemberek egyaránt szívesen nézik őket szabadidejükben. A keleti szigetország kínálatában bármely korosztály részére találhatunk animéket, míg Európában és az Egyesült Államokban a műfaj sajátosságaiból eredeztethetően elsősorban a fiatal felnőttek számára ajánlott kategóriaként tartják számon (Drazen, 2014).

A filmekhez hasonlóan számos műfaj fellelhető közöttük: akció, vígjáték, horror, dráma, fantázia vagy romantikus művek forgatókönyvei, ám a hagyományos kategóriákon túl sajátos műfajokkal is találkozhatunk. Ide sorolhatjuk többek között a későbbiekben tárgyalt yaoit is. A legáltalánosabb kategorizáció alapján megkülönböztethetünk gyermekek és felnőttek számára készült alkotásokat, s fiúk és lányok által preferált műveket is. Példaként említhetjük a népszerű *shounen* animéket, melyek kalandos történetükkel és harcjeleneikkel elsősorban a tinédzserkorú fiúk számára jelentenek remek kikapcsolódási lehetőséget. Ebbe a kategóriába tartozik a hazánkban is ismert *Dragon Ball*, amely Son Goku kalandjait meséli el. A kisfiú, akit a történet kezdetén megismerhetünk, a világ legerősebb harcművészévé szeretne cseperedni. A cselekmény során kiemelt szerepet játszik a hét sárkánygömb, melyekről úgy hírlik, teljesítenek egy kívánságot, ám szétszóródtak a világban. Felderítésükre kiváló harcosok vállalkoznak, akik ádáz küzdelmet folytatnak ellenfeleikkel megszerzésükért (Matóné, 2009).

A shounen művekkel szemben a *shoujo* animék romantikus színezete főként a fiatal lányok tetszését nyerheti meg. A kategória egyik legnépszerűbb alkotása kétségkívül a *Sailor Moon*, amely varázserővel rendelkező fiatal lányok küzdelmét mutatja be a szeretetért és az igazságért (Drazen, 2014; Matóné, 2009).

Az anime és a manga iránti rajongás összefonódik a szubkultúrában. A manga jelentése „vázlat”, amely a japán képregények általánosan elterjedt megnevezése. Számos esetben népszerű mangákból készítenek animét, azonban találkozhatunk fordított esettel is. A mangák jellegzetessége különleges rajzolási stílusuk, karakterábrázolásuk és szimbolikájuk mellett olvasási irányuk, ugyanis a nyugati képregényektől eltérően jobbról balra haladunk a cselekménnyel. Ezen műfaji sajátosságok megtekinthetők a szemléltető ábrán is (1. ábra). A japán képregények jellemzően fekete-fehér oldalakból állnak, melyek terjedelme egy könyv lapszámával vetekszik. A műfaj az 1960-as években vált kiváltképp népszerűvé nemcsak Japánban, hanem az Egyesült Államokban is, s ebben kiemelt szerepet tulajdoníthatunk az orvosi végzettségű rajzművésznak, Tezuka Osamunak, aki 40 évi munkássága alatt csaknem 150 000 oldalt rajzolt, s az amerikai kontinensen is népszerűvé vált munkáinak elismerésül méltán nevezték a manga atyjának (Drazen, 2014).

1. ábra: A manga jellegzetes stílusjegyei

Az anime és manga főbb fogalmainak és általános jellemzőinek felvázolása után az alábbiakban szeretnék mélyebb betekintést nyújtani struktúrájukba, mely által elhatárolhatóvá válnak más médiumoktól, s kirajzolódnak lélektani aspektusaik.

1.1.1. Komplexitás és emocionalitás – az anime és manga karakterisztikumai

Az animék és a mangák számos egyedi vonással rendelkeznek, melyek által könnyen felismerhetők. Ezen sajátosságokat két szempontrendszer szerint vizsgálom a továbbiakban: a vizuális ábrázolás és a cselekmény struktúrája mentén.

Általánosan elmondhatjuk, hogy a japán vizuális kultúrát áthatja a részletgazdagság s az érzelmeket megfestő szimbolika, amely természetesen az anime és a manga művészetét sem

hagyja érintetlenül. A precíz kidolgozottság a vizuális szemléltetésben egyrészt a karakterek tervezésében, másrészt a háttér megfestésében valósul meg (Cavallaro, 2010).

2. ábra: Az anime karakterábrázolása

Abban keresendő, hogy a japán rajzfilmek világában kiemelt szerepet játszik a külső megjelenés, amely a szereplők lelkivilágát tükrözi. Az ábrázolásmód általános elemei között tartjuk számon a nagy szemeket, melyek a lélek tükreként funkcionálnak. Minél nagyobb szemekkel rendelkezik egy karakter, annál jóságosabb, őszintébb személyiségnek vélhetjük. Ezzel szemben a keskeny szem gonosz, kétes intenciókról árulkodik. A vékony testalkat is általános jelenségnek tekinthető; a szereplőket idealisztikusan vékony törzzsel és hosszú lábakkal ábrázolják (Brenner, 2007). A felsorolt jellemvonások szemléltetésére a 2. ábra szolgál.

A karakter egyedi személyiségvonásainak függvényében más speciális elemek is társulhatnak megjelenéséhez, mint például egy különleges hajcsat, ékszer, harceszköz. Az extrém frizurák és különleges ruhák mindemellett érzelmeik megfestését is szolgálják, ám a figyelmet megragadó viselet mellett vissza-visszatérő motívumok is tájékoztatnak bennünket a szereplő lelkiállapotáról. Ha például főhősünk dühbe gurul, egy piros, kereszt alakú ér rajzolódik ki halántékán, vagy ha kínos helyzetbe kerül, izzadságcsepp jelenik meg homloka felett (Brenner, 2007; Matóné, 2009).

Az alkotók a karakterek precíz ábrázolása mellett nagy gondot fordítanak a háttér részletgazdag bemutatására is. Míg nyugati rajzfilmek készítői a háttérre elhanyagolható díszletként tekintenek, s annak minimalista egyszerűsítésére törekednek, addig a keleti alkotók a környezetet is az érzelmek, hangulatok megfestésének szolgálatába állítják. A művészi precizitással kidolgozott tájak, utcaképek és épületek a szereplők jellemével párhuzamosan fejlődnek (Cavallaro, 2010; Condry, 2013).

Az animék komplexitása azonban nem csupán a vizuális ábrázolásban mutatkozik meg, hanem a cselekmény struktúrájában is. A nyugati rajzfilmek szimplicitásával szemben ugyanis összetettebb történettel rendelkeznek; bővelkednek a váratlan fordulatokban s az emocionális jelenetekben (Patten, 2004). Condry, Freedman, Sullivan, Bevins, McKeever és Beck (2013) szerint nincs más médium, mely képes olyan komplex, erős érzelmi töltéssel bírni

elemek átszerkesztésére és feldolgozhatóvá tételére, mint az anime. A japán rajzfilmek rendszerint olyan emberi témákat vetnek fel, mint például az igazságosság kérdése, az élet és halál kapcsolata, a szeretet és barátság jelentősége, melyek gondolkodásra inspirálják a nézőket, s többnyire nem kínálnak egyszerű megoldást; helyette bíznak közönségük ítélőképességében (Condry és mtsai, 2013). Ennek előhívását célozza példának okáért a *Death Note* című népszerű thriller, melyben a főszereplő, Yagami Light egy napon Ryuuk halálisten füzetéhez jut. Akinek a neve a füzetbe kerül, meghal. Főhősünk hamarosan ráébred, hogy a füzet segítségével hatalmában áll rendelkezni mások élete felett, s rövidesen elveszti a kontrollt az önkényes igazságszolgáltatásban azáltal, hogy bűnözők életének vet véget fáradhatatlanul (Matóné, 2009).

Az anime emocionális-strukturális vizsgálatát követően dolgozatomban soron következő egységében a médium népszerűségének okait szeretném bemutatni, melyek szoros összefüggést mutatnak a felvázolt komplexitás dimenzióival.

1.1.2. Az „anime-bumm”, avagy népszerűségi robbanás Keleten és Nyugaton

A japán rajzfilmek az elmúlt évtizedek során rendkívüli népszerűsége tettek szert világszerte. Elsőként érdemes röviden áttekintenünk, milyen hosszú múltra tekint vissza a médium, mikor következett be a szakirodalom által „anime-bumm”-nak (Daliot-Bul, 2014), illetve „anime-robbanás”-nak (Drazen, 2014) nevezett népszerűségugrás, illetőleg mi lehetett annak az oka.

Az anime történelmét egészen az 1910-es évek második feléig vezethetjük vissza (Poitras, 2001). Az alkotók szándéka kezdetben alacsony költségvetésű animációk létrehozásában rejlett, majd a technika fejlődésével párhuzamosan nézőközönségük is gyarapodni kezdett. Japánban már az 1960-70-es években is közkedvelt műfajnak számított, ám az igazi népszerűségi robbanás csak az 1990-es években következett be, mikor is a keleti szigetország határait áttörve beszivárgott az amerikai és az európai kontinensre, ahol rövid idő alatt népes rajongótáborra tett szert (LaMarre, 2009).

A népszerűség okait több tanulmányból is megismerhetjük az egyes tudományágak fő szemléletmódjának tükrében. Tze-Yue G. Hu (2010), a nemzetközi kapcsolatok kutatója a korábban kifejtett diverzitásban látja a médiaműfaj népszerűségének okát. Tanulmányában kifejti, hogy az amerikai közönség egyoldalúnak és szürkének találta a híres nyugati akcióhősök kiszámítható jellemét, cselekedeteit, s a váratlan fordulatok felé terelte érdeklődésüket, melyben az animék nem szenvedtek hiányt.

Patten (2004) kiemeli, hogy a mesékkel ellentétben az animék nem korlátozódtak kizárólag a gyermekek érdeklődésére, így szélesebb rajongótáborra tehettek szert. Elterjedésük továbbá párhuzamba vonható a modern sci-fi felemelkedésével, hiszen a tudományos fantasztikum kedvelői az animékben sem csalódhattak; a mozgalmas cselekmény és a speciális effektek alkalmazása az élőszereplős filmekhez tették hasonlatossá őket. Ehhez csatlakoztak továbbá olyan kíváncsú jellemzők, mint például a karakterek multidimenzionalitása, a különleges világok bemutatása és a széles műfajkínálat.

Condry és munkatársai (2013) egy jelenleg is zajló kutatás során számos dimenzióban végeztek feltárást az okokra vonatkozóan, különös hangsúlyt fektetve az anime érzelmek közvetítő szerepére. A munkacsoport megállapításai között szerepel, hogy a műfaj bebizonyította, az animációs film nemcsak gyermekek érdeklődését keltheti fel. Rámutatott a felnőtt rajzfilmek iránti igényre, melynek hatására napjainkban újabb és újabb amerikai animációs filmek születnek célzottan az érett korosztály számára, pl. *South Park*, *The Simpsons* (*Condry és mtsai*, 2013; *Kálmós*, 2003; *Patten*, 2004). Megcáfolta azt is továbbá, hogy a gyermekek nem tudják figyelemmel követni a hosszabb történeteket, s képtelenek kezelni a felnőtt témákat. Lényeges megállapítás, hogy a műfaj tiszteli a rajongóit, bízik gondolkodási-és ítélőképességükben, s ezáltal fejlődésre, elfogadásra és az újdonságok nyitott szemléletű befogadására tanítja őket. Univerzális témákat vet fel, s az emberi lét kihívásait egyedülálló módon, megszemélyesítő perspektívából mutatja be, melynek hatására a rajongók már az első perctől kezdve érzelmi köteléket alakíthatnak ki a szereplőkkel. Mivel ezek a rajzfilmek elsődlegesen a japán közönséget célozzák meg, a japán kultúrát tükrözik, ami által a rajongók megismerhetik a szigetország történelmét, kulturális hátterét. S végül az anime nemcsak üzlet, hanem művészet, amely belső motivációt és értéket hordoz mind az alkotók, mind a rajongók számára. Ebből a szenvedélyből fakad, hogy a készítők különös gondot fordítanak a minőségre, s gyönyörködtető karakterekkel, panorámával kápráztatják el a nézőket. Az anime tehát az olcsó animációs film múltjából emelkedett a magas minőség porondjára, s a technika vívmányaival párhuzamosan fejlődik napjainkban is (*Condry és mtsai*, 2013).

LaMarre (2009) jelentős szerepet tulajdonít az internetnek a műfaj elterjedésében, amely összefüggésbe állítható *Condry és munkatársainak* (2013) eredményével, mely szerint a műfaj közösséget épít, s az ily módon létrejött csoportoknak elsődlegesen a világháló szolgáltató teret. Az internet ugyanakkor nemcsak az anime elterjedésének nyújtott színteret, hanem a későbbiek során számos tudományos vizsgálat létrejöttének bázisául szolgált.

1.1.3. Az anime a tudomány nagyítólencséje alatt

Az anime térhódítása a tudományos körök érdeklődését is felkeltette, azonban az első számottevő vizsgálatok közel tíz évvel a népszerűségi robbanást követően kezdtek kibontakozni. Dolgozatom terjedelmi korlátai miatt az alábbiakban egy rövid kronológiai áttekintés után csupán két jelentős vizsgálatot ismertetnék egy hazai és egy külföldi példán keresztül.

Nemzetközi viszonylatban elmondható, hogy az anime tudományos vizsgálatának első jelentős eredményei a 2000-es évek közepén szivárogtak a köztudatba, míg hazánkban az első vizsgálatok, főképp szakdolgozatok formájában, a 2000-es második felében kezdtek kibontakozni. A rendelkezésünkre álló szakirodalmat tekintve megállapíthatjuk, hogy az érdeklődés középpontjában elsődlegesen négy terület áll: a műfaj népszerűségének okai, fogalmainak deskriptív meghatározása és rendszerezése, a kulturális jegyek feltárása az animációban és a vizuális ábrázolásmódban, valamint az agresszió kérdése, melynek vizsgálatára a nyugati országok kutatói vállalkoztak, jelezve a kulturális háttérismeretekre mutató igényt.

Hazánkban az első tudományos igényű áttekintést az anime szubkultúráról *Matóné* (2009) munkájának tulajdoníthatjuk, amely mindamellett, hogy átfogó képet alkotott a rajongói bázis tevékenységéről széleskörű definíciók által, pedagógiai módszerekkel történő megfigyelése által cáfolatot nyújtott az agresszió és a szubkultúra által képviselt értékek közötti közvetlen kapcsolatra. A következő számottevő lépésre 2013-ban került sor, mikor is *Dobay, Pravda és Láda* (2013) elvégezték a „Nagy Anime és Manga Kutatás” elnevezésű adatfelmérést 3168 fő részvételével, melynek célja a magyar rajongók statisztikai adatainak és preferenciáinak feltárására irányult. Felmérésük eredményeképpen képet kaphattunk arról, hogy a magyar rajongók 69%-a 15 és 23 év közötti fiatalokból áll, 23%-uk 24 év feletti; a résztvevők 65%-a nő, míg 35%-a férfi, s a rajongók zöme Budapesten, illetve Pest megyében él. Továbbá érdemes megemlíteni azt a különös adatot, mely szerint a rajongók jelentős többsége 100-nál is több animét látott már, ámde 5-nél alig több mangát olvasott eddiglen.

A külföldi szakirodalom tekintetében napjainkban már jelentős fejlődésről számolhatunk be. Számos tudományos publikáció áll rendelkezésünkre a téma áttekintéséhez; különböző tudományterületeken tevékenykedő akadémikusok és doktori hallgatók választják vizsgálatuk tárgyául az anime jelenségkörét, amely jelzi feltáró kutatásának igényét. Napjainkban az egyik legjelentősebb vizsgálatsorozatnak a SANA-t (Summit on Anime in North America) tekinthetjük, amely a denveri Japán Főkonzulátus megbízásából jött létre 2013-ban annak céljából, hogy akadémikusok, az anime iparának szakértői és a szubkultúra tagjainak bevoná-

sával tudományos vizsgálatok keretén belül képet alkossanak arról, minek köszönhető a műfaj töretlen népszerűsége Észak-Amerikában, s ennek milyen implikációi lehetnek. A kutatás napjainkban is zajlik, s az eredmények bemutatása szakmai konferenciákon történik (Condry és mtsai, 2013).

A tudományos érdeklődést is felkeltő anime és manga fogalmainak, valamint jellegzetes stílusjegyeinek megismerése után az alábbiakban szeretném bemutatni a későbbiekben vizsgálati mintámat képező rajongói közösség főbb jellemvonásait kulturális és szociálpszichológiai aspektusok mentén.

1.2. Az anime szubkultúra

Elsőként a globális anime szubkultúra jellemzőit szeretném ismertetni a japán és az amerikai rajongói bázis példáján keresztül, majd a magyar közönség kulturális tevékenységének leírásával zárom dolgozatom jelen gondolati egységét.

Szubkultúraként definiáljuk azon személyek szűk csoportját, akik a többségi kultúrától eltérő szimbólum, norma-és hagyományrendszerrel rendelkeznek érdeklődési területük sajátos vonásainak megfelelően (Mészáros, 2006).

Az anime szubkultúra a legtöbb szubkultúrától eltérő módon nem Nyugat-Európából vagy az Egyesült Államokból indult, hanem a keleti szigetországból, Japánból, s egy kiragadott aspektus helyett, mint például az öltözködési stílus vagy egy jellemző zenei irányzat, a teljes japán kultúrát háttérébe helyezi (Matóné, 2009).

Az anime szubkultúra szakirodalmában gyakran találkozhatunk az *otaku* kifejezéssel, amely egy animerajongó sztereotipikus reprezentációja. Korábban pejoratív jelleggel bírt, s a túlzott rajongást volt hivatott minősíteni, napjainkban azonban már általános kifejezésként él a rajongók megnevezésére (Napier, 2001).

Az anime szubkultúra tagjait nem csupán az anime és a manga iránti rajongás kovácsolja közösséggé, hanem a keleti kultúra iránti nyitottság is. Érdeklődésük széles spektrumát kiválóan szemlélteti találkozóik, az úgynevezett *AnimeCon*ok programkínálata, melyek évente néhány alkalommal kerülnek megrendezésre, s számos kulturális programot kínálnak az érdeklődők számára. A rajongók többek között megismerkedhetnek általuk a japán történelemmel, az évszázados hagyományokkal, vagy akár közelebb kerülhetnek a hitvilághoz. Mindemellett lehetőségük nyílik megismerkedni a japán harcművészettel szemléletes bemutatók által, s bepillantást nyerhetnek a keleti gasztronómia fortélyaiiba is. Interaktív demonstrá-

ciók keretén belül lehetőség nyílik a hagyományos festészet és a stratégiai játékok alapjainak elsajátítására is (Napier, 2007).

A kulturális programokon túl szórakoztató ügyességi versenyeket is hirdetnek; az érdeklődő kipróbálhatja kinezmetikus készségeit a táncpadon, s tesztelheti énektudását a karaoke-versenyen, amely népszerű megmérettetés Japánban. A fiatalabb rajongókat különösen a konzolterem csábítja, ahol virtuális térben fejleszthetik ügyességüket. Mindemellett a művész-lelkek sem unatkozhatnak: a tehetséges írók és rajzolók számára is rendeznek programokat, ahol megismerkedhetnek egymás munkásságával (Matóné, 2009).

Az AnimeConok legnagyobb attrakciója mégis az úgynevezett *cosplay*, amely jelmezes felvonulást jelent (Matóné, 2009; Napier, 2001). Az animék szerelmesei ugyanis szívesen bújnak kedvenceik bőrébe, hogy tanúbizonyságot adjanak kreativitásukról és elszántságukról, hiszen egy-egy öltözet elkészítése hónapok, netán évek munkája. A cosplayverseny keretén belül zsűri díjazza a legötletesebb jelmezeket, a színpadi produkciót, s a karakterhűséget (Matóné, 2009).

Hazánkban a legtöbb látogatót csábító anime-központú esemény, amely ötezernél is több érdeklődőt vonz, évente háromszor kerül megrendezésre, azonban kisebb, térségi találkozókra gyakrabban kerül sor. A rajongók a kéthavonta megjelenő *Mondo Magazin*ban tájékozódhatnak az animevilág híreiről. Az egyetlen magyar animecsatorna, az *Animax* 2014 márciusában felfüggesztette a japán rajzfilmek sugárzását, így ezt követően ismét az internet vált a hazai rajongók elsődleges forrásává, ahol találkozhatnak kedvenceikkel.

Az utóbbi évek során a magyar anime szubkultúra differenciálódása vált megfigyelhetővé, melynek következtében fókuszba került egy kisebb közösség. Ezt a csoportot az anime és manga egy speciális műfaja iránt mutatott preferencia fűzi össze. A továbbiakban ezen műfaj sajátosságait szeretném bemutatni.

1.3. Férfiszerelem az animékben: a Boys' Love műfaj

A Boys' Love azon művek összefoglaló megnevezése, melyek történetének középpontjában két férfi egymás iránt érzett szerelme áll. A téma megjelenhet animék, mangák, írott történetek, rajzok és más alkotások központi jegyeként (Bollmann, 2010). A műfaj már az 1970-es évektől nagy népszerűségnek örvend Japánban, s rendkívüli érdeklődés övezi nemcsak a keleti szigetországban, hanem az Egyesült Államokban és Európában is (Pagliassotti, 2008a).

A fiúszerelmet megfestő Boys' Love mellett említést tehetünk a lányszerelmet ábrázoló művekről is, amelyek a *yuri* elnevezést viselik, azonban közel sem váltak olyan népszerűvé, mint a világszerte hódító BL (Matóné, 2009).

A Boys' Love kifejezés az 1990-es évek tematikus kiadványaiból származik (Pagliassotti, Nagaïke és McHarry, 2013). Kezdetben a lányok számára készült *shoujo* kiadványok altípusaként tekintettek rá, majd népszerűségéből fakadóan a műfaj a későbbiekben kivívta magának az önálló kategória-megnevezést (Bollmann, 2010).

A műfaj két alkategóriára bontható a romantika és az erotika hangsúlya szerint (Nagakubo, 2005). A *shounen-ai*, melynek jelentése fiúszerelem, azon műveket foglalja magába, melyek két férfi romantikus kapcsolatát tematizálják, ily módon az érzelmek dominanciáját hivatottak hangsúlyozni. A *yaoi* ezzel szemben a szexualitás explicit ábrázolását helyezi előtérbe, így célközönségét a felnőtt korosztály képezi (Lunsing, 2006). A *yaoi* a „yama nashi, ochi nashi, imi nashi” japán kifejezésből eredő mozaikszó, melynek jelentése: „nincs beteljesülés, nincs ígéret, nincs jelentőség”. Ezen szójáték nem a műfaj iránt viseltetett attitűdöket tükrözi, hanem a hagyományos történetvezetésről árulkodik, hiszen a *yaoi* főképpen a vágyról szól, s kevés figyelmet fordít az érzelmi, szociális háttértörténetre (Drazen, 2014; McLelland, 2006; Pagliassotti, 2008b). Felmérések szerint a Boys' Love mangák olvasóinak 93%-a mindkét alkategóriát, a *shounen-ait* és a *yaoit* is szívesen forgatja (Pagliassotti, 2008b).

Napjainkban leginkább a Boys' Love, BL és a *yaoi* elnevezés használatos a műfaj jelölésére, amelynek típusai között átfedések fedezhetők fel. A továbbiakban a *shounen-ai* és a *yaoi* művek közös jellemzőit szeretném részletezni, majd egy népszerű Boys' Love anime bemutatásán keresztül szemléltetni a felvázolt forgatókönyvet.

1.3.1. A Boys' Love forgatókönyve az idealizmus jegyében

A Boys' Love művek számos jellegzetes vonással rendelkeznek, amelyek a vizuális ábrázolásban, az érzelmek kinyilvánításának módjában, a hagyományos szereposztásban és a megfestett társadalomképben tükröződnek, s az idealizmus jegyében jutnak kifejezésre.

A karakterek megalkotása során a szerzők törekednek a szépségre, az esztétikumra, amelynek megvalósítása érdekében exkluzív tervezési technikákat alkalmaznak. Különös hangsúlyt fektetnek az anatómiára, a karakterek feminin vonásainak árnyalt illusztrációjára, minek eredményeképpen a szereplő elnyerheti a *bishounen* címet, melynek jelentése „gyönyö-

rú férfi” (Wilson és Toku, 2004). A bishounen karakterek preferenciája a japán irodalomtörténet számos művében központi szerepet játszik, ezáltal kultúrtörténeti jelentőséggel bír (Angles, 2011).

A műfaj romantikus jellegéből eredően a készítőik különös gondot fordítanak az érzelmek hű ábrázolására még a részletes háttértörténetet mellőző yaoi esetében is. A művek egyik központi eleme a nemek korlátait ledöntő határtalan szerelem, amely különösen vonzó a rajongók számára, hiszen azt az ideát testesíti meg, mely szerint a romantikus érzelmek győzedelmeskedhetnek a társadalom elvárásai, az általános nemi szerepek és a fizikai preferenciák felett (Knight, 2012; Pagliassotti, 2008a). A Boys’ Love művek fő gondolatai közé sorolható az örökké tartó szerelem, melyhez hozzátartozik a hűség, az odaadás és a feltétel nélküli elfogadás (Fujimoto, 2007).

A művek további jellegzetességei között említhetjük a sztereotípiákon alapuló szerepeket. A Boys’ Love alkotások jellemzően két főszereplőt emelnek történetük középpontjába, egy domináns, maszkulin személyiségjegyekkel rendelkező „agresszor”-t, és egy szubmisszív, feminin karakterisztikummal jellemezhető személyt (Malone, 2008). Az általános terminusok a következőképpen alakulnak: az erősebb fél japán elnevezése a *seme*, míg a gyengébb fél az *uke* (Madill, 2014).

A Boys’ Love művek főszereplői általában nyíltan vállalják homoszexualitásukat, s környezetük, illetve a társadalom, melyben élnek, pozitív, elfogadó attitűddel fordul hozzájuk. Bízhatnak családjuk, barátaik támogatásában, akik megértéssel konstatálják preferenciájukat (Mizoguchi, 2010). Egyes szerzők szerint ezen példaértékű minta hozzájárul a férfi homoszexualitás széleskörű társadalmi elfogadásának erősítéséhez, s a pozitív attitűd megszilárdításához (Knight, 2012; Pagliassotti, 2008a; Thorn, 2004). Mizoguchi (2010) a yaoialkotók misszióját az általuk megfestett ideális társadalmi attitűd és a valóság közelítésében látja munkájuk révén.

Azonban be kell látnunk, hogy a Boys’ Love által képviselt idealizmus meglehetősen távol áll a valóságtól. Ezt tovább fokozza a gyakran bevetett futurisztikus és fantasztikus háttértörténet, amely automatikusan kiváltja a rajongókban a valóságtól való elrugaszkodás iránti igényt a cselekmény során, ily módon még inkább elszakítja őket a homoszexualitás reális társadalmi képétől, s a műfaj által reprezentált idealizmus felé tereli (Shamoon, 2004). Pagliassotti (2008a) 478 résztvevőt számláló angol nyelvű vizsgálatában megkérdezte a műfaj rajongóit, vajon a Boys’ Love mangák szereplői olyan emberek, akikkel a való életben is találkozunk? A válaszadók 55%-a, összesen 215 fő szerint egyáltalán nem olyanok, 41%-uk

szerint hasonlóak, s csupán 3%-uk szerint nagyon is olyanok. A vizsgálatot Castagno és Sabucco 2006-2007 során olasz nyelven megismételte 315 fő részvételével, amelyben a kérdést két csoportra bontották: a karakterek fizikai vonzóságának realiztikusságára, illetve érzelmeik és viselkedésük realiztikusságára. A válaszadók 34%-a szerint a szereplők fizikai attraktivitása egyáltalán nem realiztikus, s csupán 6%-uk szerint nagyon is. Érzelmeikről és viselkedésükről 23% vélekedett úgy, hogy egyáltalán nem felel meg a valóságnak, 59% szerint valamennyire megfelel, s 12% szerint nagyon is reális (Pagliassotti, 2008a). Ez az eredmény azt sugallhatja számunkra, a rajongók jelentős hányada tudatában van annak, hogy a Boys' Love által közvetített idealizmus nem feltétlenül felel meg a valós viszonyoknak.

A fentiekben részletezett szempontrendszer valamennyi aspektusának áttekintése céljából szeretném röviden bemutatni az egyik legnépszerűbb Boys' Love anime forgatókönyvét.

A *Gravitation* című drámát a magyar animecsatorna is műsorára tűzte a tizenhat éven felüli rajongók szórakoztatására. A nevezett anime egyik bishounen főszereplőjének vizuális jegyei a 3. ábrán megtekinthetők.

3. ábra: Bishounen karakter a *Gravitation* című animében

A történet főhőse Shindo Shuichi, kinek álma, hogy zenész barátaival Japán egyik leghíresebb rock-bandájává lépjenek elő. Shuichi egy este dalszöveget olvasgatva sétál a parkban, mikor a szél kikapja kezéből a papírlapot, s az egy híres regényíró előtt landol, aki a sorok olvasása után zord kritikával illeti a fiatal énekest. Shuichi erős motivációt érez arra, hogy megmutassa az írónak, igenis rendelkezik némi tehetséggel.

A Boys' Love műfaj jellemző vonásainak áttekintése után szeretném bemutatni a vizsgálatom tárgyát képező yaoi-jelenséget a rajongói közösség értékei és alkotótevékenysége, valamint a kapcsolódó kutatások eredményei által.

1.4. A yaoi-jelenség

A *yaoi-jelenség* terminus a Boys' Love művek rajongói bázisának globális és nagymértékű emelkedését hivatott kifejezni. Komplex fogalom, amelyet a Boys' Love műfaj népszerűségi mutatóiban ragadhatunk meg. *Mizoguchi* (2003) alapján a yaoi-jelenség fő komponensei: a yaoi textus, a női alkotók és a női olvasók. A jelenség háttérében egy többrétű növekedési tendencia áll, amely megnyilvánul a férfi homoszexualitást tematizáló művek számának

emelkedésében, a rajongói bázis és az alkotók táborának gyarapodásában, valamint a földrajzi terjeszkedésben, amely keletről nyugati irányba tart (Levi, 2008a).

Japánban már az 1960-as években is jelentek meg fiúszerelemet megfestő történetek a shoujo műfaj berkein belül. A manga atyja, Tezuka Osamu művei között is találhatunk homoszexuális tartalmú képregényt, amely *Princess Knight* címmel vonult be a manga történelmébe (Drazen, 2014; Levi, 2008a). Csupán néhány évvel később amerikai fronton is megfigyelhettük a jelenséget, amely a *slash* elnevezést kapta. A slash főszereplői általában ismert heteroszexuális médiaszereplők közül kerültek ki, akik a rajongók fantáziái által homoszexuális kalandokba bonyolódtak egy rövid, írásos történet erejéig. Az első megjelent mű Kirk és Spock, a *Star Trek* hőseinek kapcsolatát színezte ki homoszexuális tartalommal. Láthatjuk tehát, hogy nem csupán a keleti szigetországban támadt igény a férfiszerelemről értekező művek iránt, habár Japán mindig is élen járt a műfaj reprezentáns kiadványainak előállításában (Levi, 2008a).

A Boys' Love műfaj rajongóit a pejoratív *fujoshi* szóval jelölik, melynek jelentése „romlott nőszemély” (Saitō, 2007). A megnevezés már elárulja, hogy a Boys' Love művek elsődlegesen a heteroszexuális nők körében váltak népszerűvé, s az alkotók tekintetében is hasonló tendenciát figyelhetünk meg. A műfaj elterjedésének színterét mindenekelőtt az internet szolgáltatja, melynek révén világszerte nők százezrei váltak érintetté a yaoi-jelenségnek nevezett rajongói bázis emelkedésében. Sakakibara (1998) megfogalmazása szerint az érintett csoport tagjai „meleg férfiak női testben” (Sakakibara, 1998; idézi Thorn, 2004, 179.o.). A szerző szerint ez általános jelenség a rajongók körében, s talán erre vezethető vissza a műfaj létrejötte (Thorn, 2004). A rajongók nemi identitásának kérdésköre azonban komplexebb jelenséget képez. Ennek tárgyalására a homoszexualitás szakirodalmának áttekintése folyamán kerül sor.

1.4.1. A yaoi-közösség összetartó ereje: a BL-művészet

A rajongók többnyire animék, mangák, valamint írott és rajzolt művek formájában találkozhatnak kedvenc történeteikkel, amelyek erősen összetartó közösséggé formálják őket. Mindezek mellett nem hagyhatjuk figyelmen kívül saját alkotótevékenységüket sem. Az általuk írott műveket összefoglalóan *fanfiction*nek nevezzük, míg a képzeletük szárnyán született rajzokat *fanart*oknak. A rajongók által készített mangák, melyek többnyire ismert alkotók történetének továbbgondolásai, a *doujinshi* elnevezést viselik. Mindezeket túl szívesen készítene AMV-eket, vagyis animékből összeollózott zenés klipeket, amelyeket gyakran kedvenc

párosaik kapcsolatára éleznék ki. Emellett kedvelt időtöltésük a *szerepjáték*, melynek során az „agresszor” vagy az asszertív fél bőrébe bújhatnak. Közösségüket elsődlegesen ezen tevékenységek szervezik (Donovan, 2008).

A yaoi-közösségben nehéz különbséget tenni alkotó és olvasó között, hiszen a rajongók kétharmada maga is részt vesz a műfajhoz kapcsolódó kreatív tevékenységekben (Jenkins, 2006; Pagliassotti, 2008a). Pagliassotti (2008a) vizsgálatában a rajongók 44%-a számolt be arról, hogy rövid történeteket ír, 24%-uk rajzol, s 20%-uk szerepjátékot játszik az interneten a Boys’ Love jegyében.

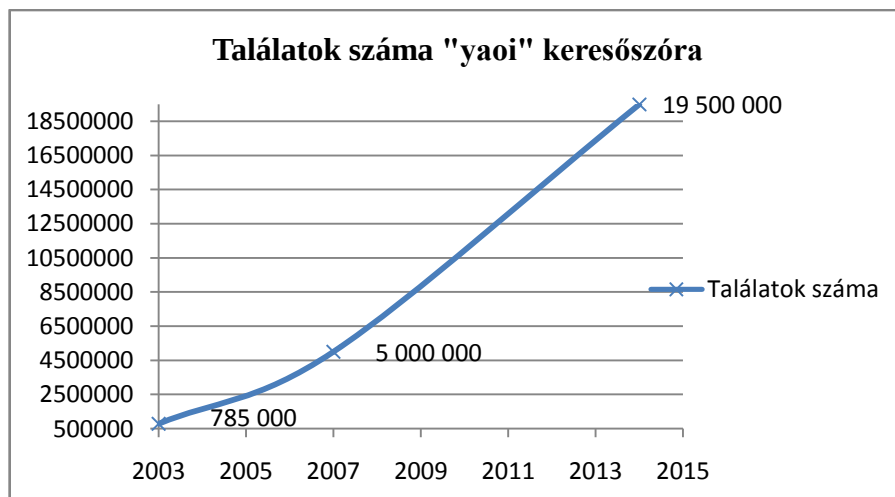
A százalékarányok azonban az által nyernek teljes értelmet, ha becsléseket tudunk hozni a globális és lokális rajongói közösségek nagyságrendjére.

1.4.2. A yaoi népszerűségi indexe

A jelenség nagyságrendi becslésének céljából a médiakutatók statisztikai eredményeire támaszkodhatunk, amelyek megdöbbentő adatokkal szolgálnak: a Boys’ Love kiadványok eladási példányszámából hozott becslések alapján már az 1990-es években csaknem félmillió főre tehető a rajongók involváltsága Japánban (McLelland, 2005). Az USA-ban és a legtöbb európai országban azonban csak a 2000-es évek közepén kezdett rendkívül népszerűvé válni a műfaj, amely párhuzamba állítható az internetes közösségek megalakulásával (Levi, 2008a). Magyarországon is ekkortájt vált kiváltképp népszerűvé, s azóta is növekvő tendenciát mutat (Matóné, 2009). A legnagyobb magyar internetes közösség, amely yaoival foglalkozik, tehát felnőtt tartalmakat oszt meg tagjaival napról napra, jelenleg több ezer főt számlál, s köztük felülreprezentáltak a kiskorúak.

Mindezek tekintetében két fontos következtetésre juthatunk: egyrészt a szakirodalmak által becsült több százezer rajongó világviszonylatban igen szerény spekuláció, s napjainkban már nem bizonyul tévedésnek milliós nagyságrenddel számolni, másrészt ebből kifolyólag a jelenség tudományos vizsgálata indokoltnak tekinthető.

A fenti megállapításom hitelesítésének céljából a 4. ábrát hívom segítségül, amely a „yaoi” keresőszóra érkezett internetes oldalak számát jelöli grafikonon. A korábbi évek adatait Sabucco (2003), McLelland (2005), valamint McLelland, Pagliassotti, Wood és Yoo (2007) tanulmányából rendszereztem, majd kiegészítettem a 2014 novemberében érvényes találatok számával.

4. ábra: Internetes keresőben elért találatok száma „yaoi” kulcsszóra

Látható, hogy a 2003-as év 785 000 tételes találatlistája 2007-ben ötszörösére emelkedett, s a növekvő tendencia a 2014-es évig folytatódott, mikor is 19 500 000 találat érkezett a nevezett kulcsszóra. A grafikont szemlélve nem lepődhetünk meg azon, hogy a növekvő tendencia a tudományos körök érdeklődését is felkeltette.

1.4.3. A yaoi-jelenség a tudományos érdeklődés középpontjában

A Boys' Love iránti tudományos érdeklődés fokozódása csaknem egybeesik a keleti szigetországon túli népszerűség-robbanással. Az első statisztikai becslések a Boys' Love kiadványok eladási példányszámát, valamint az internetes közösségek aktivitását vették alapul, így módon hívták fel a figyelmet a jelenség vizsgálatának fontosságára. Az ezt követő években a yaoi-közösség deskriptív adatainak leírására irányult a figyelem annak céljából, hogy kísérletet tegyenek a rajongói csoport megismerésére. Az alábbiakban egy, már korábban is hivatkozott európai tanulmány főbb eredményeit szeretném röviden ismertetni, amely a későbbiekben összehasonlító alapot nyújthat a magyar minta elemzéséhez.

Pagliassotti (2008a) 2006 és 2007 között végzett kutatásában Boys' Love olvasók és alkotók aktivitását mérte fel angol nyelvterületen. Vizsgálatát olasz nyelven Castagno és Sabucco ismételte meg. Az angol minta 478 Boys' Love rajongót foglalt magában, míg az olasz minta 315 főt számlált. A vizsgálatban résztvevők közel 86%-a nő volt, többségük a 18-24 éves korosztályt képviselte. A vizsgálat rámutatott arra, hogy a Boys' Love rajongóinak jelentős hányada, mintegy 47%-a 15 és 19 éves kora között kezdett férfiszerellel foglalkozó műveket olvasni, s 57%-uk az interneten bukkant rá először. A rajongók 15-19%-a értesült a műfaj létezéséről barátaitól (Pagliassotti, 2008a).

A 2010-es években a vizsgálatok új irányt vettek, s a közösség leíró statisztikai elemzése helyett a jelenség háttérében álló, mögöttes tényezők feltárására került a hangsúly. A fő kérdéssé az vált, vajon mi okozza a műfaj rendkívüli népszerűségét.

A népszerűség okát számos tudományág képviselője kísérelte felderíteni, amelynek következtében az egyes diszciplínák más-más elméletet kínálnak értelmezésükre. A legátfogóbb értelmezési keretet mindazonáltal *Pagliassotti* (2008b) kínálja számukra, aki kvalitatív elemzések eredményeképpen kilenc kategóriába sorolta az okokat interjúalanyainak válaszai alapján. Megállapítható, hogy a nyugati rajongók számára kiemelten fontos a melegeket támogató attitűd, melyet hirdet. Míg a tradicionális társadalom az azonos neműek kapcsolata ellen érvel, addig a Boys' Love amellett áll, hogy a homoszexuális kapcsolatok egyenértékűek a heteroszexuális kapcsolatokkal, hiszen egyazon érzelmeken alapulnak. A Boys' Love szereplőinek intenzív érzelmkifejezése erős azonosulási hajlamot vált ki a nézőben; a történet középpontjában álló férfiak szakítanak a hagyományos szerepekkel, s előhívják gyengéd oldalukat egy másik férfi mellett. Ez némiképp szemben áll a társadalmi elvárásokkal, melyek az erősebbik nem érzékeny pillanatainak nyílt kifejezése ellen hatnak, ugyanakkor a nők együttérzését és rokonszenvét váltja ki azáltal, hogy megpillanthatják gyengédebb oldalukat. Ennek tulajdonítható az is, hogy a nők a nélkül élvezhetik a történetet, hogy rögzített szerepbe kényszerülnének, *Knight* (2012) példája kapcsán a gyenge főhősnő szerepébe. A Boys' Love cselekményében mindkét főhőssel azonosulhatnak.

A műfaj népszerűségének vélhető okai közt szerepel továbbá a hagyományos romantikától való elszakadás, az elrugaszkodás a valóságtól s a képzelet határainak kiterjesztése; a művészet és az esztétikum, melyet képvisel; valamint a tény, mely szerint érzelmi töltéséből fakadóan szórakoztató, leköti az olvasó figyelmét, s szexuálisan stimuláló (*Pagliassotti*, 2008b; *Knight*, 2012).

Shamoon (2012) továbbá hangsúlyt fektet a műfaj önismereti jelentőségére, amelyet a fizikai és a lelki szerelem kombinációjának feltérképezésében lát. *Wilson és Toku* (2004) pszichológiai jelentőséget tulajdonít a műfajnak azáltal, hogy terápiás rehabilitációként definiálja azon nők számára, akik mentális vagy fizikai abúzust szenvedtek el. A pozitívumok mellett azonban *Zanghellini* (2009) felhívja a figyelmet a fiatalkorúak veszélyeztetettségére és a műfaj szélsőséges alkategóriáinak sokkoló jellegére, amelyek potenciálisan káros hatást fejthetnek ki a fiatal Boys' Love rajongók személyiségfejlődésére.

A kutatásom tárgyát képező yaoi-jelenség feltérképezése után a szakirodalmi áttekintést vizsgálatom metódusának és eszköztárának megfelelően folytatom. A továbbiakban szeret-

ném felvázolni a yaoi-közösség szexuális orientációjára irányuló kutatások eredményeit, melyek összehasonlítási alapot nyújthatnak vizsgálatomhoz. Előtte azonban célszerűnek látom áttekinteni a témához közvetlenül kapcsolódó homoszexualitás jelenségkörét és mérési metódusait, hogy komplexebb képet alkothassunk a férfiszerelem iránt érdeklődő speciális csoportról.

2. A homoszexualitás

2.1. A homoszexuális orientáció kialakulásának elmélete és vizsgálata

A *homoszexuális* megnevezés Kertbeny Károly osztrák-magyar újságírótól származik, s az 1869-es évre tekint vissza. A görög-latin szóösszetétel az azonos neműek iránt érzett vonzalmat jelöli; szigorú értelemben azon nők és férfiak kategorikus megnevezésére szolgál, akik párkapcsolati és szexuális terminusokban kizárólag saját nemük irányába orientálódnak (Bordás és Gáspár, 2006). A heteroszexuális és homoszexuális orientáció mellett köztes kategóriaként tartjuk számon a biszexualitást, amely a mindkét nem iránt tanúsított vonzalmat jelöli (Szilágyi, 2004).

A homoszexuális személyek szexuális preferenciájukon kívül semmiféle jól azonosítható vonással nem rendelkeznek, amely által megkülönböztethetők volnának heteroszexuális társaiktól; minden társadalmi rétegben, etnikai csoportban és szakmában megjelennek, így a gyakorlatban nem igazolódott be az általános nézet, mely szerint létezik „homoszexuális személyiség” (Comer, 2000).

A homoszexuális preferencia kialakulásának okait feltáró elméleti megközelítések két perspektíva mentén tárgyalják a jelenség háttérében álló tényezőket. A biológiai megközelítés genetikai és hormonális különbségek alapján érvel elméleti konstrukciója mellett, míg a környezeti megközelítés a szociális háttér és a nevelés sajátosságaira hívja fel a figyelmet.

A genetikai alapon nyugvó elképzelést ikervizsgálatok támasztják alá, melyek során fényt derítettek arra, hogy egypetűjű ikrek esetében 2-5-ször nagyobb a valószínűsége annak, hogy mindkét testvér homoszexuális, mint kétpetűjű ikreknél (Bailey és Bell, 1993). Homoszexuális személyek testvérei között hasonlóképpen nagyobb arányban fordul elő az azonos nemű partner iránti vonzalom, mint heteroszexuálisoknál (Bailey, 1999). Ha azonban kizárólag a gének felelnének a homoszexuális orientációért, kivétel nélkül minden egypetűjű ikerpárnak ezt a tendenciát kellene mutatnia, a valóság azonban ettől eltér (Cole és Cole, 2006).

A hormonális működésre alapozó elképzelés szerint a homoszexuális férfiak alacsonyabb tesztoszteronszinttel rendelkeznek, azonban a feltételezés nem nyert tudományos meg-

erősítést, s a hiánypótlás nem indukált változást a szexuális orientációban (*James, Carter és Orwin, 1977, idézi Zitzmann és Nieschlag, 2001, 187.o.*).

A környezeti hatásokra alapozó elméletek közül némelyek a nevelésben, a szociális közeg specifikus jellemzőiben, míg mások a korai traumatikus életeseményekben keresik a homoszexuális orientáció kialakulásának magyarázatát. Az utóbbiak sorát erősíti az a nézet, mely szerint homoszexuális preferencia annak következtében is kialakulhat, hogy a személyt fiatalon megrontotta egy nála idősebb homoszexuális személy. Ennek előfordulási gyakorisága azonban meglehetősen csekély a homoszexuális populációban (*Bell, Weinberg és Hammersmith, 1981*). Egy kapcsolódó elmélet szerint amennyiben az egyén első szexuális tapasztalata azonos neművel történik, a szexuális izgalom a későbbiekben is saját neméhez fűzi (*Bohan, 1996*). A valóságban azonban számos férfi és nő szerzi első szexuális élményét saját nemének tagjaival, mégis magasan felülreprezentáltak a társadalomban a heteroszexuális beállítottságú személyek (*Cole és Cole, 2006*).

Ezen eredmények azt sugallják számunkra, hogy az igazság a biológiai és szociális perspektíva egységében rejlik (*Troiden, 1993*).

Az első és legjelentősebb átfogó vizsgálat, amely a homoszexualitás népességen belüli előfordulásának gyakoriságára irányult, *Kinsey, Pomeroy, Martin és Gebhard (1948)* kutatása, akik az amerikai populáció szexuális viselkedését tanulmányozták. Vizsgálatuk eszközeként a Kinsey-skála szolgált, amely hét fokozaton méri a szexuális irányultságot az abszolút heteroszexualitástól az abszolút homoszexualitásig, s önbevalláson alapul. A kutatók adataik alapján megállapították, hogy a teljes populációban 3-4%-ra tehető a homoszexuális férfiak, s 1-2%-ra a homoszexuális nők előfordulási aránya (*Kinsey, Pomeroy, Martin és Gebhard, 1953*). Érdekes tényként tekinthetünk arra is, hogy a vizsgálat szerint a férfiak 37%-a szerzett már homoszexuális tapasztalatot. Továbbá a 20 és 35 év közötti fehér férfiak 11,6%-a értékelte önmagát 3-asra a fent nevezett skálán felnőtt élete során, amely megfelel a biszexuális kategóriának, s 10%-uk jelölt meg 5-ös, illetve 6-os értéket legalább három év fennállásra vonatkoztatva a 16 és 55 év közötti életkori intervallumban (*Kinsey és mtsai, 1948*). Ezzel szemben a nők 11%-a jelölte meg a 3-as értéket jelen preferenciájának tükrében, s csupán 6%-uk vélte jellemzőnek az 5-ös és 6-os értékhez tartozó irányultságot (*Kinsey és mtsai, 1953*).

Egy 2013-as nemzetközi egészségügyi vizsgálat szerint azonban kevesebb azok száma, akik nem vallják magukat heteroszexuálisnak. A felmérésben a résztvevő 34 557 felnőtt személynek csupán 1,6%-a vallotta magát melegnek vagy leszbikusnak, s 0,7%-uk biszexuálisnak (*Ward, Dahlhamer, Dalinsky és Joestl, 2013*). Az általános becslések, melyekkel

leggyakrabban találkozunk, összevonják a különbözőségeket mutató demográfiai adatokat, s ennek megfelelően 2-5%-ban határozzák meg a melegek, s 1-3%-ban a lesbikusok arányát a társadalomban.

2.1.1. A homoszexualitás társadalmi megítélése

A homoszexualitás társadalmi megítélése az utóbbi évtizedek tendenciáit tekintve a kizárólagos elutasítástól fokozatosan halad a pozitív elfogadás irányába. Míg az 1960-70-es évek nyugati országai alapján véve negatív attitűddel viseltettek a homoszexuálisok iránt, s a szó is többnyire bűnügyi kontextusban került említésre a sajtóban, 1980-ban már emberjogi problémaként került bemutatásra. Az 1990-es évek a kulturális sokszínűség térhódításának jegyében teltek, melynek következtében a homoszexualitás jelensége is pozitívabb színezetet nyert. 2006-ban már a magyar válaszadók 75,9 %-a magánügynek vélte a homoszexualitást, s mindössze negyede rendelkezett negatív asszociációkkal a jelenséget illetően. A növekvő társadalmi tolerancia azonban a vizsgálatok bizonyossága szerint azzal a kedvezőtlen tényezővel járt, hogy a heteroszexuális többség jogi és adminisztratív korlátozó eszközökkel igyekezett elszeparálódni a homoszexuális csoporttól, valamint előtérbe kerültek azok, akik bűnnek vagy betegségnek vélték preferenciájukat (Tóth, 2008).

Egy 2005-ös reprezentatív nemzetközi vizsgálat megállapításai szerint Nyugat-Európában a megkérdezett személyek számottevő arányban megfelelőnek tartják a homoszexualitás iránti tolerancia mértékét, míg Közép-Európában túlzottnak vélik. Ezzel szemben Magyarországon a válaszadók csaknem fele vélekedik úgy, hogy túlságosan kevés elfogadásban részesülnek a hazai homoszexuális csoportok (Tóth, 2008).

Noha a különböző társadalmak restriktív vagy támogató attitűdje aligha befolyásolja a homoszexuális viselkedés előfordulását (Comer, 2000), az elfogadó hozzáfordulásból eredően az érintett személyek hajlamosabbak szexuális orientációjuk nyílt felvállalására (Tóth, 2008).

A szexuális kisebbségek összefoglaló megnevezésére az LMBT mozaikszót használjuk, amely a lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyekre utal (Takács, Mocsonaki és P. Tóth, 2007). Ezen csoport elsődleges célja az azonos jogok és bánásmód elérése. Minde mellett tevékenységük során hangsúlyt fektetnek arra, hogy a kapcsolatok jelentőségét nem a szexuális hovatartozás határozza meg, hanem a szeretet, az elkötelezettség és az egymás iránti bizalom (Comer, 2000).

2.2. Meleg férfiak női testben?

A Boys' Love rajongóinak szexuális orientációja

A Boys' Love definíció szerint a heteroszexuális nők műfaja, azonban az empirikus vizsgálatok ezt sorra megcáfolták. *Lunsing* (2006) tanulmányában hangsúlyt fektet a lesbikus yaoi-alkotók jelenlétére a japán mintában, s *Levi* (2008b) és *Welker* (2006) is amellet foglalt álláspontot, hogy nem csekély a lesbikus, biszexuális és más, nem heteroszexuális preferenciákkal rendelkező nők aránya a szubkulturális csoportban.

Pagliassotti (2008a) vizsgálatában, melyben kizárólag Boys' Love alkotók és rajongók vettek részt, a válaszadók 47%-a, vagyis kevesebb mint fele vallotta magát heteroszexuálisnak. A biszexuálisok a minta 25%-át alkották, míg 4% a melegek részvételi aránya, s 3% a lesbikusok aránya. A válaszadók egy része nem kívánt nyilatkozni szexuális orientációjáról, míg mások további kategóriákat neveztek meg. *Castagno* és *Sabucco* munkája által az olasz minta számos tekintetben hasonlóságot mutatott az angol felmérés eredményeivel: a heteroszexuálisok a minta 62%-át alkották, a biszexuálisok 18%-ban képviseltették magukat, a melegek 6%-ban, végül a lesbikusok 2%-ban. A vizsgálat alapján tehát megállapítható, hogy a Boys' Love műfaj rajongóinak hozzávetőlegesen csupán 50-60%-a heteroszexuális (*Levi*, 2008b; *Pagliassotti*, 2008a).

Brenner és *Wildsmith* (2011) önbevalláson alapuló vizsgálatukban azt találták, hogy a Boys' Love rajongóinak 77,8%-a nem heteroszexuális orientációjú. A szerzők a kiemelkedő számarány ellenére úgy vélik, a homoszexuális fantáziák és a műfaj iránti rajongás nem változtatja meg a személyek szexuális preferenciáját. *Mizoguchi* (2008) doktori értekezésében azonban másképp vélekedik; elképzelése szerint a műfaj nagymértékben, hacsak nem kizárólagosan hozzájárulhat a homoszexuális vonzalom kialakulásához. Munkájában nyílt őszinteséggel leírja, saját nézőpontja szerint hogyan vált lesbikussá a *Beautiful Boy* című manga hatására az 1970-es években. Úgy véli, a Boys' Love női rajongói valójában „virtuális lesbikusok”, akik az általuk létrehozott internetes közösségekben egymás iránti szexuális vonzalmukról tesznek tanúságot, mialatt kedvenc bishounen karaktereik kíváncsú jellemzőit ecsetelik. Ehhez hasonló elképzelés már *Sakakibara* (1998, idézi *Thorn*, 2004, 179. o.) elméletében is megjelent, aki a női rajongókat úgy jellemezte: „homoszexuális férfiak női testben”. A szerző a kifejezés alatt arra utal, hogy a rajongók fantáziáik során szívesen bújnak kedvenc meleg karaktereik bőrébe, s élik át a cselekményt férfi test és lélek perspektívából. *Thorn* (2004) ezeket a nőket a megkülönböztető „mások” jelzővel illeti, s kifejezi a pszichológiai

kutatások szükségességét annak irányában, vajon milyen pszichés és egészségügyi patológiák köthetők személyiségjegyeikhez, valamint milyen pozitív és negatív implikációi lehetnek a Boys' Love iránti rajongásuknak. A jelenségről *Williams* (2008) is említést tesz, aki szerint ezek a nők biszexuális vagy homoszexuális férfi testben érzik magukat, s az általuk űzött szerepjáték révén úgy viselkedhetnek, mintha férfiak lennének. A szerző mindezek mellett felhívja figyelmünket arra is, hogy ez a jelenség a szubkultúrától eltérően nem Japánból gyökerezik, ugyanis már az 1990-es években alakultak ilyen női közösségek az USA-ban. Azt sem állíthatjuk, hogy a Boys' Love rajongói bázisa kizárólag ezekből a nőkből áll (*Williams*, 2008), habár *Sakakibara* (1998) szerint felülreprezentáltak köztük, mi több, a szerző úgy véli, ennek a jelenségnek tulajdonítható a Boys' Love műfaj létrejötte.

2.2.1. Ideális karakter, ideális társadalomkép, ideális szexuális orientáció?

Nem állíthatjuk, hogy az anime rajongói közössége az alternatív szexuális irányultságú egyének gyűjtőhelye volna, hiszen alapvetően egy heteroszexuális szubkultúráról beszélünk (*Williams*, 2008). Azonban nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy a Boys' Love csoport, melynek csupán 50-60%-a heteroszexuális (*Levi*, 2008b; *Pagliassotti*, 2008a) az anime szubkultúra közösségébe integrálódik, így nem volna meglepő, ha a teljes populációhoz viszonyítva az anime szubkultúrában felülreprezentáltak lennének a nem heteroszexuális orientációjú személyek. Ezzel az eredménnyel zárult 2012-es vizsgálatom is, melynek során azonban paradox módon viszonylagosan kevesen jelölték kedvenc műfajuknak a Boys' Love-ot. A 200 főt számláló minta 15%-át képezték nem heteroszexuális orientációjú személyek, kik közül 10% az anime szubkultúra tagjaként definiálta önmagát. Látható tehát, hogy az anime szubkultúrán kívül eső személyek között az általános populációra vonatkozó tendencia helytálló, míg a szubkultúra tagjai között a szakirodalmi áttekintésben ismertetett irányadó szám dupláját figyelhetjük meg annak ellenére, hogy feltételezhetően kevés Boys' Love rajongót jegyezhattünk a mintában. Ha továbbra is abból a feltételezésből indulunk ki, hogy a homoszexuális személyek magas arányszámát az anime szubkultúrában a Boys' Love csoport jelenléte okozza, a nevezett mintával kapcsolatban felmerülhet a kérdés, vajon a nem heteroszexuális irányultságú animerajongók azok, akik a későbbiekben a Boys' Love műfaj szenvedélyeseivé válnak? A kérdést kiterjesztve ahhoz a dilemmához érkezünk, vajon a műfaj formálja homoszexuálissá a rajongókat, mint ahogyan azt *Mizoguchi* (2008) is állítja, vagy csupán hozzásegíti őket ahhoz, hogy felvállalják homoszexuális hajlamaikat, melyekkel korábban is rendelkeztek?

Ha azt feltételezzük, hogy a Boys' Love műfaj bevonzza a homoszexuális hajlammal rendelkező egyéneket a szubkultúrába, rövidesen azzal az akadállyal szembesülünk, miszerint a gyakorlatban a legritkább esetben fordul elő, hogy egy rajongó előbb ismerkedik meg a Boys' Love-val, mint egy kevésbé specifikus anime műfajjal, illetve magával a szubkultúrával. Az általános forgatókönyv szerint a rajongók zöme először egy ismert shounen vagy shoujo anime iránti érdeklődés révén nyer betekintést a szubkultúrába, s csak ezt követően talál a differenciáltabb műfajok kínálatára.

Felmerülhet az a lehetőség is, mely szerint a homoszexuális hajlammal rendelkező személyek azért találhatnak az anime szubkultúrára, mert egy kitüntetetten elfogadó közösség pártfogását keresik. *Condry és munkatársainak* (2013) tanulmányából tudhatjuk ugyanis, hogy az anime rajongói nyitott szemlélettel, megértéssel és elfogadással viszonyulnak a különböző származású, eltérő életvitelt folytató és más nézeteket valló személyek széles köréhez. Azonban miért vennék vállukra ezek a személyek a teljes japán kultúrát, ha az elfogadást más közösségek is biztosíthatják számukra, példának okáért a leszbikus és meleg közösségek? Ez a felvetés talán azt sugallhatja számunkra, hogy a jelenség háttérében rejlő okok megragadásának céljából az érintett személyek vizsgálata során nem célszerű kizárólag a szexuális orientáció korai determináltságára alapozni, mindazonáltal érdemes volna nyomon követni a műfaj hipotetikus hatását a látszólag kevésbé változó személyi adottságra.

Továbbra is vita tárgyát képezi tehát, vajon a műfaj kifejtethet-e bárminemű hatást a rajongók szexuális orientációjára oly módon, hogy a homoszexualitás irányába tereli érdeklődésüket, vagy alapjában véve homoszexuális hajlammal rendelkező személyek figyelmét kelti fel. A két elképzelés között foglal helyet az az eshetőség, mely szerint a műfaj megerősíti a természetszerűleg adott homoszexuális hajlamot egyes rajongók esetében. A szakirodalmi áttekintésben bemutatott tanulmányokban mindhárom esetre találhatunk példát.

Az elméleti áttekintésben részletezett beszámolók alapján következtetve az alábbiakban két módozatát szeretném felvázolni annak, vélhetően hogyan járulhatnak hozzá a műfaj sajátosságai a homoszexuális viselkedés pozitív megerősítéséhez.

Egyfelől a yaoi-közösség nem pusztán elfogadó attitűdöt mutat tagjainak homoszexuális megnyilvánulásai iránt, hanem tetszését fejezi ki (*Mizoguchi*, 2010), ezáltal pozitív megerősítést biztosít számukra, amely az operáns kondicionálás törvényszerűségeit ismerve növeli a viselkedés jövőbeli előfordulásának valószínűségét (*Skinner*, 1981).

Másfelől a Boys' Love által reprezentált ideális társadalomkép, melyben a meleg karaktereket mindenki megkérdőjelezhetetlenül elfogadja és támogatja (*Mizoguchi*, 2010), azt

sugallhatja a rajongók számára, hogy a homoszexualitásnak létjogosultsága van, mi több, szeretetteljes hozzáfordulást vált ki az emberekből. Másrészt az ideális bishounen karakterek, akik társaik közt népszerűségnek örvendenek, s elbűvölik környezetüket (Wilson és Toku, 2004), példaképként szolgálhatnak a rajongók számára, akikhez hasonlóvá szeretnének válni, beleértve szexuális irányultságukat is. Feltételezhetjük tehát, hogy ez a kettős idealizmus nem csupán megerősítő szerepet játszik, hanem formálhatja is a homoszexuális viselkedés gyakoriságának előfordulását. Ebből kiindulva a társas kíváncsiság és a belső meggyőződés szerepe a viselkedésben újabb vita tárgyát képezheti, melyet jelen munkámban terjedelmi okokból nem célozok kifejtetni.

Összefoglalva tehát feltételezhetjük, hogy a Boys' Love kettős úton hathat a homoszexuális viselkedés hipotetikus megjelenésére a rajongók között. Egyfelől a műfaj kedvelői számára vonzóak lehetnek a népszerű karakterek, akiket mindenki szeret és elfogad, másfelől pozitív visszacsatolást kapnak a yaoi-közösségtől, egymástól, hogy a homoszexuális viselkedés elfogadott, mi több, kíváncsát és elismeréssel jutalmazott megnyilvánulási forma. Ebből a gondolatból kiindulva előfordulhat, hogy a műfaj s a közösség nemcsak a homoszexuális hajlammal rendelkező személyeket erősíti meg pozitív módon, hanem alapjában homoszexuális hajlammal nem rendelkező személyeket győz meg arról, hogy eszközként tekintsenek a homoszexuális viselkedésre a nagyobb társas elfogadás érdekében, hiszen ily módon elnyerhetik társaik szimpátiáját.

A homoszexualitás jelenségkörének bemutatását követően dolgozatomban szakirodalmi áttekintésnek utolsó fejezetében célozom az eddigi ismeretek kiterjesztése az attitűdök és a szélesebb körű társadalmi megítélés témakörére, amely vizsgálatom alapját képezi.

3. Az attitűdök vizsgálata

3.1. Az explicit és implicit attitűd

Smith és Mackie (2001) definíciója szerint az attitűd olyan kognitív reprezentáció, amely összegzi a személy értékelését valamely tárggyal, cselekedettel, társadalmi csoporttal, ötlettel vagy gondolattal kapcsolatosan. Ajzen (2001) a folyamat során hangsúlyt fektet az érzelmekre is; elgondolása szerint az attitűd nem más, mint egy meghatározott attitűdtárggyal szemben kifejezett érzelm. Eagly és Chaiken (1998) az attitűd mérésének mutatójaként a tetszés, illetve nemtetszés fokát határozza meg.

Greenwald (1989) az attitűdök négy funkcióját írja le. Kiemeli széleskörű alkalmazhatóságuk előnyét, hiszen attitűdtárgyak kiterjedt spektrumát vizsgálhatjuk, s ezáltal előre-jósolhatjuk a viselkedést a vizsgálat tárgyát képező jelenséggel szemben. Az attitűdök mindezen túl irányítják a figyelmet, emlékezeti és kognitív folyamatokat, hiszen a tájékozódás vezérfonalaként működnek az információkeresés során, amelyre számos korai vizsgálat is bizonyítékul szolgált (*Festinger*, 1957; *Levine és Murphy*, 1943 idézi *Greenwald*, 1989, 3. o.).

Az attitűdök mérésének számos módját ismerjük, azonban a szakemberek között jelenleg is vita tárgyát képezi, mely eljárások a legmegfelelőbbek a valódi attitűd feltárására. Az általános terminusok értelmében az attitűdnek két típusát különböztetjük meg: az explicit és implicit attitűdöt, amelyek differenciálják a mérések irányzatát (*Hahn, Judd, Hirsh és Blair* 2014).

Az explicit attitűd alapját az önbeszámoló, illetve a megfigyelt viselkedés képezi, ezáltal tudatos, megfontolt véleménynyilvánítás áll háttérben. A mérés során leggyakrabban szemantikus differenciál skálát, valamint Likert-skálát alkalmaznak, de előfordulhat, hogy az attitűdtárgy megnevezésével közvetlen módon kérdeznak rá az attitűdre pl. „Úgy érzem, hogy a keresztények barátságosak/tartózkodók.” (*Gawronski és Bodenhausen*, 2006; *Payne, Burkley és Stokes*, 2008).

Az implicit attitűd ellenben a tudattalan, automatikus folyamatokon alapul, így mérése során nem az attitűdtárggyal kapcsolatos átgondolt véleményre alapozunk, hanem indirekt módon végzünk vizsgálatot. Közvetlen megkérdezés helyett vizsgálatunk háttérben egy olyan múltbéli tapasztalatokon nyugvó asszociációs hálózat áll, amelyben az attitűdtárgy inkább pozitív vagy negatív tartalmakkal áll kapcsolatban (*Greenwald és Banaji*, 1995). Mérésére több módszert is kidolgoztak; a leggyakrabban alkalmazott vizsgálati eszköz az Implicit Asszociációs Teszt (*Greenwald, McGhee és Schwartz*, 1998), emellett széles körben alkalmazzák az affektív priming (*Fazio, Jackson, Dunton és Williams*, 1995) és a szemantikus priming (*Wittenbrink, Judd és Park*, 1997) eljárást is.

Az explicit és implicit eljárások eredményének korrelációját vizsgálva meglehetősen ellentmondásos beszámolókkal találkozhatunk. Egyes vizsgálatok erős együttjárásról adnak számot, míg mások a kapcsolat hiányáról értekeznek. *Fazio és Olson* (2003) a vizsgálatokat áttekintve arról számolt be, hogy az előítélet és a sztereotípiák területén általánosan gyenge korreláció figyelhető meg, habár találkozhatunk olyan tanulmányokkal is, amelyek erős korrelációról értekeztek.

A kérdés tehát inkább arra irányul, mely esetekben mutatható ki kapcsolat. A problémakör erős összefüggésben áll az attitűd definíciójával, valamint azzal az általános dilemmával, vajon az explicit vagy az implicit a valódi attitűd. Fontos leszögezni, hogy mindkettő kiváló előrejelzője az ítéletnek és a viselkedésnek. Amikor a motiváció szintje alacsony, a viselkedés nagyrészt az automatikusan aktiválódott attitűd függvénye, így az implicit mérés bizonyul jobb előrejelzőnek, míg mikor a motiváció szintje magas, az explicit mérés előrejelző értéke tűnik megfelelőbbnek, hiszen vélhetően ugyanazok a motivációs erők hatnak rá (*Fazio és Olson, 2003*).

Felmerülhet a kérdés, vajon mennyi tudatosság rejlik az implicit attitűd hátterében. Vizsgálatok során bizonyítást nyert, hogy az emberek pontos becslést tudnak hozni implicit attitűdjeikre még akkor is, ha a becsült érték ellentmond explicit attitűdjeiknek. A vizsgálatok rávilágítottak arra is többek között, hogy a személyek előrejelzése viszonylagosan pontos a különböző kísérleti feltételekben, beleértve azt a feltételt is, amely mellett a résztvevők csupán hiányos magyarázatra támaszkodhattak, netán semmiféle tapasztalattal nem rendelkeztek a méréssel kapcsolatban. Ezen eredmények azt sugallják számunkra, hogy az emberek rendelkeznek bizonyos fokú tudatossággal az implicit attitűdjükről (*Hahn és mtsai, 2014*).

Az explicit és implicit attitűd fogalmainak és mérési eszközeinek ismertetését követően munkám szakirodalmi áttekintésének utolsó szakaszában olyan kutatások eredményeit szeretném bemutatni, amelyek célirányosan a homoszexualitás kérdéskörével foglalkoznak explicit és implicit attitűdvizsgálatok nyomán.

3.2. A homoszexualitás iránti attitűdök

Mivel forrásaim szerint sem az anime szubkultúrában, sem a Boys' Love rajongóinak körében nem folytattak korábban vizsgálatokat a kérdéskört érintve, áttekintésem során nem támaszkodok specifikus csoportok eredményeire, hanem általános konzekvenciák mentén jutok el hipotézisemhez.

A homoszexualitás iránti attitűdöket explicit és implicit úton is mérhetjük. Az explicit mérőeszközök sorából két gyakorta alkalmazott tesztet emelnék ki: a Homoszexualitás iránti Attitűdök Skálát (HATH) (*Larsen, Reed és Hoffman, 1980*) és a Melegek iránti Attitűdök Skálát (ATG) (*Herek, 1994*). Az implicit eljárások közül leggyakrabban az Implicit Asszociációs Tesztet (IAT), illetve a Priming Tesztet (PT) alkalmazzák (*Jellison, McConnell és Gabriel, 2004*).

Kite és Whitley (1996) explicit és implicit vizsgálata során arra az eredményre jutott, hogy a heteroszexuális személyek általánosan negatívabb attitűdöt mutatnak a homoszexuálisok iránt, mint a homoszexuális személyek. Továbbá megállapították, hogy a heteroszexuális nők pozitívabb attitűddel jellemezhetőek a homoszexuálisok felé, mint a heteroszexuális férfiak. Míg a heteroszexuális nők hasonlóan toleráns viselkedést mutattak a homoszexuális nők és férfiak felé, a heteroszexuális férfiak pozitívabb attitűdről számoltak be a leszbikus populáció iránt a melegekkel szemben.

Mindezek lehetséges okait *Herek* (2000) tanulmányából ismerhetjük, amely három vélhető forrást nevez meg. Megállapítható, hogy a leszbikusság és a maszkulinitás között gyengébb asszociáció áll fenn, mint a férfi homoszexualitás és a feminitás között. Másrészt a férfiak esetében szűkebb tulajdonságsoporttal állunk szemben, mint a nők esetében, ha a nemre vonatkozó elvárások listáját szemléljük, s a társadalom is elnézőbb a nőkkel szemben, ha nem az elvárt vonásoknak megfelelő viselkedést tanúsítanak. Mindebből arra következtethetünk, hogy a heteroszexuális férfiak azért tartózkodnak a homoszexuális férfiaktól, mert veszélyeztetik számukra a nem és a hozzá kapcsolódó társadalmi szerep közötti asszociációt (*Herek*, 2000).

A heteroszexuális személyek elutasítása abból is gyökerezhet, hogy valójában tagadják a saját nemük iránti vonzalmukat. Ennél fogva az előítéletesség kifejezése előnyös is lehet számukra, hiszen ezáltal élesebb határt húznak önmaguk és a homoszexuálisok közé (*Herek*, 2000.).

Whitley (1990) vizsgálata fényt derített arra, hogy a heteroszexuális személyek negatívabban vélekednek a homoszexuálisokról, amennyiben úgy tudják, a homoszexualitás kontrollálható, mintha az irányításuktól független tényként tárják eléjük. A 366 főiskolai hallgató részvételével zajlott vizsgálat arra is rámutatott, hogy a nők nagyobb arányban számoltak be arról, hogy ismernek homoszexuális személyt, mint a férfiak, s a nők közelebbi kapcsolatban álltak a homoszexuális férfiakkal, mint a férfi résztvevők.

Banse, Siese és Zerbis (2001) explicit és implicit attitűdvizsgálatokat végzett, melyek során megerősítést nyertek arra vonatkozóan, hogy a heteroszexuális személyek kevésbé toleránsak a homoszexuálisok iránt, mint a homoszexuális személyek, továbbá vizsgálat alá vetették a tesztek korrelációját. Az explicit mérés során az ATG-t alkalmazták, míg az implicit eljárás az IAT-tal (szexuális orientáció) zajlott. Eredményeik tükrében szignifikáns korreláció áll fenn az affektív explicit és az implicit attitűd között, s marginálisan szignifikáns

korreláció tapasztalható a kognitív explicit és az implicit attitűd között. Az utóbbi eredmény a szerzők szerint betudható a kognitív explicit mérés plafonhatásának is.

Jellison, McConnell és Gabriel (2004) a Nungesser-féle Homoszexualitás iránti Attitűdök Leltár (1983) és az IAT segítségével végeztek vizsgálatokat. Kutatásukban csak a heteroszexuális férfiak eredménye mutatott negatív korrelációt a homoszexualitás és a heteroszexualitás iránti attitűdöt illetően. Az explicit és implicit méréseket alkalmazó vizsgálat arra is rámutatott, hogy a homoszexuális férfiak esetlegesen alacsonyabb csoportazonossága az implicit eljárásban két tényezőre vezethető vissza. Egyrészt tudjuk, hogy az implicit attitűd lassabban változik, mint az explicit attitűd (*Sloman, 1996*), másrészt a homoszexuális személyek alapvetően negatív attitűddel rendelkeznek a homoszexualitás iránt azelőtt, hogy kialakulna a saját szexuális identitásuk, s életük során csak újabb negatív megerősítést szereznek a társadalom által (*Malyon, 1982*).

Snowden, Witcher és Gray (2008) a szexuális orientáció implicit módon történő előrejelzésére vállalkoztak. Vizsgálatuk eszközeként az IAT-ot és a PT-t választották. A vizsgálatban résztvevő 50 heteroszexuális és 25 homoszexuális férfi szexuális identitásáról előzetesen önbevallás alapján tájékozódtak. A PT során a személyek szavak kategorizálását végezték a szerint, hogy a szó vonzó-e vagy sem. Minden egyes szóhoz társult egy férfi vagy egy nő képe. Az IAT-ban ugyanezen szavak kategorizációja történt a férfi-női képek csoportosítása mellett. A kutatók arra az eredményre jutottak, hogy a PT és az IAT egyaránt kiválóan bejósolja a szexuális orientációt, s a tesztek között erős korreláció áll fenn, beleértve az explicit mérőeszközt is.

Több tanulmányban is olvashatunk arról, hogy a Boys' Love műfaj vélhetően hozzájárul a meleg férfiak nagyobb társadalmi elfogadásához, s a pozitív attitűd megerősítéséhez (*Knight, 2012; Pagliassotti, 2008a; Thorn, 2004*), azonban a feltételezés tudományos vizsgálatára mindeddig nem került sor. *Pagliassotti (2008b)* Boys' Love alkotókkal végzett interjúiból és kvalitatív adatainak összevont eredményéből tudhatjuk, hogy a nyugati rajongók változatosabb mintát alkotnak a szexuális orientáció terén a japán rajongókhoz viszonyítva, s sokkal inkább hajlamosak összekapcsolni a Boys' Love műfajt a melegek jogainak támogatásával. Ennek oka abban keresendő, hogy a japán kultúrában a homoszexualitás megjelenése évszázados hagyományokra tekint vissza, ha csak a shudo-korszak tradícióira vagy a szamuráj erkölcsre gondolunk, így a műfaj elterjedése nem vonta magával szükségképpen a tolerancia látványos növekedését olyan mértékben, mint a nyugati országokban. A homoszexualitás a japán művészeti ágakban tudatosítja a társadalom tagjaiban a jelenség létezését, fantáziákat

ébreszt, ám a keleti szigetországban továbbra is erős szociális nyomás buzdít a heteroszexuális életvitelre (*Brenner és Wildsmith, 2011*).

Ezen helyzetkép további vizsgálatok szükségességét veti fel, melyekben nem csupán az attitűd irányát érdemes meghatároznunk, hanem annak intenzitását is a nyugati országok populációjában.

Kérdésfelvetés

A szakirodalmi áttekintés folyamán három fő területre fókuszáltam, melyek szoros összefüggésben állnak vizsgálatom tárgyával és metodikájával. Elsőként arra vállalkozom, hogy deskriptív adatok útján körvonalazott képet adjak a magyar Boys' Love rajongókról azon szempontok mentén, melyek a nemzetközi vizsgálatok alapját is képezik, kiegészítve néhány specifikus elemmel. Azután a rajongók szexuális orientációját szeretném vizsgálni azon feltételezés szellemében, mely szerint a nyugati rajongók, így a magyar közösség is, változatosabb mintát alkot az alternatív szexuális preferenciák tekintetében (*Pagliassotti, 2008a*). Továbbá szeretném feltárni, mely tényezők állhatnak szoros kapcsolatban a rajongók szexuális orientációjával, ami a műfaj egyedi vonásait, illetőleg közösségi, művészeti tevékenységüket és involváltságukat illeti. Végül arra a hipotézisre szeretnék megerősítést nyerni, mely szerint a rajongók pozitív attitűddel rendelkeznek a férfi homoszexualitás jelenségekéről illetően (*Knight, 2012; Pagliassotti, 2008a; Thorn, 2004*). Jelen vizsgálatom során kifejezetten a meleg férfiakkal szembeni attitűdökre koncentrálok, mivel a férfiszerelmet tematizáló művek közvetlen hatását szeretném megragadni. A kérdést továbbá árnyalnám az explicit és implicit attitűdök vizsgálata mentén. Evidenciaként tekinthetünk arra, hogy a férfiszerelmet vonzónak tekintő személyek támogató attitűddel fordulnak a meleg csoportok felé, azonban milyen mértéket ölthet elfogadásuk? Az anime szubkultúra leírásában elsők között találkozhatunk a megértés és a szerfeletti elfogadás jegyével, mindemellett tudjuk, hogy a Boys' Love rajongói számára kiemelten fontos a műfaj által közvetített tolerancia (*Pagliassotti, 2008a*). Ennek megfelelően úgy vélem, a férfiszerelmet kedvelőinek explicit attitűdjében hatványozottan jelen kell lennie ennek a hatásnak, ami a számokat illeti. Az implicit attitűdöt vizsgálva azonban más elvárásokat helyeznék érvénybe. *Brenner és Wildsmith (2011)* elmélete alapján úgy gondolom, nem csupán a keleti kultúrák embereiben él erősen a heteroszexuális életformára serkentő szociális nyomás, s ezt a mélyen rögzült elvárást az alternatív szexuális viselkedéseket kínáló Boys' Love sem tudja teljes mértékben felülírni. Másrészt *Tóth (2008)* nyomán tudhatjuk, hogy a homoszexuális orientációval rendelkező személyek java élete során negatív

asszociációkkal találkozunk a jelenséget illetően. Ebből eredően úgy vélem, a műfaj rajongóinak implicit attitűdje viszonylagosan magas elfogadást tükröz, s továbbra is szignifikáns marad a semleges csoporthoz mérten, azonban jobban közelít a heteroszexuálisok erős preferenciája felé, mint azt előzetes elvárásaik jelzik, hiszen az implicit attitűd éppen a fentiekben tárgyalt múltban rögzült asszociációkat hívja elő. Vizsgálatom késői szakaszában a két mérőeszköz kapcsolatát is szeretném felderíteni, s az érzelmekre irányuló igény kontextusába helyezni.

4. Hipotézisek

Hipotéziseimet három nagyobb gondolkörben szeretném elhelyezni vizsgálatom lépései mentén. Először a szexuális orientációra irányuló feltételezéseim sorolom fel, azt követően a homoszexualitás iránti explicit és implicit attitűdökre vonatkozóakat, végül az érzelmi háttér vizsgálatának hipotézisét. A feltételezéseim alapjául szolgáló elméleti háttér kifejtésére eredményeim értelmezése során fordítok gondot; jelen felsorolás vizsgálatom lépéseinek áttekinthetőségét szolgálja.

Szexuális orientáció

H1: A Boys' Love rajongói csoportjában szignifikánsan magasabb a biszexuális és homoszexuális preferenciával jellemezhető személyek aránya, mint a műfajt nem kedvelő személyek között.

H2: A Boys' Love férfi rajongói nem femininebbek, s nem is maszkulinabbak a műfajt nem kedvelő férfiaknál.

H3: A Boys' Love női rajongói maszkulinabbak, s kevésbé femininebbek a műfajt nem kedvelő nőknél.

Explicit és implicit attitűd

H4: A Boys' Love rajongói az explicit attitűdmérés során magasabb elfogadásról tanúskodnak a férfi homoszexualitás iránt, mint azok, akik nem kedvelik különösen a műfajt.

H5: A Boys' Love rajongóinak preferenciája önbevallás alapján szignifikáns mértékben eltér a műfajt nem kedvelők preferenciájától a homoszexuálisok vagy heteroszexuálisok preferenciájának kontinuumán mentén, s jobban közelít a homoszexuálisok felé.

H6: A Boys' Love rajongóinak preferenciája az implicit attitűdteszt alapján szignifikáns mértékben eltér a műfajtól elhatárolódó személyek mindkét csoportjának preferenciájától, s jobban közelít a homoszexuálisok felé.

H7: Szignifikáns negatív korreláció áll fenn az explicit és implicit attitűdmérés becslései, eredményei között.

H8: A Boys' Love heteroszexuális rajongói magasabb elfogadásról tanúskodnak a műfajt nem kedvelő heteroszexuális személyeknél.

H9: Azok a személyek, akik rendelkeznek meleg ismeretséggel, szignifikánsan magasabb elfogadást tanúsítanak, mint azok, akik nem ismernek személyesen homoszexuális férfit.

H10: Pozitív kapcsolat áll fenn az elfogadó attitűd és a között, milyen régen ismerkedett meg a személy a Boys' Love műfajjal. Feltételezésem szerint minél régebben ismeri a személy a műfajt, annál elfogadóbb attitűd jellemzi.

H11: Pozitív kapcsolat áll fenn a Boys' Love műfajához kapcsolódó közösségi és művészeti tevékenységekkel történő foglalkozás és a homoszexuális társadalmi csoport elfogadása között. Feltételezésem szerint minél nagyobb gyakorisággal űzi a személy a speciális műfajhoz kapcsolódó szabadidős foglalkozásokat, annál magasabb szintű toleranciával bír.

Érzelmei iránti igény

H12: A Boys' Love rajongói magasabb érzelmei iránti igényről adnak tanúbizonyságot, mint a műfajt nem kedvelő animeraajongók.

5. A kutatás bemutatása

5.1. A vizsgálati eszközök és módszerek bemutatása

Kutatásom kezdeti szakaszában a Boys' Love rajongói csoportjának megismerését tűztem ki célul, melyet összehasonlító vizsgálatok révén szeretnék megvalósítani. Vizsgálatom a magyar anime szubkultúra körében végeztem, azonban feltáró jellegéből fakadóan nem volna teljes egy közösségen kívül létező csoport bevonásának hiányában. Így a továbbiakban három csoporttal foglalkozom: az anime szubkultúrán kívüli személyekkel, illetőleg az anime szubkultúra tagjaival, akik rajonganak a Boys' Love műfajért vagy elhatárolódnak tőle. A csoporttagság megválasztása önkéntes bevalláson alapult, melynek hátterében két ok húzódik. Egyfelől az anime-, illetve a Boys' Love-közösség egyaránt jól definiálható és könnyen azonosítható csoport, melynek tagjai reálisan meg tudják ítélni involváltságukat. Másfelől aligha találunk olyan mesterséges változókat, melyek alapján csoportba tudnánk sorolni őket, hiszen az animék, különösen a Boys' Love animék megtekintésének gyakorisága, a művek értékelése, netán a rajongás éveinek száma, mint azt a későbbiekben is látni fogjuk, nem

tükrözik hűen a japán rajzfilmekre, vagy kifejezetten a Boys' Love-ra irányuló fogékonyságot, melynek háttérvizsgálata kitűzött céljaink közt szerepel.

Kutatásom eredményeinek ismertetése során két adatbázisra hivatkozom, melynek oka a vizsgálat lépéseinek időbeli távolságában rejlik. Vizsgálatom online elérhető kérdőív segítségével végeztem annak tudatában, hogy célcsoportom kommunikációjának elsődleges színtere az internet. Felhasznált kérdőíveim a *Melléletek*ben megtekinthetők. Vizsgálatom az alkalmazott kérdőívek életkori ajánlásának figyelembe vétele mellett tizenhat éven felüli résztvevőkkel zajlott. Felhívásomban tájékoztatást nyújtottam arról is, hogy kérdőívem kitöltése önkéntes, névtelen, s az adatokat bizalmasan kezelem.

Első vizsgálatom három részterületre koncentrált. Kérdőívem bevezető szakaszában vizsgálati személyeim általános demográfiai adataira irányult érdeklődésem, majd azt követően az anime és a Boys' Love műfaj specifikus kérdéseit sorakoztattam fel, melyek az általam vizsgált csoportok precízebb differenciálását szolgálták a későbbiekben. Kérdéseimet az *1. számú melléklet* tartalmazza. Vizsgálatom az explicit attitűd kérdőív és az implicit attitűdteszt elvégzése foglalta keretbe, melyben továbbá szerepet kapott a társadalmi távolság, a nemi szerepek, valamint a szexuális orientáció önbevalláson alapuló felmérése is. Az alábbiakban ezen vizsgálati eszközöket szeretném részletesen bemutatni.

A vizsgálati személyek elsőként a *Bem-féle Nemi Szerep Kérdőív*vel találkoztak (Bem, 1981), amely 60 személyiségvonást sorakoztat fel, köztük 20 férfias, 20 nőies és 20 semleges vonást. A személyek hétfokú Likert-skálán értékelték az egyes vonásokat annak alapján, mennyire érzik önmagukra vonatkozóan jellemzőnek azokat. Az 1=sosem vagy szinte sosem igaz, míg a 7=majdnem mindig igaz. A kérdőív alapját a nemi sztereotípiák képezik, ily módon azt hivatott megmutatni, hogyan illeszkedik a személy a tradicionális nemi szerepekhez. A férfias vonásokat kódoló itemek sorszáma: 1, 5, 7, 11, 13, 17, 19, 23, 25, 29, 31, 35, 37, 41, 43, 47, 49, 53, 55, 59. A nőies vonásokat kódoló itemek sorszáma: 3, 6, 9, 12, 15, 18, 21, 24, 27, 30, 33, 36, 39, 42, 45, 48, 51, 54, 57, 60. A felsorolásban nem szereplő tételek a semleges kategóriát erősítik.

A résztvevő személyek szexuális orientációjának vizsgálatára a *Kinsey-skála* (Kinsey és mtsai, 1948) bizonyult a legmegfelelőbb mérőeszköznek (*1. számú melléklet*). Tudjuk ugyanis, hogy sokan gyakorolnak nem heteroszexuális tevékenységet, ám kevesen vallják magukat homoszexuálisnak (Michael, 1994), így érdekesebb a jelenség megragadásának céljából a vonzalom fokát vizsgálni. Tudjuk továbbá, hogy a Boys' Love rajongói szenvedélyes hívei azon elképzelésnek, mely szerint a szerelem nem ismer nemi határokat, így esetükben a

korlátolt kategorizáció nem volna célszerű megközelítés. A Kinsey-skála hétfokú Likert-skálán méri önbevallás alapján a szexuális orientáció irányát, ahol a 0=abszolút heteroszexuális, míg a 6=abszolút homoszexuális.

Alkalmaztam továbbá a *Bogardus-féle Társadalmi Távolság Skálát* (Bogardus, 1933) célirányosan a homoszexuális férfiakra vonatkozóan (1. számú melléklet). Az egydimenziós kumulatív skála a személy önbevalláson alapuló hajlandóságát méri fel annak alapján, milyen közeli kapcsolatot tudna elképzelni egy meghatározott társadalmi csoport tagjával. Hét fokozatban jelöli meg a közelség fokát, melynek legkedvezőtlenebb kimenetele a hazából való kitiltást jelenti (7 pont), míg a legkedvezőbb választ a közeli rokonnak való elfogadás házasság révén jelzi (1 pont). A társadalmi távolság a pontszámok emelkedésével egyenes arányban nő.

A homoszexualitás iránti attitűd explicit mérésére a legmegfelelőbb eszközt *A homoszexualitás iránti attitűdök komponensei* (LaMar és Kite, 1998) kérdőívben láttam (3. számú melléklet), amely célirányosan négy területre fókuszál, s azokban határozza meg a címszereplő komponenseket: elutasítás/tolerancia, erkölcs, kapcsolat és sztereotípiák. A négy komponens, mely egyben négy alskála is, a semleges erkölcs és a semleges kapcsolat alskálával egészül ki, amely meleg és leszbikusok vonatkozásában egyaránt értelmezhető tételeket tartalmaz. Pl.: „Részemről a homoszexualitás nem bűn”. Az itemek többsége azonban a vizsgálat céljának és célcsoportjának megfelelően meleg vagy leszbikus személyekkel kapcsolatos érzésekre, gondolatokra fókuszál. Pl.: „A melegnek/leszbikusoknak regisztráltatniuk kellene magukat a helyi rendőrsőn.” Vizsgálatom céljának megfelelően a férfi homoszexualitásra irányuló verziót választottam. A vizsgálati személyek ötpontos Likert-skálán fejezhették ki egyetértésüket, illetőleg egyetértésük hiányát az állításokkal szemben, ahol az 1=erősen nem értek egyet, az 5=erősen egyetértek. Minél alacsonyabb pontszámot ér el a személy a kérdőívben, annál pozitívabb attitűdöt mutat a homoszexualitás iránt. A kérdőív összesen 49 itemet tartalmaz, s hat alskálát foglal magában. Az elutasítás/tolerancia alskála a meleggel szembeni elutasítás, kirekesztés fokát ragadja meg általános társadalmi dilemmák gyakorlatból vett példáin keresztül, mint például a munkahelyi megkülönböztetés kérdése. Az alskála fordított itemeket is tartalmaz, ezek sorszáma: 4, 8, 9, 10. A meleg társadalmi normák/erkölcs alskála azt hivatott felmérni, vajon a személy megkülönbözteti-e a homoszexuális férfiakat heteroszexuális társaitól az etikusság, becsületesség, tisztesség és családcentrikus életvitel szempontjából. A skála fordított itemei: 3, 4, 6, 9. A semleges erkölcs alskála a személy általános hitvallásáról és etikai megfontolásáról szerez információt a homoszexualitás jelen-

ségét illetően. Az első tétel fordított item. A melegekkel való kapcsolat alskála a homoszexuális férfiak fizikai közelségének toleranciáját hivatott felmérni. A fordított itemek sorszáma: 1, 6, 8, 14. A semleges kapcsolat alskála állításai annak elképzelésére buzdítják a válaszadót, képzelje el, mennyire érezné kellemetlennek, ha saját nemének egy tagja megközelítené őt. A fordított itemek sorszáma: 2, 3. A meleg sztereotípiák alskála a homoszexuális férfiakról köztudatban élő előítéletek vélt valóságtartalmának fokát ragadja meg a személy nézetei, tapasztalatai alapján. A skála nem tartalmaz fordított itemeket.

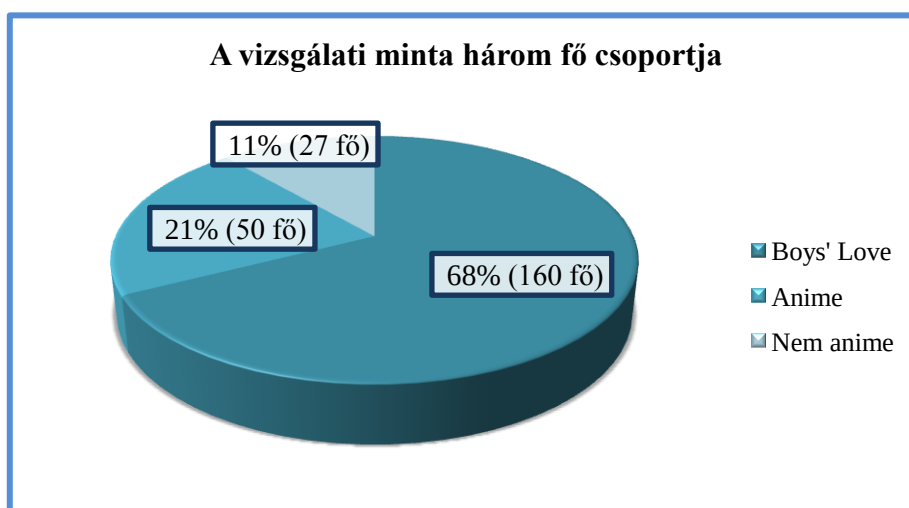
A homoszexualitás iránti attitűd implicit módon történő feltárására az *Implicit Asszociációs Tesztet* (Greenwald, McGhee és Schwartz, 1998) alkalmaztam, s a szexuális irányultság szegmensének demonstrációját választottam. A teszt végrehajtása számítógépen történik, s átlagosan tíz percet vesz igénybe. A személyek szavak és szimbólumok kategorizációját végzik az alapján, jó vagy rossz, illetve *heteroszexuálisok* vagy *homoszexuálisok* fogalomkörébe illeszkednek-e. A jó kategóriába olyan szavak tartoznak, mint például béke, ragyogó, nevetés; ezzel szemben a rossz kategóriát olyan szavak erősítik, mint például rettenetes, szörnyű, bántalom. A homoszexuálisok és heteroszexuálisok kategóriába egy-egy sematikus ábra, szimbólum tartozik. Az aktuális fogalmi kör rendszerint a képernyő bal és jobb felső sarkában szerepel, s egy-egy billentyű tartozik hozzá. A teszt első szakaszában a heteroszexuálisok és homoszexuálisok, majd a rossz és jó fogalomkör elemeinek rendezésére kerül sor. Ezt követően két szempont szerint folytatódik a kategorizáció; az egyik kategóriát a heteroszexuálisok vagy rossz, míg a másik kategóriát a homoszexuálisok vagy jó szempontpáros képezi. Két sorozat után újra a homoszexuálisok és heteroszexuálisok ábráinak csoportosítása következik, ám a billentyűk felcserélésével, amely bevezeti a teszt utolsó szakaszát, melynek során a személyek a homoszexuális vagy rossz, illetőleg a heteroszexuális vagy jó szempontpáros alapján hoznak döntést a képernyő közepén megjelenő szó vagy ábra helyéről két sorozaton keresztül. A teszt befejeztével a program kalkulációt végez a személyek reakcióideje alapján, s hét csoportot képez: erősen, közepesen erősen, enyhén preferálja a heteroszexuális vagy homoszexuális személyeket, illetőleg nem vagy kicsit preferálja egyiket a másikkal szemben. A heteroszexuálisok preferenciája abban az esetben mutatkozik meg, amennyiben a személy gyorsabban válaszolt a heteroszexuálisok vagy jó szempontpáros esetén, mint mikor a homoszexuálisok vagy jó párosítás tartozott ugyanahhoz a billentyűhöz, vagyis a képernyő azonos térfeléhez. A homoszexuálisok preferenciája fordított esetben jelenik meg. A program a preferencia mértékére is becslést ad a mért reakcióidő alapján. Amennyiben nem fedez fel számottevő különbséget a reakcióidők között, a preferencia hiányát állapítja meg.

Végül a vizsgált csoportok érzelmi bázisára fordult figyelmem, különösképpen az érzelmek iránti igényre, melynek mérőeszközeként a *Need for Affect* kérdőívet (Maio és Esses, 2001) választottam (4. számú melléklet). A kérdőív 26 itemből áll; a 13 tételt tartalmazó érzelmek megélése skála (3-7, 13, 15, 17-20, 24, 26. állítás) azt hivatott felmérni, a személy milyen mértékben érzi szükségét mások és saját érzelmeinek vizsgálatára, kifejezésére és megélésére azok teljes intenzitásában, míg az érzelmek kerülése skála (1, 2, 8-12, 14, 16, 21-23, 25. állítás) az érzelmek kifejezésének és megélésének elhárítására vonatkozik. Az egyes skálákon elért értékek -39 és +39 között alakulhatnak; a magas érték az érzelmek iránti szükséglet, illetőleg az érzelmek kerülésének fokát jelzi.

5.2. A vizsgálati személyek bemutatása

Az alábbiakban első vizsgálatom résztvevőinek deskriptív adatait szeretném elemezni. Második vizsgálatom csupán a *Need for Affect* kérdőívet tartalmazta, így válaszadóim általános adatait közvetlenül a teszteredmények kapcsán szeretném megosztani a későbbiekben.

Első vizsgálatomban 257 személy vett részt, kiket három csoportba soroltam azon szempont alapján, saját bevallásuk szerint kedvelik-e az animéket, illetőleg kedvelik-e a Boys' Love-ot. Akik mindkét kérdésre pozitív választ adtak, a Boys' Love-csoportba kerültek, míg akik csupán az animék kedveléséről nyilatkoztak megerősítően, az anime-csoportba csatlakoztak. Két negatív válasz esetén az anime szubkultúrán kívül álló személyeket valószínűsítettünk. A személyek eloszlását a csoportképzés tükrében az 5. ábra szemlélteti.

5. ábra: A vizsgálati minta három fő csoportja

Amint a diagramon is látható, a teljes vizsgálati minta 11%-át a magyar anime szubkultúra körén kívül álló személyek képezik, míg jelentős többséget alkotnak a szubkultúra tagjai. Azok közül, akik kedvelik az animéket, összesen 160 fő, a teljes minta 68%-a nyilatkozott akképpen, hogy kedveli a Boys' Love műfajt is, míg 50 fő, a teljes minta 21%-a leginkább más műfajú animéket kedvel, s elhatárolódik a Boys' Love-től.

A teljes mintában az átlag életkor 22,79 év, szórás 5,38. A legfiatalabb válaszadó 16 éves, míg a legidősebb 50 esztendő. A nemek eloszlását tekintve megállapíthatjuk, hogy a minta jelentős hányadát nők képezik, összesen 79,8%-át (205 fő), míg a férfiak aránya 20,2%, amely 52 főt jelent.

Az anime szubkultúra tagjai, köztük a Boys' Love rajongói is, az adatok alapján többségében, 54,1%-os arányt képviselve heti, napi rendszerességgel néznek animéket, míg 22,7%-uk havi rendszerességgel hódol kedvenc időtöltésének. 23,2%-uk évente vagy ritkábban tekint meg egy-egy japán rajzfilmet. Azt is láthatjuk, hogy a szubkultúra tagjainak 75,6%-a, vagyis döntő többsége 5 évnél régebben ismerkedett meg a japán animációs filmek világával, míg 21,3%-uk 1-5 éve szerzett tudomást róla, s csupán 3,1%-uk csatlakozott a keleti irányzat rajongóihoz egy évnél korábban.

A szubkultúrán kívül álló személyek és a szubkultúra tagjainak összehasonlítása alapján megfigyelhetjük, hogy az anime kedvelői pozitívabb véleménynel rendelkeznek a japán rajzfilmekről, mint a szubkultúrán kívüli személyek. A teszt első szegmensében arra kértem vizsgálati személyeimet, ötfokú skálán pontozzák, mennyire tetszettek számukra azok az animék, amelyeket láttak. A szubkultúra tagjai átlagosan 4,1 pontra értékelték őket, amely a tetszés igen magas fokát tükrözi, míg a szubkultúrán kívüli személyek 2,1 pontot rendeltek hozzájuk, amely megfeleltethető annak a megállapításnak, mely szerint kevésbé nyerték meg tetszésüket.

A továbbiakban differenciáltan a Boys' Love-csoport és a speciális műfajtól elhatárolódó animerajongó személyek összehasonlítását szeretném elvégezni a homoszexuális személyekről alkotott nézeteik alapján.

A Boys' Love rajongóinak átlagéletkora 22,29 év, szórás 5,57. A legfiatalabb rajongó 16 éves, míg a legidősebb 50 esztendő. Köztük 14 férfi (8,8%) és 146 nő (91,3%) található, ami alapján megerősítést nyerhettünk arról, a Boys' Love magyar viszonylatban is a nők kedvelt műfajának bizonyul. A férfiszerelem kedvelőinek 65,6%-a jellemezhető saját bevallása szerint inkább heteroszexuális orientációval, míg 34,4%-uk inkább homoszexuális irányultsággal rendelkezik a *Kinsey-skála* alapján.

A műfajt nem kedvelő animerajongók átlagéletkora 23,63 év, szórás 4,95. A legfiatalabb rajongó 16, míg a legidősebb 37 éves. A férfiak aránya közöttük 39,2%, amely 38 főt jelent, míg a nők aránya 60,8%, amely 59 személyt takar. Önjellemzés alapján csoportjuk 92,8%-a inkább heteroszexuális orientációjú, míg 7,2%-uk inkább homoszexuális irányultságú (*Kinsey-skála*).

Megkérdeztem vizsgálati személyeimtől, vajon ismernek-e homoszexuális férfit környezetükben. Öt alternatívát kínáltam számukra az ismeretség közelségét illetően: család, közeli vagy távoli rokon, barát vagy ismerős, netán nem ismer személyesen homoszexuális férfit, de már látott, vagy nem ismer és nem is látott még ilyen személyt. A résztvevők több választ is megjelölhettek. A Boys' Love rajongóinak 58,1%-a, vagyis több mint fele rendelkezik meleg baráttal, ismerőssel, 15,4%-uk szűk családi, illetve rokon körben is ismer ilyen személyt. 26,3%-uk ugyan nem ismer, de már látott meleg férfit, míg csupán 5,6%-uk nem találkozott még velük a való életben. A Boys' Love-tól elhatárolódó animerajongók 45,7%-a, vagyis kevesebb mint fele rendelkezik meleg baráttal, ismerőssel, 41,4%-uk nem ismer személyesen, de már látott homoszexuális férfit, s 11,4%-uk még nem találkozott ilyen személlyel. Családi körben rendkívül kevesen számoltak be meleg férfi jelenlétéről. Összességében tehát láthatjuk, hogy a Boys' Love rajongói általánosan közelebbi kapcsolatban állnak homoszexuális férfiakkal, mint a műfajt nem kedvelő animerajongók.

A fentiekkel egybehangzó eredményről számolhatunk be a *Bogardus-féle Társadalmi Távolság Skála* válaszait tekintve, melyet érdemes mindhárom csoport összehasonlításában szemlélni. Az animerajongó csoport 47,1%-a vallotta, hogy elfogadna homoszexuális férfit rokonának házasság révén, vagyis a legkisebb társadalmi távolságot jelölte meg a hétfokozatú skálán. 32,9%-uk választotta a második legkisebb távolságot, azaz elfogadna meleg férfit személyes jó barátnak. A csoport jelentős többsége, összesen 85,7%-a tett tanúbizonyságot elfogadó attitűdről, vagyis az általános pontozás értelmében 3-as vagy annál magasabb értékű feleletet jelölt, míg csupán 14,3%-a jelzett társadalmi távolságot Bogardus terminusának megfelelően. 2,9%-uk elfogadja a meleg férfiakat hazája polgáraként, míg néhány százalék csupán hazája látogatójaként fogadná el, s csekély hányaduk kizárná hazájából. Az anime szubkultúrán kívüli személyek ellenben mindannyian 3-asnál magasabb értékű választ jelöltek, azaz elfogadó hozzáfordulásuk révén hajlandóságot mutattak közeli kapcsolatra homoszexuális férfiakkal. 37%-uk elfogadna meleg személyt rokonának házasság révén, 44,4%-uk személyes jó barátként, 11,1%-uk utcájában szomszédjaként, s csekély százalékuk alkalmazzottként társulna hozzájuk saját foglalkozásában. A Boys' Love-csoport eredménye leginkább

a szubkultúrán kívül álló személyek válaszaihoz hasonlatos; a három legkisebb társas távolságot sejtető felelet alkotta válaszrepertoárjukat. Csoportjuk 71,3%-a vallotta, hogy elfogadna meleg férfit rokonának házasság révén, s 27,5%-uk személyes jó barátként tekintene rájuk szívesen. Viszonylagosan alacsony arányban választották a szomszédság opcióját.

A *Bogardus-féle Társadalmi Távolság Skála* eredményeit tekintve egy különös tendencia ragadhatja meg figyelmüket. Tudjuk, hogy az animerajongók rendkívül toleránsak és elfogadóak más társadalmi csoportokkal szemben, ám válaszaik ezt kevésbé tükrözik a három csoport eredményének viszonylatában. Egyedül köztük akadtak olyan személyek, akiknél fellelhető a társadalmi távolság a nevezett kisebbségi csoporttal szemben. Ennek egyik lehetséges okát a szubkultúrán kívül álló személyek csekélyebb létszámához is kapcsolhatjuk, azonban nem zárhatjuk ki egy alternatív asszociáció hatását sem, amely a meleg férfiakkal kapcsolatos nézeteket potenciálisan a meleg férfiak rajongóihoz kapcsolódó véleményekre változtathatta. Ily módon elképzelhető, hogy a műfajt nem kedvelő animerajongók nem a meleg férfiaktól, hanem azok rajongóitól szeretnének elhatárolódni, ugyanis a Boys' Love kedvelői a szubkultúrán belül kisebbségi csoport státuszban léteznek, s mint tudjuk, a kisebbségi csoportok felé gyakran társulnak negatív többségi attitűdök (*Zick, Pettigrew és Wagner, 2008*). Az animerajongók csoportjának eredményeit elemezve tehát nem zárkozhatunk el attól az értelmezéstől sem, mely szerint ítéletük háttérében a Boys' Love-csoporttól való elhatárolódás, az általuk képviselt szélsőséges preferenciák elutasítása állhat, s kognitív reprezentációjuk a homoszexuális személyekről esetükben megegyezhet a műfaj rajongóinak reprezentatív alakjaival, kik között gyakori a nem heteroszexuális irányultságú preferencia.

A szubkultúra Boys' Love-ot nem kedvelő csoportjának elutasító attitűdjére utalhat a férfiszerelem két animációs alkategóriájának értékelése is. A személyeket kérdőívem egy pontján arra kértem, fejezzék ki egyetértésük, illetőleg egyet nem értésük fokát két állításra vonatkozóan. A két állítás arra mutatott rá, szeretik-e a shounen-ai és a yaoi animéket. Az animerajongók átlagosan 1,66 pontban fejezték ki egyetértésük mértékét a shounen-ai esetében, s 1,27 pontban a yaoi kapcsán, amely azt jelenti, egyáltalán nem vagy csekély mértékben kedvelik a férfiszerelem tematizáló animéket. Velük ellentétben a műfaj rajongói a shounen-ait 4,44 ponttal illették, míg a yaoit 4,24 ponttal, vagyis igen erősen egyetértettek mindkét állítással. Az is megfigyelhető továbbá, hogy mindkét vizsgált csoport kis mértékben előnyben részesítette az érzelmek dominanciáját kifejező shounen-ait az erotikát hangsúlyozó yaoival szemben.

Vizsgálatom deskriptív statisztikai elemzésének utolsó egységében a Boys' Love rajongóinak specifikus adataira szeretnék fókuszálni. Kérdéseim többsége a műfaj megismerésének körülményeire, illetve a kapcsolódó művészeti tevékenységekre irányult.

Elsőként érdemesnek találom áttekinteni, vizsgálati személyeim többségében mely életkorokban ismerkedtek meg a Boys' Love műfajjal. Az életkori intervallumok és a személyek száma, aránya az 1. táblázatban megtekinthető.

1. táblázat: A Boys' Love műfaj megismerésének kezdeti éve a rajongók körében

A Boys' Love megismerésének éve	Személyek száma és aránya
7 év alatt	1 fő (0,6%)
7-9 év	3 fő (1,9%)
10-12 év	21 fő (13,1%)
13-15 év	42 fő (26,3%)
16-18 év	57 fő (35,6%)
19-21 év	18 fő (11,3%)
21 év felett	18 fő (11,3%)

Láthatjuk, hogy a műfaj hódolóinak több mint fele (61,9%) 13 és 18 éves kora között ismerkedett meg a Boys' Love-val, melyből arra következtethetünk, hogy jelentős hányaduk kiskorú volt. Hasonló eredményre jutott *Pagliassotti* (2008a) is rajongókkal végzett felmérése során; vizsgált személyeinek 46%-a 15 és 19 éves kora között találkozott először a műfajjal. Azt is láthatjuk, hogy a rajongók 15,6%-a 12 éves vagy annál fiatalabb korában látott először Boys' Love művet, amely csaknem duplája a *Pagliassotti* (2008a) által ismertett aránynak, aki a 12 éves vagy annál fiatalabb korú intervallumot hozzávetőlegesen 8,5%-kal definiálta. Ez az arány Castagno és Sabucco olasz nyelvű mintájában is csupán 10%-ot ért el. A magyar rajongók 22,6%-a 19 éves vagy annál idősebb korában ismerkedett meg a műfajjal, amely alacsonyabb arány a két európai mintához mérten. *Pagliassotti* (2008a) vizsgálati személyei között 38% azon rajongók aránya, akik 19 éves koruk felett találkoztak először a Boys' Love-val, s az olasz nyelvű mintában is 33%-ra becsülhető ez az arányszám. Összességében tehát megállapíthatjuk, hogy a magyar rajongók csoportja némileg korábbi életkorban szerezte első tapasztalatait a Boys' Love műfajjal.

Az általam vizsgált rajongók számottevő többsége, összesen 100 fő (62,5%) az interneten talált rá kedvenc műfajára, míg 43 fő (26,9%) hallott róla először barátjától, ismerőstől. Csekély hányaduk más forrásból értesült a Boys' Love létezéséről, például a televízióban vagy újságban találkozott vele első ízben. Ez az arány megfelel az európai felmérések által

jegyzett százalékoknak; *Pagliassotti* (2008a) angol nyelvű vizsgálatában a rajongók 68%-a jelölte meg forrását az internet megnevezésével, s 15%-a baráttól értesült róla.

A vizsgálati mintám alkotó rajongók jelentős hányada (46,9%) 1-5 éve néz Boys' Love animéket, s ugyancsak nem elhanyagolható százaléka (38,8%) 5 évnél is régebb óta követi figyelemmel kedvenc műfajának animációs filmjeit. Csupán kevesen (14,3%) számoltak be arról, hogy alig egy éve tekintenek meg férfiszerelemmel foglalkozó műveket bizonyos rendszerességgel.

A műfaj rajongóinak többsége, összesen 109 fő (68,2%) csupán évi vagy havi néhány alkalommal néz shounen-ai animét, míg 38 fő (23,8%) napi vagy heti rendszerességgel szakít időt rá. 13 fő (8,1%) ennél is ritkábban hódol szenvedélyének. Közel hasonló eredményekről számolhatunk be a yaoi animék megtekintésének gyakorisága kapcsán; a rajongók 60,3%-a, összesen 98 fő néz évi vagy havi rendszerességgel yaoi animét, 25,7%-a, azaz 41 fő heti vagy napi alkalommal, s 21-en (13,1%) a felsoroltaknál ritkábban. Látható, hogy a rajongók többsége meglepően ritkán néz Boys' Love animéket. Ennek vélhető oka abban keresendő, hogy férfiszerelemmel foglalkozó animék népszerűségük ellenére napjainkban is korlátozott számban készülnek, s a kereslet igencsak felülmúlja a kínálatot. Egy-egy tematikus anime megjelenésére akár hosszú hónapokat kell várni, míg a szélesebb befogadó közönséget célzó műfajok, mint például az akció vagy a dráma, nagy publicitással rendelkeznek. Ebből eredően a rajongók más médiumok kínálatához fordulnak, amely rendszerint a mangákat jelenti, illetve teret nyitnak fantáziájuknak, s művészeti tevékenységek révén bontakoztatják ki képzeletüket, majd megosztják egymással a férfiszerelem inspirációjából született alkotásokat. Ezek strukturális áttekintésével szeretném zárni leíró statisztikai elemzésem.

Kérdőívem utolsó egységében a Boys' Love rajongóinak legjellemzőbb művészeti és közösségi tevékenységeit listáztam, s arra kértem válaszadóim, értékeljék egy négyfokú skálán, milyen gyakorisággal végzik azokat. Az 1-es érték azt jelentette, soha vagy szinte soha nem gyakorolják az adott tevékenységet, a 2-es érték a ritkán, vagyis évente egyszer-kétszer gyakoriságot jelölte, míg a 3-as érték az alkalmankénti, havonta egyszer-kétszeri alkalmat, s végül a 4-es érték a gyakran, rendszeresen kódolására szolgált, amely a heti, napi rendszerességet jelentette.

Összesen tizenkét tevékenységet neveztem meg az áttekintett szakirodalmak ismeretanyagára támaszkodva: a Boys' Love mangák két típusa, a shounen-ai és a yaoi olvasását; a rajongók által készített mangák, az úgynevezett *doujinshik* olvasását és rajzolását; a rajongói történetek, a fanfictionök írását; a rajongók által készített rajzok nézegetését és illusztrálását,

valamint a Boys' Love-ot középpontba állító, animékből kivágott zenés klipek nézegetését és megalkotását. A felsorolásból természetesen nem hagyhattam ki a rajongók kedvelt időtöltését, a szerepjátékot sem, amely mellé további két fantáziatevékenységet rendeltem: a kedvenc Boys' Love karakterekről történő fantáziaszöveget, valamint heteroszexuális férfiakról alkotott homoszexuális képzeleti képek alkotását.

Célom a yaoi-közösséget szervező tevékenységek strukturális feltárásában rejlett, ennek megfelelően látens konstruktumok, tevékenységcsoportok felderítésére irányult. Az adatstruktúra vizsgálatára, valamint a változók közötti kapcsolatok megismerésére egy gyakran alkalmazott adatredukciós eljárást végeztem el; faktoranalízist. Ezt megelőzően teszteltem adataim alkalmasságát az eljárásra, s a Kaiser-Meyer-Olkin érték alapján megállapíthattam, az adatok kiválóan megfelelnek erre a célra ($KMO=0,88$), amelyet a korrelációs mátrix is megerősített.

Az elvégzett eljárás eredményeképpen öt faktort emelhattunk ki, amelyek a teljes variancia 70,06%-át magyarázzák. Az öt faktor megállapítása a Kaiser kritérium alapján történt, vagyis az 1-nél magasabb sajátértékkel bíró faktorokat vettük figyelembe. A faktorok egyszerűbb értelmezésének céljából a következő lépésben a faktorok tengelyeinek elforgatását végeztem varimax módszerrel. A derékszögű elforgatás eredményeképpen differenciáltabb faktormegoldásokhoz jutottunk, s a rotált faktorsúly-mátrix alapján elemezhetjük komponenseinket. A továbbiakban vizsgált faktorsúlyok alakulását a 2. táblázat szemlélteti.

2. táblázat: A rotált faktorsúly-mátrix értékei

	Faktorok				
	1.	2.	3.	4.	5.
Yaoi mangát olvas	0,87				
Shounen-ai mangát	0,82			0,305	
Doujinshit olvas	0,81				
Doujinshit rajzol		0,83			
Fanartot rajzol		0,79			
AMV-t készít		0,62			0,41
Boys' Love fantázia			0,83		
Heteroszexuális			0,78		
Fanartot nézeget				0,853	
Szerepjáték			0,35	-0,462	0,39
Fanfictiont ír					0,84
AMV-t nézeget				0,411	0,46

A táblázat, valamint az eljáráshoz rendelt Scree plot-elemzésnek megfelelően láthatjuk, hogy az eredeti változó és a tekintett faktor közötti korrelációs értékek alapján három faktor bontakozik ki élesen, s kettő többnyire egy-egy változó dominanciájával írható körül.

Az első faktor, melynek a *Boys' Love művek befogadása* elnevezést választottam, a férfiszerelmet tartalmazó professzionális és rajongói mangák olvasását foglalja magába.

A második faktor a *Boys' Love művek alkotása* címet kaphatja, hiszen olyan önálló, kreatív alkotótevékenységeket gyűjt össze, mint a férfiszerelmet ábrázoló képek, képregények rajzolása, illetve zenés klipek vágása, melyek tehetséget és olykor szakértelmet is kívánnak.

A harmadik faktor a *Fantáziatevékenység* elnevezést viseli, amelynek középpontjában a képzelőerő áll. Olyan tevékenységeket foglal magába, mint a homoszexuális fantáziák meleg és heteroszexuális férfiakkal, valamint a szerepjáték, amely teret nyújt a fantáziák kibontakozásának.

Ezen hármas egység részben megfeleltethető a Mizoguchi (2003) által leírt komponenseknek a yaoi-jelenséget illetően: a női olvasók (*Boys' Love művek befogadása*) és a női alkotók (*Boys' Love művek alkotása*) párhuzamának, míg a yaoi textust további változók mentén árnyalhatjuk.

Láthatjuk, hogy a negyedik faktor vezető változója a rajongói képek szemlélése, melyhez további két vizuális médium produktuma társul. Így nevezhetjük egyszerűen *Boys' Love képeknek* is. Az ötödik faktort végül a rajongói történetek szervezik, ha a legmagasabb faktorsúlyt szemléljük, amelyhez az AMV és a szerepjáték kapcsolható. Ezen változók inkább szöveges, semmint vizuális jelleget képviselnek, így az utolsó faktornak a *Boys' Love szövegek* címet választottam.

A yaoi-közösség tevékenységeinek feltáró strukturális elemzését követően megállapíthatjuk, hogy a vizsgált csoport összetartó erejét képező aktivitások: a Boys' Love művek befogadása és alkotása, valamint a fantáziatevékenység, amelynek kreatív megvalósulását a férfiszerelem inspirációjából született képi és szöveges művek jelzik.

A vizsgálati minta deskriptív adatokon alapuló megismerése után dolgozatomban soron következő egységében vizsgálom hipotéziseit és eredményeit szeretném bemutatni.

5.3. Az eredmények bemutatása

Vizsgálatom céljának megfelelően három nagyobb gondolatkörben szeretném tárgyalni eredményeimet: a szexuális orientáció, a homoszexualitás iránti attitűdök, valamint az érzelmi háttér elemzése vonalán.

Az elvégzett statisztikai eljárásokat az SPSS program segítségével valósítottam meg. Az alábbiakban említendő próbák az előzetes normalitásvizsgálat alapján kerültek kiválasztásra.

Elsőként a szexuális orientáció kérdéskörével szeretnék foglalkozni. Vizsgálataim során arról szeretnék megerősítést nyerni, miszerint a Boys' Love rajongói nyitottabbak az alternatív szexuális magatartásformák iránt a műfajtól elhatároló személyekhez viszonyítva.

Első hipotézisemben feltételezem, hogy a Boys' Love-ot kedvelő személyek csoportjában szignifikánsan magasabb a biszexuális és homoszexuális irányultsággal jellemezhető személyek jelenléte, mint a műfajtól elhatárolódó személyek között. Feltételezésem alapjául *Pagliassotti* (2008a) megállapítása szolgált, mely szerint a nyugati rajongók változatos mintát alkotnak a szexuális orientáció tekintetében.

A kérdés vizsgálatára a *Kinsey-skála* eredményei bizonyulnak megfelelőnek. *Kinsey* (1948) terminusában a hétfokú skálán a 3-as érték felel meg a biszexuális orientációnak, így a 3-as érték alatt inkább heteroszexuális, míg a 3-as érték felett inkább homoszexuális irányultságról beszélhetünk. Vizsgálatom ezen kategorizáció mentén folyt azzal a módosítással, hogy jelen esetben a biszexuális orientációjú személyeket összevontam a homoszexuális tendenciával rendelkező személyekkel, így a későbbiekben biszexuális és homoszexuális irányultság címszóval hivatkozok csoportjukra. Mivel érdeklődésem középpontjában a Boys' Love rajongói csoportja áll jelen kérdés kapcsán, érdekesnek látom a műfajtól elzárkózó személyek kollektív csoportjával összehasonlítani eredményeiket. Így a továbbiakban összevonom az anime szubkultúrán kívül álló személyeket az anime szubkultúra tagjaival, akik elhatárolódnak a Boys' Love-tól.

Az elvégzett Khi-négyszet próba eredményeképpen megállapíthatjuk, hogy szignifikáns kapcsolat áll fenn a szexuális orientáció és a Boys' Love műfaj kedvelése között ($\chi^2=24,33$; $p<0,005$). Míg a műfajtól elhatárolódó személyek csoportjában ($N=97$) mindössze 7 fő jellemezhető biszexuális, illetve homoszexuális irányultsággal, vagyis a csoport 7,21%-a, addig a Boys' Love rajongói ($N=160$) között 55 fő értékelésében figyelhető meg ez az eredmény, amely a csoport 34,37%-át jelenti. Összességében tehát láthatjuk, hogy a teljes minta 75,9%-a sorolható az inkább heteroszexuális orientációval jellemezhető személyek kategóriájába, míg 24,1%-uk biszexuális, illetve homoszexuális preferenciákkal rendelkezik. A Boys' Love-rajongók csoportjában az elsődlegesen heteroszexuális preferenciával rendelkező személyek jelenléte 65,63%-ra tehető, amely megfeleltethető a *Pagliassotti* (2008a) által becsült 50-60%-nak az európai mintában. Az anime szubkultúra tagjai között a speciális

műfajt kedvelők megkülönböztetése nélkül 25,21%-ra tehető azok aránya, akik elsődlegesen biszexuális, illetőleg homoszexuális preferenciával rendelkeznek.

A nemek közti különbség vizsgálata során megállapíthattuk, hogy férfiak (N=52) esetében ugyancsak szignifikánsan magasabb ($\chi^2=29,32$; $p<0,005$) a biszexuális, homoszexuális irányultságú személyek száma a műfajt kedvelők csoportjában (N=14), mint a műfajtól elhatárolódó személyek között (N=38). Míg a Boys' Love-ot kedvelő férfiak 78,57%-a inkább biszexuális, illetve homoszexuális orientációjú, addig a műfajt nem kedvelő férfiak között ez az arányszám csupán 5,26%.

Hasonló eredményt figyelhetünk meg a mintát alkotó nők (N=205) esetében is. A Boys' Love-ot kedvelő nők (N=146) között is relevánsan magasabb volt a biszexuális, homoszexuális irányultságú személyek száma a műfajtól elhatárolódó nők (N=59) csoportjához viszonyítva ($\chi^2=10,84$; $p=0,001$). Míg a Boys' Love-ot kedvelő nők 31,13%-a elsődlegesen biszexuális, homoszexuális irányultságú, addig a műfajtól elhatárolódó nők csupán 8,47%-a jellemezhető hasonló orientációval.

Hipotézisem tehát igazolást nyert, s egyben újabb cáfolatként szolgál a yaoi-jelenség általános definíciójára, mely szerint a yaoi a heteroszexuális nők közkedvelt műfaja, hiszen mint láthattuk, az európai vizsgálatok mindeddig igazolták a biszexuális és homoszexuális személyek jelentős részvételi arányát az érintett csoportban.

Második hipotézisem szerint a Boys' Love műfajt kedvelő férfiak nem femininebbek, s nem is maszkulinabbak a műfajt nem kedvelő férfiaknál. Feltételezésem Comer (2000) megállapítására alapozom, mely szerint a gyakorlatban nem igazolódott be, hogy létezne „homoszexuális személyiség”. Mint láthattuk, a műfajt kedvelő férfiak jelentős többsége biszexuális, illetve homoszexuális preferenciával rendelkezik, így a feltételezést egyaránt érvényesnek tekinthetjük csoportjukra vonatkozóan.

A kérdésre a *Bem-féle Nemi Szerep Kérdőív* eredményei szolgálhatnak válaszul. Jelen vizsgálatomban a férfias és nőies vonások értékeit elemzem Mann-Whitney próba és t-próba által a normalitásvizsgálat eredményének függvényében.

A teljes minta eredményeit vizsgálva az elvárható értékeket kaphattuk: a férfiak szignifikánsan magasabb pontszámot ($t=2,73$; $p=0,008$) értek el a férfias vonások összesítésében (átlag=87,94; szórás=20,64), mint a nők (átlag=79,55; szórás=16,06). Ezzel szemben a nők (átlag=95,76; szórás=13,75) szignifikánsan magasabb pontszámot ($U=3740$; $p=0,001$) értek el a nőies vonások tekintetében, mint a férfiak (átlag=88,90; szórás=14,17).

Az adatok alapján megállapítható, hogy férfiak között nincsen szignifikáns különbség sem a férfias ($t=0,22$; $p=0,82$), sem a nőies ($U=240$; $p=0,59$) vonások átlagpontszámát vizsgálva annak tekintetében, kedvelik-e a Boys' Love-ot vagy sem. Ugyanakkor érdemes megemlíteni, hogy a műfajt nem kedvelő férfiak relatíve magasabb pontszámot értek el a férfias vonások terén (átlag=88,26), mint a műfajt kedvelő férfiak (átlag=87,07), s alacsonyabb átlagértéket kaptak a nőies vonásokban (átlag=88,21), mint a Boys' Love-ot kedvelő férfiak (átlag=90,79). Második hipotézisem tehát megerősítést nyert.

Harmadik hipotézisem szerint a Boys' Love műfajt kedvelő nők maszkulinabbak, s kevésbé femininebbek, mint a speciális műfajt nem kedvelő nők. Elképzelésem Sakakibara (1998) elméletére alapozom, mely szerint a Boys' Love műfajért rajongó nők meleg férfiak női testben. Így tehát feltételezem, személyiségvonásaik és viselkedéssjegyeik tekintetében is a férfias jelleg dominál.

Az eredmények azonban azt tükrözik, nem tapasztalható szignifikáns különbség nők között sem a férfias ($t=0,53$; $p=0,59$), sem a nőies ($U=4073$; $p=0,54$) vonások összesített átlagát vizsgálva annak tekintetében, kedvelik-e a Boys' Love-ot vagy sem. Továbbá láthatjuk, hogy a műfajt kedvelő nők relatíve alacsonyabb pontszámot értek el a férfias vonások tekintetében (átlag=79,20), mint a műfajtól elhatárolódó nők (átlag=80,41), s magasabb értéket a nőies vonások (átlag=96,37) esetében, mint a Boys' Love-ot nem kedvelő nők (átlag=94,22).

Harmadik hipotézisem tehát nem nyert megerősítést. A hagyományos nemi szerepekre alapozó vizsgálat vélhetően azért nem vezetett eredményre, mivel a Boys' Love rajongói kedvenc műfajuk egyik legjelentősebb értékének tekintik a tradicionális társadalmi, nemi szerepektől történő elrugaszkodás lehetőségét. Ily módon saját viselkedésük sem rögzül egy-egy hagyományosan előírt szerep kategóriájába, jelen vizsgálat esetében a férfias szerepek körébe, mi több, feltételezhetően a műfaj sajátosságából eredő érzelmek iránti igény tereli őket a feminin jegyek felé. A társadalom és a kultúra által rögzített nemi szerepek helyett tehát érdemesnek találom az emocionalitás irányába fordítani a figyelmet. Erre jelen elemzésem végén szeretnék visszatérni egy célirányos vizsgálat bemutatásával, amely az eddig elvégzett kutatások továbbgondolásának lehetőségét rejti magában.

A szexuális orientációra irányuló vizsgálatok befejező szakaszában olyan változókat kerestem, melyek potenciálisan kapcsolatban állhatnak a személyek szexuális preferenciájával. A pontosabb differenciálás érdekében függő változóm ezúttal a teljes *Kinsey-skála* volt. A normalitásvizsgálat, illetőleg az ordinális változók a Spearman-féle rangkorrelációs eljárást

indokolták. Eredményképpen megállapíthattam, hogy gyenge, de szignifikáns kapcsolat fedezhető fel a személyek (N=257) szexuális orientációja és a Boys' Love animék megtekintésének gyakorisága ($r=0,31$; $p<0,005$), valamint a Boys' Love-hoz kötődő közösségi és művészeti tevékenységek gyakorlásának gyakorisága ($r=0,38$; $p<0,005$) között. Ez azt jelenti, hogy minél inkább homoszexuális preferenciával jellemezhető a személy, valószínűsíthetően annál gyakrabban tekint meg yaoi és shounen-ai animéket, s nagyobb gyakorisággal foglalkozik szabadidejében különböző Boys' Love-val kapcsolatos tevékenységekkel. Erős pozitív kapcsolat állapítható meg a Boys' Love animék megtekintésének gyakorisága és a közösségi, művészeti tevékenységek gyakorlása között ($r=0,83$; $p<0,005$), valamint a megtekintés gyakorisága és a között, milyen régóta néz férfiszerelmet ábrázoló animéket ($r=0,75$; $p<0,005$). Az eredményekből arra a következtetésre juthatunk, minél régebb óta néz a személy rendszeresen Boys' Love animéket, annál inkább fokozódik a megtekintés iránti igény, amely párhuzamba vonható a közösségi és művészeti tevékenységek iránti igény növekedésével ($r=0,76$; $p<0,005$).

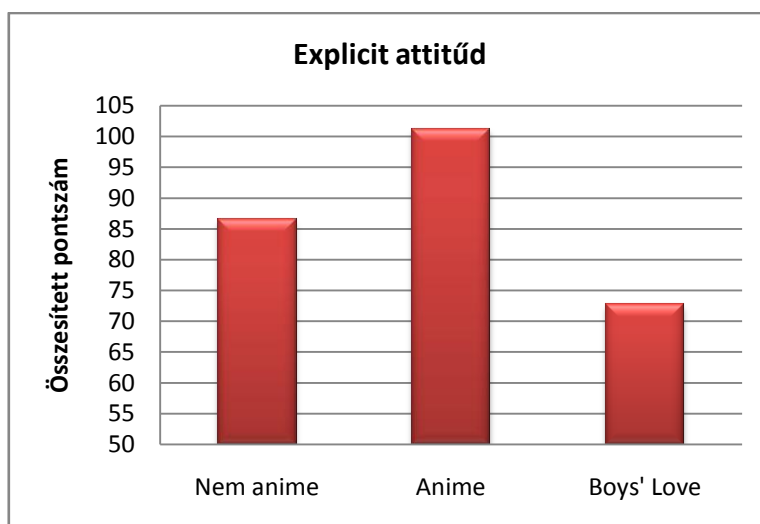
Azt is megállapíthatjuk, hogy gyenge, de szignifikáns korreláció áll fenn a szexuális orientáció és a között, milyen régóta néz a személy bizonyos rendszerességgel Boys' Love animéket ($r=0,29$; $p<0,005$). Az eredményből arra következtethetünk, hogy az alternatív szexuális viselkedések iránti nyitottság kapcsolatban áll azzal, milyen régóta néz a személy férfiszerelmet ábrázoló animéket. A személyek életkorát és a speciális műfajjal történő megismerkedésének idejét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a szexuális preferencia sem az életkorral ($r=-0,07$; $p=0,24$), sem azzal nem áll összefüggésben, milyen idős korban találkoztak először a műfajjal ($r=0,09$; $p=0,12$), csupán azzal, milyen régóta néznek rendszeresen Boys' Love animéket.

Eredményeim tárgyalásának második nagyobb egységében a homoszexualitás iránti attitűdöket szeretném vizsgálni fő hipotézisem mentén, mely szerint a Boys' Love rajongói elfogadóbb attitűddel rendelkeznek a homoszexuális társadalmi csoport iránt, mint azok, akik elhatárolódnak a műfajtól. Elsőként az explicit attitűdvizsgálat eredményét ismertetem, melynek mérőeszközéül *A homoszexualitás iránti attitűdök komponensei* kérdőívet választottam.

Negyedik hipotézisem szerint tehát a Boys' Love rajongói szignifikánsan elfogadóbb attitűddel rendelkeznek a férfi homoszexualitás iránt, mint azok, akik nem kedvelik különösen a műfajt. Feltételezésem *Knight* (2012), *Pagliassotti* (2008a) és *Thorn* (2004) elképzelésére alapozom, kik szerint a nyugati rajongók hajlamosabbak kedvenc műfajukat a meleg iránti

elfogadás jelképének tekinteni. A szerzők állítása szerint a műfaj vélhetően hozzájárul a pozitív attitűd kialakulásához, megszilárdításához a rajongók körében, azonban ennek tudományos vizsgálatára mindeddig nem került sor. Elemzésem során további céloom közelebb kerülni a műfaj közvetlen hatásának felderítéséhez, így a Boys' Love által közvetített értékek hatását nem csupán a rajongók körében vizsgálom.

A kérdéskör mélyebb vizsgálatának céljából mindhárom csoportban (szubkultúrán kívüli és belüli személyek, Boys' Love-ot kedvelő személyek) elvégeztem az összehasonlítást Kruskal-Wallis próba által. A felhasznált mérőeszköz sajátosságából eredően minél alacsonyabb pontszámot ér el a személy, annál elfogadóbb attitűdöt tulajdoníthatunk számára. Az eredményeket a 6. ábra szemlélteti.

6. ábra: Az explicit attitűdvizsgálat összesített pontszámainak alakulása a három vizsgált csoportban

Láthatjuk, hogy a három csoport közül a Boys' Love-ot kedvelők (*Boys' Love*) érték el a legalacsonyabb összesített pontszámot, azaz ők tanúskodtak a legelfogadóbb attitűdről a férfi homoszexualitást illetően (átlag=72,86; szórás=16,43). Csoportjukban találkozhatunk a legalacsonyabb értékkel is, amely 49 pontot jelent. A legmagasabb pontszámot az anime szubkultúra tagjai (*Anime*) érték el, akik elhatárolódnak a Boys' Love műfajtól (átlag=101,27; szórás=38,32). Ebben a csoportban találkozhatunk a legmagasabb egyéni pontszámmal is, amely elérte a 208-at. A szubkultúrán kívüli személyek (*Nem anime*) eredménye a két csoport átlaga között helyezkedik el (átlag=86,52; szórás=29,95). A Kruskal-Wallis próba eredményeképpen megállapíthattuk, hogy a három csoport között szignifikáns különbség mutatkozik az explicit attitűd tekintetében ($\chi^2=43,90$; $p<0,005$). Ez az eltérés a kérdőív minden alsókálájában megjelenik: a tolerancia ($\chi^2=12,17$; $p=0,002$), erkölcs ($\chi^2=23,83$; $p<0,005$), semleges

erkölcs ($\chi^2=53,53$; $p<0,005$), kapcsolat ($\chi^2=61,38$; $p<0,005$), semleges kapcsolat ($\chi^2=30,83$; $p<0,005$) és a sztereotípiák ($\chi^2=9,12$; $p=0,01$) alskálán egyaránt. Mann-Whitney próba által megállapíthatjuk, hogy szignifikáns különbség tapasztalható az alskálák összesített pontszámát tekintve a szubkultúrán kívüli személyek és a Boys' Love rajongói között ($U=1519$; $p=0,01$), valamint a szubkultúra tagjai és a Boys' Love rajongói között ($U=2568$; $p<0,005$), míg a szubkultúrán kívüli és a szubkultúrán belüli csoport között nincsen szignifikáns különbség ($U=717$; $p=0,06$) a homoszexuális férfiak elfogadását illetően.

A csoportok közötti eltérések részletesebb elemzését a páros összehasonlítás teszi lehetővé. Az egyes alskálákra elért átlagpontszámokat a 3. táblázat szemlélteti a három csoport tekintetében.

3. táblázat: Az alskálákra elért átlagpontszámok a három csoport tükrében

	Nem anime	Anime	Boys' Love
Tolerancia	16,11	17,99	14,29
Erkölc	16,74	18,87	13,01
Semleges erkölcs	5,37	6,34	3,71
Kapcsolat	26,48	31,34	20,63
Semleges kapcsolat	8,85	11,9	8,19
Sztereotípiák	12,96	14,83	12,88

Mint láthatjuk, minden alskálán a korábbi összesítéssel egybehangzó eredményt kaptunk, vagyis a Boys' Love rajongói csoportja az explicit attitűd kérdőív minden alskáláján alacsonyabb pontszámot ért el, mint a másik két vizsgált csoport. A legintoleránsabb válaszok ezúttal is az anime szubkultúra tagjaitól érkeztek az összehasonlítás alapján, s a két csoport között foglal állást a szubkultúrán kívüli személyek csoportja.

A szubkultúrán kívüli és belüli csoport között a kapcsolat ($U=670$; $p=0,02$) és semleges kapcsolat ($U=585$; $p=0,004$) alskála esetében mutatkozott szignifikáns különbség, ahol is a szubkultúrán kívüli személyek alacsonyabb pontszámot értek el. Ez arról árulkodik, hogy a szubkultúrától elhatárolódó személyek hajlandóbbnak mutatkoztak a homoszexuális férfiakkal történő kontaktusteremtésre a szubkultúra tagjainál.

Továbbá szignifikáns eltérést tapasztalhatunk a Boys' Love rajongói és a szubkultúrán kívüli személyek között az erkölcs ($U=1574,5$; $p=0,02$), semleges erkölcs ($U=1499$; $p=0,003$) és a kapcsolat alskálán ($U=1217,5$; $p<0,005$), ahol is a műfaj rajongói jelentősen alacsonyabb pontszámot értek el. Ez azt jelenti, hogy a Boys' Love-csoport tagjai kevésbé hajlamosak

különbséget tenni homoszexuális és heteroszexuális férfiak között etikusság és becsületesség szerint a másik vizsgált csoporthoz viszonyítva.

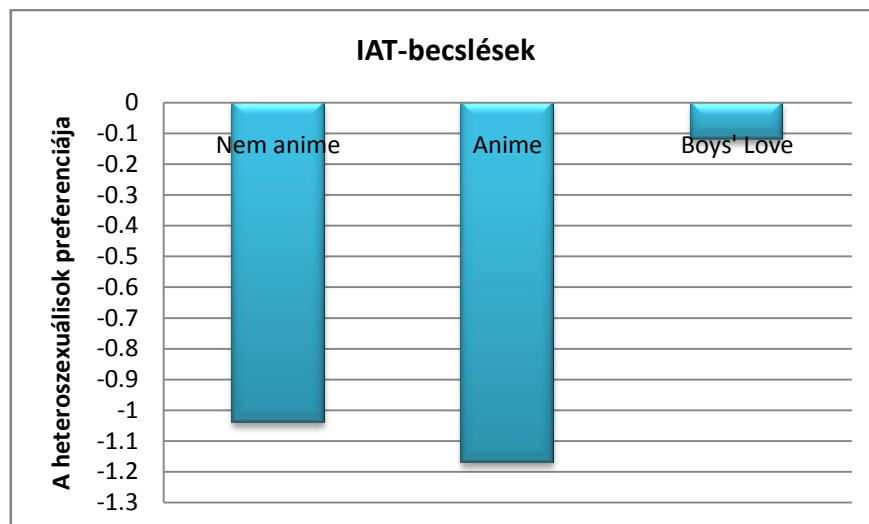
Összességében tehát megállapíthatjuk, hogy a Boys' Love-csoport szignifikánsan magasabb elfogadással rendelkezik a férfi homoszexualitás iránt az explicit attitűdvizsgálat eredményei alapján a speciális műfajtól elzárkózó személyekhez viszonyítva. Negyedik hipotézisem így igazolást nyert.

Érdekes eredményként tekinthetünk azokra az adatokra, amelyek az anime szubkultúra tagjainak viszonylagos intoleranciáját mutatják a többi csoport összehasonlításában, hiszen szakirodalmi ismereteink alapján tudjuk, egy kiváltképp megértő csoporttal állunk szemben, ami az egyéni különbségek toleranciáját illeti. Ezen felvetést részletesen kifejtettem dolgozatom korábbi szakaszában, így jelen értelmezés kapcsán csupán röviden összegzem gondolataim. Úgy vélem, létrejöhetett a szubkultúra tagjainál egy olyan asszociáció, amely a meleg férfiakkal kapcsolatos véleményeket a meleg férfiak rajongóival kapcsolatos véleményekre változtatta, így távolságtartásuk a társadalmi kisebbségtől valójában a szubkultúrán belüli kisebbségi csoporttól való tartózkodást jelentheti. A negatív asszociációkat előhívhatják a Boys' Love-csoport szélsőséges preferenciái, amelyek feltételezhetően összekapcsolódnak a homoszexualitás jelenségével, így kihatnak a teljes homoszexuális populáció megítélésére.

Az explicit, tudatos véleménynyilvánításon alapuló attitűdfelmérést az implicit, tudatalan asszociációk vizsgálata követte, amely két részterületből állt. A szerkesztett kérdőív korábbi szakaszában arra kértem vizsgálati személyeim, ítélik meg egy hétfokú Likert-skálán, milyen mértékben részesítik előnyben a heteroszexuális vagy homoszexuális személyek csoportját. A skála egyik végpontja a heteroszexuálisok erős preferenciáját (-3), míg ellenpontja a homoszexuálisok erős preferenciáját (+3) jelentette. A középső érték a preferencia hiányát vagy csekély mértékét jelölte (0). Válaszadóim tehát ismét egy tudatos, explicit attitűdfelmérésben vettek részt, amelynek skálaértékei megfelelték a későbbi implicit teszt skálaértékeinek, ezáltal egyszerűbb összehasonlítási alapot képezve.

Ötödik hipotézisem szerint a Boys' Love-csoport önbevalláson alapuló preferenciája szignifikáns mértékben eltér a műfajtól elhatárolódó személyek mindkét csoportjának preferenciájától, ami abban nyilvánul meg, hogy jobban közelít a homoszexuálisok felé.

Az önbevallás alapján történő becslések alakulását a három vizsgált csoport tekintetében a 7. ábra szemlélteti.

7. ábra: Az önbevalláson alapuló preferenciák alakulása a három csoport tükrében

Elsőként azon érdekesség ragadhatja meg figyelmünket az ábrát elemezve, hogy mindhárom csoport értékelése a negatív tartományban helyezkedik el, vagyis a heteroszexuálisok preferenciájának bizonyos mértékét jeleníti meg. Míg a szubkultúrán kívüli és belüli személyek a heteroszexuálisok enyhe preferenciájáról vallottak, addig a Boys' Love-csoport eredményei inkább a preferencia hiányáról árulkodnak.

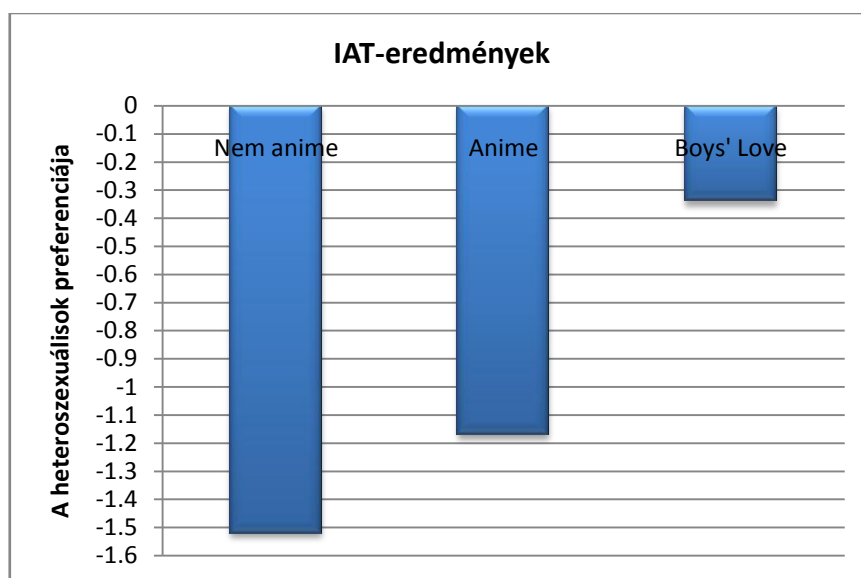
A páros összehasonlítás alapján megállapíthatjuk, hogy szignifikáns különbség tapasztalható a Boys' Love-csoport (*Boys' Love*) és a szubkultúrán kívül álló személyek (*Nem anime*) ($U=1296$; $p<0,005$), valamint a Boys' Love-csoport és a szubkultúra tagjainak (*Anime*) eredménye között ($U=3330$; $p<0,005$). A szubkultúrán kívüli és belüli személyek csoportja között nincsen szignifikáns különbség a válaszok tekintetében ($U=893$; $p=0,65$).

Megállapíthatjuk tehát, hogy a Boys' Love rajongói saját bevallásuk alapján magasabb szintű elfogadásról, egyenlőségről tanúskodnak a homoszexuális személyek csoportja iránt, mint azok, akik elzárkóznak a férfiszerelmet ábrázoló művektől. Ötödik hipotézisem így igazolást nyert.

Hatodik hipotézisem szerint a Boys' Love-csoport preferenciája az *Implicit Asszociációs Teszt* alapján szignifikáns mértékben eltér a műfajtól elhatárolódó személyek mindkét csoportjának preferenciájától, s jobban közelít a homoszexuálisok felé. Feltételezésem *Brenner és Wildsmith* (2011) elméletére alapozom, melyet dolgozatomban *Kérdésfelvetés* című fejezetemben részletesen kifejtettem, s összekapcsoltam *Tóth* (2008) megállapításával. Röviden összefoglalva gondolataim, egyfelől feltételezem, hogy a nyugati kultúrák embereiben erősen él a heteroszexuális életformára serkentő társadalmi nyomás, másfelől ismereteink alapján tudjuk, hogy a homoszexuális személyek életük javarészában negatív asszociációkkal talál-

koznak preferenciájukat illetően. Ebből eredően úgy gondolom, a Boys' Love műfaj által kínált pozitív, idealista perspektíva sem képes teljes mértékben felülmúlni a fent tárgyalt múltbeli, mélyen rögzült asszociációkat a jelenséget illetően. Így, bár a csoportok közötti különbséget ezúttal is szignifikánsnak sejtem, a hatást a Boys' Love-csoport eredményeiben várom oly módon, hogy előzetes becsléseiktől kis mértékben eltérve a heteroszexuálisok erősebb preferenciáját mutatják.

Az implicit attitűdteszt eredményét a 8. ábra szemlélteti a csoportok összehasonlítása alapján.

8. ábra: Az implicit attitűdteszt eredményének alakulása a vizsgált csoportok tükrében

Az ábrát szemlélve ismét megállapíthatjuk, hogy mindhárom csoport eredménye a negatív tartományban helyezkedik el, azaz a heteroszexuálisok bizonyos fokú preferenciáját jeleníti meg. Előzetes elvárásainknak megfelelően a Boys' Love-csoport a becsléséhez mérten kis mértékben a heteroszexuálisok erősebb preferenciájáról tanúskodott, habár továbbra is inkább a preferencia hiányát közelíti meg. Figyelemreméltó változást észlelhetünk azonban az anime szubkultúra tagjait tekintve, akik az attitűdmérés során először magasabb szintű elfogadást mutattak a homoszexuálisok iránt a szubkultúrán kívül álló személyeknél. A tudattalan asszociációk szintjén tehát az anime szubkultúra tagjai pontosan azt a képet festik toleranciájukról, amely szakirodalmi ismereteink alapján kirajzolódott róluk. Ennek háttérében az IAT által bemutatott sematikus ábrák, szimbólumok neutrális jellege is állhat, amely vélhetően függetlenítette őket a Boys' Love-csoport homoszexuális személyeiről kialakult sztereotipikus sémától, s kedvezőbb irányba terelte választásaikat.

A páros összehasonlítás eredménye a becslésekhez hasonlóan alakult: a Boys' Love-csoport eredménye szignifikáns különbséget mutat a szubkultúrán kívüli ($U=956$; $p=0,006$) és belüli ($U=3322$; $p=0,002$) személyek átlagától. A Boys' Love-től elhatárolódó csoportok között azonban nem találhatunk szignifikáns eltérést ($U=601$; $p=0,52$) az implicit attitűdteszt eredményét tekintve.

Megállapíthatjuk tehát, hogy a Boys' Love rajongói a teszteredmények alapján magasabb szintű elfogadásról adnak tanúbizonyságot a homoszexuális személyek csoportja iránt, mint azok, akik elzárkóznak a műfajtól. Hatodik hipotézisem így igazolást nyert.

Wilcoxon-próba segítségével elvégeztem az IAT-becslések és IAT-eredmények összehasonlítását a három csoport esetében, azonban sem a Boys' Love rajongói ($Z=-0,91$; $p=0,35$), sem a szubkultúrán kívül állók ($Z=-0,90$; $p=0,36$), sem pedig a szubkultúra tagjai ($Z=-0,10$; $p=0,91$) között nem írhatunk le szignifikáns különbséget. Ez azt jelenti, hogy a csoportok becslése és eredménye közötti differenciál csekély mértékű. A legpontosabb előrejelzést az eredmények tükrében a szubkultúrán kívüli csoport adta (a becslések és eredmények átlagos különbsége= $1,43$; szórás= $0,87$), míg a legkevésbé valószínű becsléseket az anime szubkultúra tagjainál figyelhetjük meg (átlagos különbség= $1,54$; szórás= $1,11$).

A vizsgált csoportok sajátos vonásainak megismerését követően munkám soron következő egységében a teljes mintát ($N=257$) állítom elemzésem középpontjába.

Hetedik hipotézisem alapján szignifikáns negatív kapcsolat áll fenn az explicit attitűd kérdőív és az implicit attitűdteszt becslése, eredménye között. A negatív korreláció esetünkben abból a sajátosságból ered, amely az explicit attitűd kérdőív pontszámítását jellemzi, azaz minél alacsonyabb pontszámot ért el a személy, annál elfogadóbb attitűd jellemezte, míg az implicit eljárás mutatói a tolerancia mértékével emelkedtek. Feltételezzük tehát, hogy minél magasabb elfogadásról számolhatunk be a tudatosság szintjén megállapított attitűd esetében, annál magasabb elfogadást tapasztalhatunk a tudattalan asszociációk szintjén is.

Spearman-féle rangkorrelációs eljárás eredményeképpen megállapíthatjuk, hogy közepesen erős negatív kapcsolat fedezhető fel az explicit attitűd kérdőív eredménye és a tudatos becslésen alapuló IAT-spekulációk között ($r=-0,41$; $p<0,005$), s az explicit és implicit attitűd-eljárás eredménye között is hasonló következtetésre juthatunk ($r=-0,40$; $p<0,005$). Az IAT-spekulációk és az IAT-eredmények között gyenge, de szignifikáns korreláció áll fenn ($r=0,31$; $p<0,005$). Hetedik hipotézisem tehát megerősítést nyert.

Elemzésem során érdemesnek találtam feltárni az explicit és implicit úton mért elfogadás potenciális különbségét nemre, életkorra és szexuális orientációra való tekintettel.

Elsőként férfiak és nők (N=257) között végeztem összehasonlítást Mann-Whitney próbával, s arra az eredményre jutottam, hogy az explicit attitűdmérés pontszámait tekintve szignifikáns különbség található férfiak (átlag=100,02) és nők (átlag=77,33) között (U=3706; p=0,001), míg az implicit attitűdteszt eredményét vizsgálva nem írható le releváns különbség nemek között (U=3517; p=0,42). A mutatók szerint tehát láthatjuk, hogy a nők tudatos véleményformálás alapján toleránsabb attitűddel rendelkeznek a férfi homoszexualitást illetően a férfiaknál, míg tudattalan szinten ez a különbség nem mutatkozik meg. Ezen eredmény a korábban tárgyalt társadalmi elvárások hatását tükrözheti, amely alapján a férfiak távolságtartása a tradicionális nemi szerepek fenntartását szolgálja, s amely a tudatos véleménynyilvánításban kifejezettebb formában jelenik meg, mint a tudattalan asszociációk rendszerében.

Az életkor és az elfogadás kapcsolatát Spearman-féle rangkorrelációs eljárás segítségével vizsgáltam, s arra az eredményre jutottam, hogy sem az explicit ($r=-0,05$; p=0,39), sem az implicit ($r=0,02$; p=0,73) mérés pontszámai nem mutatnak kapcsolatot az életkorral. Az elfogadás mértéke tehát függetlennek mutatkozik a személy korától.

A szexuális orientáció vizsgálata során az inkább heteroszexuális, illetve inkább homoszexuális preferenciával rendelkező személyek csoportját hasonlítottam össze. Mann-Whitney próbát végeztem, s arra az eredményre jutottam, hogy mind az explicit (U=2194; p<0,005), mind az implicit (U=3274; p<0,005) mérés pontszámai között szignifikáns különbség tapasztalható a két csoport viszonylatában. A homoszexuális preferenciával jellemezhető személyek explicit és implicit módon is magasabb elfogadásról tanúskodtak, mint az elsődlegesen heteroszexuális személyek.

Nyolcadik hipotézisemben a Boys' Love műfaj közvetlen hatásának feltárásához szeretnék közelebb jutni oly módon, hogy külön szegmensként kezelem a Boys' Love-rajongó heteroszexuális és homoszexuális csoportot. Láthattuk ugyanis, hogy a homoszexuális preferenciával jellemezhető személyek általánosan magasabb elfogadásról tanúskodtak, s azt is tudjuk, hogy a Boys' Love kedvelői toleránsabbak a műfajtól elhatárolódó személyeknél. A kérdés tehát akkor válik érdekessé, ha úgy forgatjuk: vajon a Boys' Love-ot kedvelő heteroszexuális személyek elfogadóbbak a műfajt nem kedvelő heteroszexuális személyeknél? Dolgozatom egyik fő célja mindaddig a Boys' Love műfaj toleranciára és szexuális orientációra gyakorolt hatásának kimutatása volt, vizsgálatom korlátainak figyelembe vétele mellett többnyire az elméleti háttér áttekintése nyomán, ám most elsőként szeretném függetleníteni lehetőségeim szerint a műfaj szeretete és a tolerancia közötti hidat a vizsgált háttértényezők-

tól. Feltételezem tehát, hogy a Boys' Love-ot kedvelő heteroszexuális személyek szignifikánsan magasabb elfogadásról tanúskodnak a műfajt nem kedvelő heteroszexuális személyeknél.

Az elvégzett Mann-Whitney próba eredményeképpen láthatjuk, hogy az explicit mérés pontszámaiban szignifikáns különbség mutatkozik a heteroszexuális preferenciával rendelkező Boys' Love-ot kedvelő csoport (N=105) (átlag=76,04; szórás=17,59) és Boys' Love-tól elhatárolódó csoport (N=90) (átlag=98,18; szórás=36,97) között (U=2795; $p<0,005$). Mint láthatjuk, azok az elsődlegesen heteroszexuális orientációjú személyek, akik kedvelik a Boys' Love-ot, jelentősen alacsonyabb pontszámot értek el az explicit attitűd kérdőívben, ezáltal magasabb szintű elfogadást tanúsítva, mint a szintén heteroszexuális, ámde a Boys' Love-tól elhatárolódó személyek.

Az implicit teszt eredményét tekintve azonban más következtetésre juthatunk. Habár a Boys' Love-ot kedvelő heteroszexuálisok eredménye jobban közelít a heteroszexuális és homoszexuális társadalmi csoport egyforma kedveléséhez (átlag=-0,96; szórás=1,47), mint a Boys' Love-ot nem különösen kedvelő heteroszexuálisoké (átlag=-1,36; szórás=1,45), a két csoport közötti különbség nem szignifikáns (U=3012; $p=0,06$).

A kérdéskör tárgyalása természetesen nem lenne teljes a homoszexuális csoport vizsgálata nélkül, habár az eredmények értelmezését erősen korlátozza csekély számuk a mintában.

Az összehasonlítást ezúttal az elsődlegesen homoszexuális, biszexuális preferenciával rendelkező személyek csoportjában végeztem a Boys' Love műfaj iránti rajongás, illetve a műfajtól való elhatárolódás alapján, s azt találtam, sem az explicit (U=111; $p=0,26$), sem az implicit (U=122; $p=0,11$) attitűdmérés eredményét tekintve nem állapítható meg szignifikáns különbség a két csoport között. Ennek oka lehet a homoszexuális preferenciával rendelkező személyek kis létszáma a mintában, így a későbbiekben mindenképpen érdemesnek találom tovább vizsgálni a kérdést nagyobb elemszám mellett. Részletesen áttekintve az eredményeket láthatjuk, hogy azok a homoszexuális és biszexuális személyek, akik kedvelik a Boys' Love-ot (N=55), magasabb elfogadást mutattak explicit (átlag=66,27; szórás=11,61) és implicit (átlag=0,76; szórás=1,86) attitűdjük vizsgálata során, mint a műfajért nem rajongó homoszexuális és biszexuális személyek (N=7) explicit (átlag=84,14; szórás=31,57) és implicit (átlag=0; szórás=1,41) eredményeik alapján. A különbség azonban nem bizonyult relevánsnak.

Összefoglalva az eredményeket, a heteroszexuális preferenciával rendelkező személyek vizsgálata során megállapíthattuk, hogy a Boys' Love-ot kedvelők tudatos véleménynyilvánítás útján magasabb elfogadásról adnak tanúbizonyságot, mint a műfajt nem kedvelők, ellen-

ben a tudattalan asszociációk szintjén nem számolhatunk be hasonló különbözőségről a két csoportot illetően. Ennek vélhető oka a *Brenner és Wildsmith* (2011) elméletében is megfogalmazott társadalmi normák rögzültségében rejtőzhet, melyet a Boys' Love műfaj által közvetített értékek sem írhatnak felül. Feltételezésem tehát csupán a tudatos megnyilvánulások rendszerét illetően igazolódott be, azonban a tudattalan asszociációk oldaláról nem nyert megerősítést.

Kilencedik hipotézisem szerint azon személyek, akik rendelkeznek meleg ismeretséggel, szignifikánsan magasabb elfogadást tanúsítanak irántuk, mint azok, akik nem állnak kapcsolatban homoszexuális férfival. Feltételezésem *Zajonc* (1968) ismert elméletére alapozom, mely szerint az ismerősség önmagában növeli az illető személy, társadalmi csoport iránti vonzalmat.

A kérdés vizsgálatára két csoportot képeztem mintámból ($N=257$); az első csoportba azok tartoztak, akik személyesen is ismernek homoszexuális férfit (családtag, közeli vagy távoli rokon, barát vagy ismerős), míg a második csoportba azok kerültek, akik nem ismernek személyesen meleg férfit (láttak vagy sem életük során). Mann-Whitney próbát alkalmaztam, s arra az eredményre jutottam, hogy a homoszexuális ismeretséggel rendelkező személyek szignifikánsan magasabb elfogadással jellemezhetők explicit ($U=4650$; $p<0,005$) és implicit ($U=4258$; $p<0,005$) attitűdjük mérési eredménye alapján, mint azok, akik nem ismernek személyesen meleg férfit. Kilencedik hipotézisem így módon megerősítést nyert.

Tizedik hipotézisem szerint kapcsolat áll fenn az elfogadó attitűd és a között, milyen régen ismerkedett meg a személy a Boys' Love műfajjal. Feltételezésem szerint minél korábbi életkorban ismerte meg a műfajt, s minél régebb óta néz a személy Boys' Love műveket, annál elfogadóbb attitűd jellemző rá.

Spearman-féle rangkorrelációs eljárást követően arra a megállapításra juthatunk, hogy gyenge, de szignifikáns negatív korreláció áll fenn az explicit attitűd eredménye és a között, a személy mely életkorban találkozott először a műfajjal ($r=-0,13$; $p=0,02$), míg az implicit attitűd eredményét tekintve nem mutatható ki kapcsolat az első találkozás életével ($r=0,08$; $p=0,18$). Elmondható tehát, hogy a tudatos véleményformálás szintjén a Boys' Love műfaj megismerésekor jellemző életkor és a későbbi elfogadás a homoszexuális férfiak iránt összefüggést mutat, ám a kapcsolat nem detektálható a tudattalan asszociációk szintjén.

A következő lépésben négy csoportot képeztem mintámból a szerint, a személyek mióta néznek Boys' Love animéket. Ezen vizsgálat a fent részletezett eljárással szemben azt az előnyt hordozza, hogy a folyamatról jelenít meg információt, hiszen bizonyos rendszerességet

feltételez az adatok hátterében. Az első csoportba azok kerültek, akik egyáltalán nem néznek Boys' Love animéket; a második csoport tagjai kevesebb mint 1 éve, a harmadik csoport tagjai 1-5 éve, míg a negyedik csoport tagjai több mint 5 éve néznek bizonyos rendszerességgel férfiszerelmet ábrázoló animéket.

Kruskal-Wallis próbát követően arra a megállapításra juthatunk, hogy a vizsgált csoportok között szignifikáns különbség áll fenn az explicit ($\chi^2=46,08$; $p<0,005$) és az implicit attitűdmérés ($\chi^2=17,54$; $p=0,001$) eredményét tekintve. Az átlagértékek csoportonkénti alakulását a 4. táblázat szemlélteti.

4. táblázat: Az explicit és implicit attitűdmérés átlagértékei a vizsgált csoportok között

Mióta néz BL-t	Explicit attitűd	Implicit attitűd
1. Nem néz	95,11	-1,22
2. <1 év	84,67	-0,56
3. 1-5 év	74,94	-0,61
4. >5 év	69,75	0

Páros összehasonlítás révén meggyőződést nyerhettünk arról, hogy az explicit attitűdmérés eredményeit tekintve szignifikáns különbség áll fenn a táblázat számozása szerinti 1. és 3. csoport ($U=2260$; $p<0,005$), valamint az 1. és 4. csoport között ($U=1352$; $p<0,005$). Míg az implicit attitűdteszt eredményét vizsgálva az 1. és 4. csoport között állapíthatunk meg szignifikáns eltérést ($U=1474$; $p<0,005$).

Összefoglalva eredményeinket, azok a személyek, akik bizonyos rendszerességgel néznek Boys' Love animéket, explicit és implicit attitűdjüket tekintve is magasabb elfogadással rendelkeznek a homoszexuális személyek iránt azoknál, akik nem néznek férfiszerelmet ábrázoló animéket, azonban releváns eltérés csupán a hosszabb távon történő megtekintés esetében mutatkozik a semleges csoporthoz mérten.

Tizenegyedik hipotézisem szerint kapcsolat áll fenn a Boys' Love műfajhoz kapcsolódó közösségi és művészeti tevékenységekkel történő foglalkozás és a homoszexuális társadalmi csoport elfogadása között. Feltételezem, hogy minél nagyobb gyakorisággal űzi a személy a speciális műfajhoz köthető szabadidős foglalkozásokat, annál magasabb szintű toleranciával jellemezhető.

Spearman-féle rangkorrelációs eljárás eredményeképpen láthatjuk, hogy szignifikáns negatív korreláció áll fenn az explicit attitűdmérés eredménye és a Boys' Love animék megte-

kintésének gyakorisága között ($r=-0,35$; $p<0,005$), s ugyancsak szignifikáns kapcsolat látható az implicit attitűdteszt eredményét tekintve ($r=0,21$; $p=0,001$). Minél gyakrabban néz tehát a személy Boys' Love animéket, annál magasabb tolerancia jellemzi az adatok alapján.

Hasonló következtetésre juthatunk a közösségi és művészeti tevékenységek gyakoriságát szemlélve is; szignifikáns negatív korreláció látható az explicit attitűdmérés eredménye és a tevékenységek gyakorlása között ($r=-0,43$; $p<0,005$), s szintén releváns összefüggés mutatkozott az implicit attitűdteszt eredményét tekintve ($r=0,28$; $p<0,005$).

Az elemzés végén megállapíthatjuk, hogy szignifikáns kapcsolat mutatkozott a Boys' Love műfajhoz kötődő szabadidős tevékenységek üzésének gyakorisága és a homoszexualitás iránti elfogadó attitűd között. A speciális műfajhoz kötődő foglalkozások gyakorlása magasabb toleranciával társult. Tizenegyedik hipotézisem így beigazolódott.

Vizsgálatom során egyik fő célkitűzésem a magyar Boys' Love-rajongók megismerése volt a korábbi vizsgálatok szempontrendszer mentén, azonban feltáró kutatásom nem volna teljes egy új aspektus bevezetése nélkül, amely inspirációul szolgálhat a későbbi kutatások részére.

A szakirodalmi áttekintés során számtalanszor találkozhattunk azzal a megállapítással, mely szerint a japán rajzfilmek különös hangsúlyt fektetnek az érzelmek megfestésére. Azt is láthattuk, hogy a Boys' Love rajongói kedvenc műfajuk vezető erényeinek sorában elsők között említik az emocionalitást. Ez arra utalhat, hogy a szubkultúra tagjai kiváltképp igénylik az érzelmek hű ábrázolását, kifejezését és vizsgálatát célzó művekben történő elmerülést, amely kiváló önismereti lehetőséget nyújt számukra. Ismereteink alapján arra is következtethetünk, hogy a Boys' Love rajongói potenciálisan magasabb igényszinttel rendelkeznek az intenzív érzelmek iránt, mint a műfajtól elhatárolódó személyek, hiszen az általuk kedvelt speciális műfaj olyan érzelmi aspektusok feltérképezését biztosítja számukra (például a nemi korlátokat ledöntő szerelem), amelyek az általános műfajok témakínálatában nem kapnak kiemelt szerepet. Ez a gondolat inspirálta záró vizsgálatunkat, amelyben egy személyiségváltozó megragadását tűztük ki célul.

A japán rajzfilmek kedvelőinek érzelmi bázisát feltáró vizsgálat eszközéül a *Need for Affect Kérdőívet* választottuk, amely az érzelmek iránti igényről, valamint az érzelmek kerüléséről nyújt információt.

Záró vizsgálatunkra az előzőektől eltérő időpontban került sor, így változás történt a vizsgálati minta nagyságában és összetételében. A felmérés ezúttal 417 fő részvételével zajlott, akik mindannyian a magyar anime szubkultúra tagjai, s 16 éven felüliek. Az átlag

életkor 19,25 év, szórás 4,01; a legfiatalabb személy 16 éves, míg a legidősebb 50 esztendő. A mintát 278 nő (66,7%) és 139 férfi (33,3%) alkotta. Önbevallás alapján 230 személy vallotta, hogy kedveli a Boys' Love animéket (a teljes minta 55,2%-a), míg 187 személy nem kedveli különösen a nevezett műfajt (44,8%).

Tizenkettedik hipotézisem a fent tárgyalt kérdéskör alapján nem más, minthogy a Boys' Love rajongói szignifikánsan magasabb érzelmek iránti igényről adnak tanúbizonyságot, mint a műfajtól elhatárolódó animerajongók.

Az előzetes normalitásvizsgálatnak megfelelően Mann-Whitney próbát végeztem, s arra az eredményre jutottam, hogy a Boys' Love rajongói csoportja (átlag=14,87; szórás=0,99) szignifikánsan magasabb pontszámot ért el az érzelmek iránti igény skálán, mint a műfajt nem kedvelő csoport (átlag=8,91; szórás=1,12) ($U=16\ 333$; $p<0,005$). Ezzel szemben az érzelmek kerülése skálán nincsen szignifikáns különbség a két csoport eredménye között ($U=21\ 155$; $p=0,77$). Tizenkettedik hipotézisem így megerősítést nyert.

További vizsgálatok során megállapíthattuk, hogy sem az érzelmek iránti igény ($r=0,05$; $p=0,27$), sem az érzelmek kerülése ($r=-0,04$; $p=0,40$) nem áll kapcsolatban az életkorral, azonban a nemek közötti különbségek feltárása során különös eredményre juthattunk. Szignifikáns különbséget fedeztünk fel férfiak és nők érzelmek iránti szükségletében ($U=14\ 525$; $p<0,005$), míg az érzelmek kerülésében nem találtunk nemek közötti eltérést ($U=19\ 115$; $p=0,85$). A nők (átlag=14,17; szórás=0,92) a férfiakhoz (átlag=8,27; szórás=1,28) viszonyítva magasabb érzelmek iránti igényről tanúskodtak.

Továbbá megállapíthattuk, hogy férfiak között nincsen szignifikáns különbség sem az érzelmek iránti igényt ($U=918$; $p=0,66$), sem az érzelmek kerülését ($U=973$; $p=0,93$) tekintve a szerint, kedvelik-e a Boys' Love műfajt vagy sem. Ellenben nőknél szignifikáns különbség fedezhető fel az érzelmek iránti igényt vizsgálva ($U=5710$; $p=0,04$). Az eredmények alapján láthatjuk, a Boys' Love műfajt kedvelő nők jelentősen magasabb érzelmek iránti igénnyel jellemezhetők (átlag=15,29; szórás=1,01), mint a műfajtól elhatárolódó nők (átlag=10,41; szórás=2,10). Ez az eredmény azt sugallhatja számunkra, hogy női rajongók esetében az érzelmek iránti igény erősebb motiváló erő a műfaj iránti elköteleződés mellett, mint férfi rajongók esetében, akiknél minden bizonnyal más motivátorok hatnak erősebben. Ezek feltárására érdemes lenne figyelmet fordítani a későbbi vizsgálatok során.

5.4. Következtetések és javaslatok

Vizsgálatunk elsődlegesen a Boys' Love műfajt kedvelő személyek megismerésére irányult. Elemzésünk főbb megállapításait tekintve arra a következtetésre juthatunk, hogy a vizsgálati mintánkat alkotó magyar rajongók eredményei számos tekintetben hasonlóságot mutatnak az európai kutatások által feltárt eredményekkel.

Egy személyiségváltozó bevezetése révén feltárhattuk a speciális műfaj iránt rajongó nők motivációját a férfiszerelmet ábrázoló művek preferenciáját illetően. Megállapíthattuk, hogy a női rajongók magasabb igényt mutatnak az érzelmek megélésére, kifejezésére és elemzésére, mint azok az animerajongók, akik nem tartják számon kedvenceik között a Boys' Love műveket. Férfiak esetében nem találkozhattunk hasonló eredménnyel, így javasolt további tényezők szerepét vizsgálni a motiváció feltárása kapcsán, például az érzelmek helyett a fizikai szükségletek oldalára terelni a hangsúlyt.

Továbbá megerősítést nyerhettünk arról, hogy valóban jelentősen magasabb a homoszexuális, biszexuális preferenciával rendelkező személyek jelenléte a Boys' Love rajongói között, különösen a férfi rajongók csoportjában.

Bizonyosságot nyertünk arról is, hogy a Boys' Love rajongói elfogadóbbak a homoszexualitással szemben explicit és implicit attitűdjeik tekintetében, mint azok, akik elhatárolódnak a műfajtól. Vizsgálatunk leíró és korrelatív jellegéből eredően nem alkalmas ok-okozati összefüggések feltárására, így nem állapíthatjuk meg egyértelműen, a műfaj hatásának vagy a személyek egyéni jellemzőjének tulajdonítható-e nagyobb mértékben az elfogadó attitűd. Azonban annak érdekében, hogy közelebb kerülhessünk a dilemma megoldásához, kiküszöböltük a szexuális preferencia hatását, amely a korábbi vizsgálatok alapján szignifikánsnak bizonyult. Vizsgálatunk eredménye alapján megállapíthattuk, hogy a heteroszexuális preferenciával rendelkező Boys' Love-rajongók magasán elfogadóbb attitűddel jellemezhetők a homoszexuális társadalmi csoport iránt, mint azok a heteroszexuális személyek, akik nem kedvelik különösen a műfajt. Ez az eredmény részint a műfaj hatását sugallhatja, azonban a problémakör teljes feltárására beavatkozó vizsgálat válik szükségessé, amely olyan személyek bevonását igényelné, akik nem ismerik a Boys' Love műfajt, hogy annak hatása közvetlenül megragadhatóvá váljon.

A szakirodalmi támpontok alapján feltételeztük, hogy a műfaj iránti rajongás kapcsolatban állhat a homoszexualitás iránti toleranciával (Knight, 2012; Pagliassotti, 2008a; Thorn, 2004), mi több, a homoszexuális preferencia kialakulásával is (Mizoguchi, 2008) a műfaj által

közvetített idealizmuson át. Elképzelésem szerint a Boys' Love művek által reprezentált ideális társadalomkép, s a népszerű homoszexuális karakterek nem csupán a tolerancia fokát növelhetik a nézőben, de elindíthatnak egy olyan idealizációs folyamatot, melyben a személy, látva kedvenc szereplőjének népszerűségét és megbecsültségét, hajlamossá válik az általa birtokolt kedvező tulajdonságok megszerzésére, előnyt jelentő viselkedésének utánzására, amely esetünkben a homoszexuális preferenciát jelenti. Ezen viselkedéseket és preferenciákat a Boys' Love rajongói közössége nem csupán elfogadja, hanem támogatja és serkenti, művelőit figyelemmel és elismeréssel jutalmazza, amely tovább erősíti a személyben a homoszexuális érdeklődés pozitív szemléletét.

Mint láthattuk, a műfaj kétségtelenül hordozhat előnyöket is nézői számára. Amennyiben beavatkozó vizsgálatok révén megerősítést nyerünk arról, hogy a műfaj közvetlen hatást gyakorol a homoszexualitás iránti attitűdre, érdemes átgondolni gyakorlati alkalmazhatóságát. Javasoltta válhat a műfaj eszköztárának kiaknázása szélesebb körben is a tolerancia és elfogadás elősegítésére, például filmek és mesék közvetítésével, s más társadalmi kisebbségek bemutatásával. Azonban mindenekelőtt meg kell találni az optimális utat idealizmus és realizmus között, ugyanis a szerfeletti idealizmus kiválhatja az azonosulási vágyat. Ez a hatás kiküszöbölhetővé válhatna a racionalításra hasonlatosabb viszonyok modellezése mellett, amely nem jelenti feltétlenül a fantáziaelemek kizárását.

Összefoglalás

Dolgozatom fókuszában a yaoi-jelenség állt, amely a férfiszerelmet tematizáló képi és szöveges művek rajongói táborának globális és nagymértékű emelkedését jelenti. Vizsgálatom célja egyfelől a magyar rajongók jellemző vonásainak feltérképezése volt a szakirodalmi támpontok alapján indikált szexuális attitűdök szempontja mentén, másfelől egy olyan személyiségváltozó megragadása, amely által közelebb kerülhetünk a rajongók motivációjának megismeréséhez. Munkám során a műfaj független hatásának kérdésével is foglalkoztam.

Vizsgálatom során tizenkét hipotézist állítottam fel, amelyből kilenc megerősítést nyert. Többek között bizonyosságot szerezhettünk arról, hogy a műfaj rajongói között magasabb a homoszexuális és biszexuális orientációval jellemezhető személyek száma, s elfogadóbb attitűddel rendelkeznek a homoszexualitás iránt, mint a műfajtól elhatárolódó személyek. Az eredmény a heteroszexuális vizsgálati csoportok esetében is igazolódott, amely a műfaj független hatását sugallhatja. Végül megállapíthattuk, hogy a női rajongók magas érzelmek iránti igényvel rendelkeznek.

A téma relevanciáját igazolja, hogy a jelenség a 2000-es évek közepétől vált jelentőssé, napjainkban is aktuális, s mivel elsősorban serdülőkorú fiatalokat érint, akiknél a nemi identitás alakulása és a különböző társadalmi csoportok iránti tolerancia egyaránt fontos kérdés, kétségkívül figyelmet érdemel. Ezért a további vizsgálatok során érdemes volna feltárni a műfaj közvetlen hatását, s pontos definíciókat rendelni a jelenséghez. Ennek igényét jelzik a korábban ismertetett demográfiai adatok is, melyek szerint hazánkban is fiatalok ezreit érinti a jelenség, amely világszerte már megközelítette a milliós nagyságrendet.

Kutatásomnak kétségkívül akadnak korlátai, hiszen az adatok sajátos jellege miatt nem alkalmas ok-okozati összefüggések feltárására, azonban úgy gondolom, eredményeim alapul szolgálhatnak későbbi beavatkozó vizsgálatokra. Mindazonáltal reményeim szerint felhívja a figyelmet a jelenség vizsgálatának relevanciájára, s további kutatások inspirációjául szolgál más tudományágak berkeiben is.

Köszönetnyilvánítás

Szeretnék köszönetet mondani témavezetőimnek, Bernáth Ágnesnek és dr. Ináncsy-Pap Juditnak segítőkézségükért, építő javaslataikért és nyitottságukért témaválasztásom iránt. Hálásan köszönöm, hogy szaktudásuk készséges megosztása mellett türelemmel és bátorítással ösztönöztek munkám során.

Köszönettel tartozom dr. Habil. Máth János tanúr úrnak a statisztikai elemzésben nyújtott segítségéért, és Molnárné dr. Kovács Judit tanárnőnek, amiért lehetőséget biztosított tanóráján témám nyitott megvitatására, melynek során számos inspiráló ötlethez juthattam.

Továbbá szeretném megköszönni a vizsgálatomban résztvevő személyek együttműködését. Segítségük nélkül munkám nem jöhetett volna létre. Külön köszönettel tartozom a magyar anime szubkultúra tagjainak, akik élénk érdeklődéssel kísérték vizsgálataimat, s szeretetükkel és támogatásukkal szorítottak munkám sikeréért.

Irodalomjegyzék

- Ajzen, I. (2001): Nature and operation of attitudes. *Annual Review of Psychology*, 52.sz. 27–58.
- Angles, J. (2011): *Writing the love of boys: Origins of bishōnen culture in modernist japanese literature*. University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Bailey, J. M. és Bell, A. P. (1993): Familiality of female and male homosexuality. *Behavioral Genetics*, **23**. 4. sz. 313–322.
- Bailey, J. M., Pillard, R. C., Dawood, K., Miller, M. B., Farrer, L.A., Trivedi, S. és Murphy, R. L. (1999): A family history study of male sexual orientation using three independent samples. *Behavioral Genetics*, **29**. 2. sz. 79–86.
- Banse, R., Seise, J. és Zerbis, N. (2001): Implicit attitudes toward homosexuality: Reliability, validity, and controllability of the IAT. *Zeitschrift für Experimentelle Psychologie*, 48.sz. 145–160.
- Bell, A. P., Weinberg, M.S. és Hammersmith, S. K. (1981): *Sexual preference: Its development in men and women*. Indiana University Press, Bloomington, IN.
- Bem, S. L. (1981): *Bem Sex Role Inventory: Professional manual*. Consulting Psychologists Press, Palo Alto, CA.
- Bogardus, E. S. (1933): A Social Distance Scale. *Sociology and Social Research*, 17. sz. 265–271.
- Bohan, J. S. (1996): *Psychology and sexual orientation: Coming to terms*. Routledge, New York.
- Bollmann, T. (2010) : He-romance for her – Yaoi, BL and shounen-ai. In: Niskanen, E.(szerk.) : *Imaginary Japan: Japanese fantasy in contemporary popular culture*. International Institute for Popular Culture, Turku. 42–46.

- Bordás Zsuzsánna Orsolya és Gáspár Lujza (2006): Elfogadnám?! A "nem heteroszexuálisokhoz" való viszonyulás Hargita megyében. IX. Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencia, Kolozsvár, 2006. november 25–26.
- Brenner, R. (2007): *Understanding manga and anime*. Libraries Unlimited, Westport, CT.
- Brenner, R. és Wildsmith, S. (2011): Love through a different lens: Japanese homoerotic manga through the eyes of american gay, lesbian, bisexual, transgender, and other sexualities readers. In: Perper, T. és Cornog, M. (szerk.): *Mangatopia: Essays on manga and anime in the modern world*. Libraries Unlimited, Santa Barbara, CA.
- Cavallaro, D. (2010): *Anime and the visual novel: Narrative structure, design and play at the crossroads of animation and computer games*. McFarland & Company, Jefferson.
- Cole, M., Cole S. R. (2006): *Fejlődéslélektan*. Osiris, Budapest.
- Comer, R. J. (2000): *A lélek betegségei*. Osiris, Budapest.
- Condry, I. (2013): *The soul of anime: Collaborative creativity and Japan's media success story*. Duke University Press, Durham NC.
- Condry, I., Freedman, A., Sullivan, S., Bevins, C., McKeever, K. és Beck. J. (2013): Findings from symposium on anime in North America. Why is anime so popular in North America? <http://www.denver.us.emb-japan.go.jp/image/culture/2013/03232013/findings-from-symposium-on-anime-in-north-america.pdf> URL Letöltve: 2014.11.09.
- Dalot-Bul, M. (2014): Reframing and reconsidering the cultural innovations of the anime boom on US television. *International Journal of Cultural Studies*, 17. 1. sz. 75–91.
- Dobay Ádám, Pravda Szilvia és Láda Viktória (2013): Nagy Anime és Manga Kutatás 2013. http://animetarsasag.hu/files/feltoltes/csatolmanyok/nagyanime_es_manga_kutatas_2013.pdf URL Letöltve: 2014.10.14.

- Donovan, H. (2008): Gift versus capitalist economies: Exchanging anime and manga in the U.S. In: Levi, A., McHarry, M. és Pagliassotti, D. (szerk.): *Boys' Love manga: Essays on the sexual ambiguity and cross-cultural fandom of the genre*. McFarland & Company, Jefferson. 11–22.
- Drazen, P. (2014): *Anime explosion! The what, why & wow of Japanese animation*. Stone Bridge Press, Berkeley.
- Eagly, Alice H. és Chaiken, S. (1998): Attitude, structure and function. In: Gilbert, D., Fiske, S. T. és Lindsey, G. (szerk.): *Handbook of social psychology*. McGraw-Hill, New York. 269–322.
- Fazio, R. H., Jackson, J. R., Dunton, B. C. és Williams, C. J. (1995): Variability in automatic activation as an unobtrusive measure of racial attitudes: A bona fide pipeline? *Journal of Personality and Social Psychology*, **69**. 6. sz. 1013–1027.
- Fazio, R. H. és Olson, M. A. (2003): Implicit measures in social cognition research: Their meaning and use. *Annual Review of Psychology*, 54. sz. 297–327.
- Festinger, L. (1957): *A theory of cognitive dissonance*. Stanford University Press, Stanford, CA.
- Fujimoto, Y. (2007): Shounenai/Yaoi, BL: 2007 nen gennzai no shiten kara (Boys' Love/Yaoi, BL: from the viewpoint of the right now 2007). *Yuriika*, **39**. 16. sz. 36–47.
- Gawronski, B. és Bodenhausen, G.V. (2006): Associative and propositional processes in evaluation: An integrative review of implicit and explicit attitude change. *Psychological Bulletin*, **132**. 5. sz. 692–731.
- Greenwald, A. G. (1989): Why are attitudes important? In: Pratkanis, A. R., Breckler, S.J. és Greenwald, A. G. (szerk.): *Attitude structure and function*. Erlbaum, Hillsdale, NJ. 1–10.
- Greenwald, A. G. és Banaji, M. R. (1995): Implicit social cognition: Attitudes, self-esteem, and stereotypes. *Psychological Review*, **102**. 1. sz. 4–27.

- Greenwald, A. G., McGhee, D. E. és Schwartz, J. (1998): Measuring individual differences in implicit cognition: The Implicit Association Test. *Journal of Personality and Social Psychology*, **74**. 6. sz. 1464–1480.
- Hahn, A., Judd, C. M., Hirsh, H. K. és Blair, I. V. (2014): Awareness of implicit attitudes. *Journal of Experimental Psychology*, **143**. 3. sz. 1369–1392.
- Herek, G. M. (1994): Assessing attitudes toward lesbians and gay men: A review of empirical research with the ATLG scale. In: Greene, B. és Herek, G. M. (szerk.): *Lesbian and gay psychology*. Sage, Thousand Oaks, CA. 206–228.
- Herek, G. M. (2000): Sexual prejudice and gender: Do heterosexuals' attitudes toward lesbians and gay men differ? *Journal of Social Issues*, **56**. 2. sz. 251–266.
- James, S., Carter, R. A. és Orwin, A. (1977): Significance of androgen levels in the aetiology and treatment of homosexuality. *Psychological Medicine*, **7**. 3. sz. 427–429.
- Jellison, W. A., McConnell, A. R. és Gabriel, S. (2004): Implicit and explicit measures of sexual orientation attitudes: Ingroup preferences and related behaviors and beliefs among gay and straight men. *Psychological Bulletin*, **30**. 5. sz. 629–642.
- Jenkins, H. (2006): *Fans, bloggers, and gamers: Exploring participatory culture*. New York University Press, New York.
- Kálmos Borbála (2003): Az erőszakosság relativitásának elmélete. Az anime fogadtatása Magyarországon. *Médiakutató*, 2003 tél, *Erőszak* rovat.
http://www.mediakutato.hu/cikk/2003_04_tel/01_eroszakosság_relativitasanak URL
 Letöltve: 2014.09.23.
- Katz, D. (1960): The functional approach to the study of attitudes. *Public Opinion Quarterly*, **24**. 2. sz. 163–204.

Kinsey, A., Pomeroy, W., Martin, C. és Gebhard, P. (1948): *Sexual behavior in the human male*. Saunders, Philadelphia.

Kinsey, A., Pomeroy, W., Martin, C. és Gebhard, P. (1953): *Sexual behavior in the human female*. Saunders, Philadelphia.

Kite, M. E. és Whitley, B. E. (1996): Sex differences in attitudes toward homosexual persons, behavior, and civil rights: A meta-analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, **22**. 4. sz. 336–353.

Knight, G. (2012): *Why straight women love gay romance*. MLR Press, New York.

LaMar, L. A. és Kite, M. E. (1998): Sex differences in attitudes toward gay men and lesbians: A multi-dimensional perspective. *The Journal of Sex Research*, **35**. 2. sz. 189–196.

LaMarre, T. (2009): *The anime machine: A media theory of animation*. University of Minnesota Press, Minneapolis.

Larsen, K.S., Reed, M. és Hoffman, S. (1980): Attitudes of heterosexuals toward homosexuality: A Likert-type scale and construct validity. *The Journal of Sex Research*, **16**. 3. sz. 245–257.

Levi, A. (2008): Introduction. In: Levi, A., McHarry, M. és Pagliassotti, D. (szerk.): *Boys' Love manga: Essays on the sexual ambiguity and cross-cultural fandom of the genre*. McFarland & Company, Jefferson. 1–10.

Levi, A. (2009): North American reactions to yaoi. In: West, M. (szerk.): *The japanification of children's popular culture: From Godzilla to Miyazaki*. Scarecrow Press, Plymouth. 147–174.

Levine, J. M. és Murphy, G. (1943): The learning and forgetting of controversial material. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, **38**. 4. sz. 507–517.

Lunsing, W. (2006): Yaoi Ronsō: discussing depictions of male homosexuality in japanese

girls' comics, gay comics and gay pornography. *Intersections: Gender, History and Culture*

in the Asian Context, 12.

<http://intersections.anu.edu.au/issue12/lunsing.html> URL Letöltve: 2014.10.22.

Madill, A. (2014): Men on the market: Feminist analysis of age-stratified male-male romance in Boys' Love manga. Lightman, S. és McLeod, C. (szerk.): *Centre stage on the page: Women in, on and making comics*. University of Mississippi Press, Jackson. (In press)

Maio, G. R. és Esses, V. M. (2001): The Need for Affect: Individual differences in the motivation to approach or avoid emotions. *Journal of Personality*, **69**. 4. sz. 583–614.

Malone, P. (2008): From BRAVO to Animexx.de to export: Capitalizing on german Boys' Love fandom, culturally, socially and economically. In: Levi, A., McHarry, M. és Pagliassotti, D. (szerk.): *Boys' Love manga: Essays on the sexual ambiguity and cross-cultural fandom of the genre*. McFarland & Company, Jefferson. 23–43.

Malyon, A. K. (1982): Psychotherapeutic implications of internalized homophobia in gay men. *Journal of Homosexuality*, **7**. 2-3. sz. 59–69.

Matóné Szabó Csilla (2009): Egy japán eredetű szubkultúra: az animék és a mangák világa. *Iskolakultúra*, **9**. 12. sz. 3–22.

McLelland, M. (2005): The world of yaoi: The internet, censorship and the global "Boys' Love" fandom. *The Australian Feminist Law Journal*, 23. sz. 61–67.

McLelland, M. (2006): Manga. In: Brulotte, G. és Phillips, J. (szerk.): *Encyclopedia of Erotic Literature*. Routledge, New York. 849–851.

McLelland, M., Pagliassotti, D., Wood, A. és Yoo, S. (2007): Roundtable: The Internet and women's transnational "Boys' Love" fandom. Association of Internet Researchers Annual Conference, Vancouver, 2007. október 17–20.

Mészáros György (2006): Mindennek fonákja? – vagy tán nem is az – az ifjúsági szubkultúra jelenségéről. In: Heimann Ilona, Lénárd Sándor, Mészáros György, Rapos Nóra és Trencsényi László (szerk.): *A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése. Iskolán kívüli nevelés*. ELTE PPK Neveléstudományi Intézet, Budapest. 61–65.

Michael, R. T. (1994): *Sex in America: A definitive survey*. Little Brown, Boston.

Mizoguchi, A. (2003): Whose and what kind of “real” is it? Sorting out the discursive space of Yaoi. *Image and Gender*, 4. sz. 27–55.

Mizoguchi, A. (2008): *Reading and living yaoi: Male-male fantasy narratives as women’s sexual subculture in Japan. Doctoral Dissertation*. University of Rochester, New York.

Mizoguchi, A. (2010): Theorizing comics/manga genre as a productive forum: yaoi and beyond. In: Berndt, J. (szerk.): *Comics worlds and the world of comics: Towards scholarship on a global scale*. Kyoto Seika University, International Manga Research Center. 145–170.

Nagakubo, Y. (2005): *Yaoi shosetsu ron (An essay of yaoi novel)*. Senshu University Press, Tokyo.

Napier, S. (2001): Peek-a-boo Pikachu: Exporting an asian subculture. *Harvard Asia Pacific Review*, 5. 2. sz. 13–17.

Napier, S. (2007): *From impressionism to anime: Japan as fantasy and fan cult in the western imagination*. Palgrave Macmillan, New York.

Pagliassotti, D. (2008a): Reading Boys’ Love in the West. *Participations*, 5. 2. sz. Special Edition.

http://www.participations.org/Volume5/Issue2/5_02_pagliassotti.htm

URL Letöltve: 2014. 10.22.

Pagliassotti, D. (2008b): Better than romance? Japanese BL manga and the subgenre of male/male romantic fiction. In: Levi, A., McHarry, M. és Pagliassotti, D. (szerk.): *Boys’ Love manga*.

Essays on the sexual ambiguity and cross-cultural fandom of the genre. McFarland & Company, Jefferson. 59–83.

Pagliassotti, D., Nagaike, K. és McHarry, M. (2013): Editorial: Boys' Love manga special section. *Journal of Graphic Novels & Comics*, **4**. 1. sz. 1–8.

Patten, F. (2004): *Watching anime, reading manga: 25 years of essays and reviews.* Stone Bridge Press, Berkeley.

Payne, B. K., Burkley, M. A. és Stokes, B.M. (2008): Why do implicit and explicit attitude tests diverge? The role of structural fit. *Journal of Personality and Social Psychology*, **94**. 1. sz. 16–31.

Poitras, G. (2001): *Anime essentials: every thing a fan needs to know.* Stone Bridge Press, Berkeley.

Sabucco, V. (2003): Guided fan fiction: Western "readings" of japanese homosexual-themed texts. In: Berry, C., Martin, F. és Yue, A. (szerk.): *Mobile cultures: New media in queer Asia.* Duke University Press, Durham, NC. 70–86.

Saitō, T. (2007): Otaku sexuality. In: Bolton, C., Csicsery-Ronay, I. és Tatsumi, T.,(szerk.): *Robot ghosts and wired dreams: Japanese science fiction from origins to anime.* University of Minnesota Press, Minneapolis. 223–249.

Sakakibara, S.(1998): *Yaoi genron: yaoi kara mieta mono (An elusive theory of yaoi: The view from yaoi).* Natsume Shobo, Tokyo.

Shamoon, D. (2004): Office sluts and rebel flowers: the pleasures of japanese pornographic comics for women. In: Williams, L. (szerk.): *Porn Studies.* Duke University Press, Durham, NC. 77–103.

Shamoon, D. (2012): *Passionate friendship: The aesthetics of girls culture in Japan.* University of Hawaii Press, Honolulu.

Skinner, B. F. (1981): Selection by consequences. *Science*, **213**. 4507. sz. 501-504.

Sloman, S. A. (1996): The empirical case for two systems of reasoning. *Psychological Bulletin*, **119**. 1. sz. 3–22.

Smith, E. R. és Mackie, D. (2001): *Szociálpszichológia*. Osiris Kiadó, Budapest.

Snowden, R. J., Witcher, J. és Gray, N. S. (2008): Implicit and explicit measurements of sexual preference in gay and heterosexual men: A comparison of priming techniques and the implicit association task. *Archives of Sexual Behavior*, **37**. 4. sz. 558–565.

Szilágyi Vilmos (2004): *Szexológiai dokumentumok. Válogatás prof. E. J. Haeberle munkáiból*. Magánéleti Kultúra Alapítvány, Budapest.

Takács Judit, Mocsonaki László és P. Tóth Tamás (2007): *A leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű (LMBT) emberek társadalmi kirekesztettsége Magyarországon. Kutatási zárójelentés*. MTA Szociológiai Kutatóintézet, Budapest.

Thorn, M. (2004): Girls and women getting out of hand: The pleasure and politics of Japan's amateur comics community. In: Kelly, W. (szerk.): *Fanning the flames: fans and consumer culture in contemporary Japan*. State University of New York Press, New York. 169–187.

Tóth László (2008): Vélemények a homoszexualitásról. *Esély*, 2008/3. sz. 55–81.

Troiden, R. R. (1993): The formation of homosexual identities. In: Garnets, L. D. és Kimmel, D. C. (szerk.): *Psychological perspectives on lesbian and gay male experiences*. Columbia University Press, New York. 191–217.

Tze-Yue G. Hu (2010): *Frames of anime: culture and image-building*. Hong Kong University Press, Hong Kong.

- Ward, B. W., Dahlhamer, J. M., Galinsky, A. M. és Joestl, S. S. (2013): Sexual orientation and health among U.S. adults: National Health Interview Survey, 2013. *National Health Statistics Reports*, 77. sz.
<http://www.cdc.gov/nchs/data/nhsr/nhsr077.pdf> URL Letöltve: 2014. 10. 06.
- Welker, J. (2006): Beautiful, borrowed and bent: Boys' Love as girls' love in shôjo manga signs. *Journal of Women in Culture and Society*, 31. 3. sz. 841–870.
- Whitley, B. E. (1990): The relationship of heterosexuals' attributions for the causes of homosexuality to attitudes toward lesbians and gay men. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 16. 2. sz. 369–377.
- Williams, A. (2008): Raping Apollo: Sexual difference and the yaoi phenomenon. In: Levi, A., McHarry, M. és Pagliassotti, D. (szerk.): *Boys' Love manga. Essays on the sexual ambiguity and cross-cultural fandom of the genre*. McFarland & Company, Jefferson. 221–231.
- Wilson, B. és Toku, M. (2004): "Boys' Love," yaoi, and art education: issues of power and pedagogy. In: Smith-Shank, D. (szerk.): *Semiotics and visual culture: Sights, signs and significance*. National Art Education Association, Reston. 94–103.
- Wittenbrink, B., Judd, C. M. és Park, B. (1997): Evidence for racial prejudice at the implicit level and its relationships with questionnaire measures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72. 2. sz. 262–274.
- Zajonc, R. B. (1968): Attitudinal effects of mere exposure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 9. 2. sz. 1–27.
- Zanghellini, A. (2009): Underage sex and romance in japanese homoerotic manga and anime. *Social & Legal Studies*, 18. 2. sz. 159–177.
- Zick, A., Pettigrew, T. F. és Wagner, U. (2008): Ethnic prejudice and discrimination in Europe. *Journal of Social Issues*, 64. 2. sz. 233–251.

Zitzmann, M. és Nieschlag, E. (2001): Testosterone levels in healthy men and the relation to behavioural and physical characteristics: facts and constructs. *European Journal of Endocrinology*, **144**. 3. sz. 183–197.

A felhasznált képek elérhetősége:

1. ábra

http://z.mhcdn.net/store/manga/11984/001.0/compressed/mair_koi_v001_ch001_pg041.jpg?v=11352183522

2. ábra

<http://www.animu.ru/gallery/armen-noir/1280x1024/animu.ru-armen-noir%281280x1024%29-wallpaper-026.jpg>

3. ábra

<http://4.bp.blogspot.com/hBIpSl1lA9A/T4uIR6XFgLI/AAAAAAAAAoE/dE8gSEXxhu4/s1600/yuki-eiri-gravitation-4.jpg>

Az Implicit Asszociációs Teszt demonstrációjának elérhetősége:

<https://implicit.harvard.edu/implicit/>

Általános demográfiai adatok és specifikus kérdések

Nem:

- ☐ Nő
- ☐ Férfi

Életkor:

_____ év

Ismersz személyesen homoszexuális férfit?

Több válasz is megjelölhető.

- ☐ Igen, családtagot.
- ☐ Igen, közeli vagy távoli rokont
- ☐ Igen, barátot vagy ismerőst.
- ☐ Nem ismerek, de már láttam homoszexuális személyt.
- ☐ Nem ismerek, és nem is láttam homoszexuális személyt.

Bogardus-féle Társadalmi Távolság Skála (Bogardus, 1933)

Milyen közeli kapcsolatot tudsz elképzelni egy homoszexuális férfival? Elfogadnám...

Több válasz is megjelölhető.

- ☐ közeli rokonnak, házasság révén.
- ☐ mint személyes jó barát.
- ☐ utcámban mint szomszédot.
- ☐ alkalmazottnak hazámban, saját foglalkozásomban.
- ☐ mint hazám polgárát.
- ☐ csak, mint hazám látogatóit.
- ☐ kizárnám hazámból.

Kinsey-skála (Kinsey, Pomeroy, Martin és Gebhard,1948)

Értékelj a saját szexuális orientációd az alábbiak szerint:

0= kizárólag heteroszexuális (akinek sem tapasztalata, sem vágya nincsen a saját nemével való szexuális kapcsolatra)

6= kizárólag homoszexuális (akinek sem tapasztalata, sem vágya nincsen az ellenkező nemmel való szexuális kapcsolatra)

1-5, akik különböző mértékű vágygal, illetve különböző gyakoriságú tapasztalattal rendelkeznek a saját nemükkel való szexuális kapcsolat vonatkozásában.

Szexuális orientáció:

heteroszexuális 0 1 2 3 4 5 6 homoszexuális

Melyik állítás jellemez leginkább?

- Erősen preferálom a heteroszexuális embereket a homoszexuális emberekhez képest.
- Közepesen erősen preferálom a heteroszexuális embereket a homoszexuális emberekhez képest.
- Enyhén preferálom a heteroszexuális embereket a homoszexuális emberekhez képest.
- A homo-és heteroszexuális embereket egyformán kedvelem.
- Enyhén preferálom a homoszexuális embereket a heteroszexuális emberekhez képest.
- Közepesen erősen preferálom a homoszexuális embereket a heteroszexuális emberekhez képest.
- Erősen preferálom a homoszexuális embereket a heteroszexuális emberekhez képest.

Anime-specifikus kérdések

Kedveled az animéket?

- Igen.
- Nem.

Láttál már animéket?

- Igen, sokat láttam.
- Igen, néhányat láttam.
- Nem láttam egyet sem.

Mit gondolsz azokról az animékről, amelyeket láttál?

- Nagyon tetszettek.
- Lényegében tetszettek.
- Volt, amelyik tetszett és volt, amelyik nem tetszett.
- Lényegében nem tetszettek.
- Egyáltalán nem tetszettek.
- Nem láttam egyet sem.

Mióta nézel animéket?

- Több mint 5 éve1-5 éve.
- Kevesebb mint 1 éve.
- Nem nézek animéket.

Milyen gyakran nézel animéket?

- Évente néhányszor.
- Havonta néhányszor.
- Hetente néhányszor.
- Naponta.
- Ritkábban vagy soha nem nézek animéket.

Boys ' Love-specifikus kérdések

Kedveled a Boys Love animéket?

- Igen.
- Nem.

Kérlek, értékeld, mennyire véled igaznak magadra vonatkozóan az alábbi állításokat.

A skála két végpontja: 1= egyáltalán nem igaz 5= teljesen igaz

Szeretem a shounen-ai animéket.

egyáltalán nem igaz 1 2 3 4 5 teljesen igaz

Szeretem a yaoi animéket.

egyáltalán nem igaz 1 2 3 4 5 teljesen igaz

Mióta nézel Boys Love animéket?

- Több mint 5 éve.
- 1-5 éve.
- Kevesebb mint 1 éve.
- Nem nézek Boys Love animéket.

Milyen gyakran nézel shounen-ai animéket?

- Évente néhányszor.
- Havonta néhányszor.
- Hetente néhányszor.
- Naponta.
- Ritkábban vagy soha nem nézek shounen ai animéket.

Milyen gyakran nézel yaoi animéket?

- Évente néhányszor.
- Havonta néhányszor.
- Hetente néhányszor.
- Naponta.
- Ritkábban vagy soha nem nézek yaoi animéket.

Hány éves voltál, amikor először láttál Boys Love animét?

- 7 évesnél fiatalabb
- 7-9 éves
- 10-12 éves
- 13-15 éves
- 16-18 éves
- 19-21 éves
- 21 évesnél idősebb
- Sosem láttam Boys Love animét.

Hol hallottál először a Boys Love műfajról?

- Interneten olvastam róla.
- Televízióban láttam.
- Újságban olvastam róla.
- Baráttól, ismerőstől hallottam róla.
- Családtagtól hallottam róla.
- Más forrásból hallottam róla.
- Itt, a kérdőívben hallottam róla először.

Kérlek, értékeld, milyen gyakran végzed az alábbi tevékenységeket.

1= soha vagy szinte soha

2= ritkán (évente egyszer-kétszer)

3= alkalmanként (havonta egyszer-kétszer)

4= gyakran, rendszeresen (heti, napi rendszerességgel)

Boys Love fanfictiont írok. 1 2 3 4

Shounen-ai mangát olvasok. 1 2 3 4

Yaoi mangát olvasok. 1 2 3 4

Doujinshit olvasok. 1 2 3 4

Doujinshit rajzok. 1 2 3 4

Boys Love fanartokat nézegetek. 1 2 3 4

Boys Love fanartot rajzok. 1 2 3 4

Boys Love AMV-eket nézek. 1 2 3 4

Boys Love AMV-t készítek. 1 2 3 4

Szerepjátékot játszom a kedvenc Boys Love karakterem bőrébe bújva. 1 2 3 4

Kedvenc Boys Love karaktereimről fantáziálok. 1 2 3 4

Homoszexuális fantáziákat szövek általam kedvelt heteroszexuális személyekről,
karakterekről. 1 2 3 4

2. számú melléklet

Bem-féle nemi szerep kérdőív (Bem, 1981)

Ez a teszt segít annak megítélésében, Ön mennyire maszkulin vagy feminin. A kérdés minden esetben: „Mennyire illik Önre az állítás?”, s az alábbiak szerint értékeljük:

- 1= Soha vagy szinte soha nem igaz
- 2= Általában nem igaz
- 3= Néha, de nem gyakorta igaz
- 4= Alkalmanként igaz
- 5= Gyakran igaz
- 6= Rendszeresen igaz
- 7= Mindig vagy majdnem mindig igaz

Tételek:

1. Vezetőt játszik	16. Boldog
2. Alkalmazkodó	17. Sportos
3. Szeretetteljes	18. Vigasztaló
4. Öntelt	19. Versengő
5. Agresszív	20. Segítőkész
6. Vidám	21. Nőies
7. Céltudatos	22. Eredménytelen
8. Lelkiismeretes	23. Kiáll magáért
9. Gyerekes	24. Érzékeny a csábításra
10. Hagyományos	25. Uralkodó
11. Elemző	26. Féltékeny
12. Jószívű	27. Gyengéd
13. Önző	28. Szerethető
14. Barátságos	29. Erős
15. Nem használ durva szavakat	30. Hízékeny

31. Vezetői képességekkel bír
32. Szomorú
33. Szereti a gyerekeket
34. Megbízható
35. Független
36. Hűséges
37. Individualista
38. Titoktartó
39. Gondoskodik másokról
40. Őszinte
41. Könnyen döntést hoz
42. Szégyellős
43. Férfias
44. Komoly
45. Halk szavú
46. Tapintatos
47. Magabiztos
48. Szimpatikus
49. Önálló
50. Megjátészó
51. Törődő
52. Szavahihető
53. Erős személyiség
54. Megértő
55. Éltrevaló
56. Kiszámíthatatlan
57. Melegszívű
58. Rendszertelen
59. Kockázatvállaló
60. Engedékeny

A homoszexualitással kapcsolatos attitűdök komponensei (LaMar és Kite, 1998)

4 komponens: *Elutasítás/Tolerancia, Erkölcs, Kapcsolat és Sztereotípiák*

5 pontos Likert-skála: 1= erősen nem értek egyet, 5= erősen egyetértek

* fordított itemek

Elutasítás/Tolerancia

1. A bérházaknak nem kellene elfogadniuk melegeket, mint bérlőket.
2. A melegeknek regisztráltatniuk kellene magukat a helyi rendőrőrsön.
3. Nem kellene felelősséggel járó pozícióba juttatni melegeket.
- *4. Helytelennek vélem a munkahelyi diszkriminációt a melegekkel szemben.
5. A melegek veszélyt jelentenek a fiatalokra.
6. A melegek hajlamosabbak a deviáns viselkedésre (gyermekmolesztálás, nemi erőszak, kukkolás), mint a heteroszexuálisok.
7. A melegek nem kedvelik az ellenkező nem tagjait.
- *8. Ha megtudnám, hogy egy művész meleg, az nem befolyásolná a munkája iránti elismerésem.
- *9. Meg kellene engedni a melegeknek, hogy a hadseregben szolgáljanak.
- *10. Nem lenne szabad hátrányosan megkülönböztetni a melegeket a szexuális preferenciájuk miatt.
11. Melegeknek nem lenne szabad gyermekekkel foglalkozniuk.

Meleg társadalmi normák/ Erkölcs

1. A melegek egyre szélesebb körben történő elfogadása a társadalom erkölcsi romlását segíti.
2. A melegek fenyegetést jelentenek a család intézményére.
- *3. Sok meleg tisztességes és etikus ember.
- *4. Meleg párok számára is ugyanúgy lehetővé kellene tenni a gyermek örökbefogadást, mint heteroszexuális pároknál.

5. A melegek közötti házasság gondolata számomra nevetséges.
- *6. Enyhíteni kellene az állam melegek magánéletét és hozzájárulását szabályozó törvényein.
7. A melegek egyszerűen nem illenek a társadalmunkba.
8. A melegeknek pszichológiai kezelésre van szükségük.
- *9. A melegek szerves részei a társadalmunknak.
10. A homoszexuális viselkedés két férfi között nyilvánvalóan helytelen.

Semleges erkölcs

- *1. Részemről a homoszexualitás nem bűn.
2. A homoszexualitás perverzió.
3. Undorítóan tartom a homoszexuális együttlét gondolatát.

Melegekkel való kapcsolat

- *1. Élvezem a melegek társaságát.
2. Nyugtalanítana, ha egyedül maradnék egy meleg férfival.
3. Elkerülöm a melegeket, amikor csak lehet.
4. Ideges lennék egy csapat meleg férfi társaságában.
5. Szerintem a melegek undorítóak.
- *6. Szívesen részt vennék olyan közösségi rendezvényeken, ahol melegek is jelen vannak.
7. A meleg bárokat a város megkülönböztetett és jól ismert részein kellene elhelyezni.
- *8. Nem zavarna, ha egy meleg férfival dolgoznék együtt.
9. Undorító lenne, ha egy meleg férfi megközelítene nyilvános illemhelyen.
10. Nem szeretném, hogy egy meleg férfi lakjon mellettem.
11. Felháborító, ha két meleg férfi a nyilvánosság előtt megfogja egymás kezét vagy kimutatja az érzéseit.
12. Ideges lennék, ha egy meleg férfi ülne mellettem a buszon.
13. Kilépnék egy szervezetből, ha megtudnám, hogy meleg férfiak is tagjai.
- *14. Ha megtudnám valakiről, hogy meleg, azonnal odamennék és barátságot kötnék az illetővel.

Semleges kapcsolat

1. Mérges lennék, ha a saját nemem egy tagja megközelítene engem.
- *2. Nem zavarna, ha tudnám, hogy vonzó vagyok a saját nemem számára.

- *3. Nem zavarna, ha azon kapnám magam, hogy vonzónak találom a saját nemem egy tagját.
4. Zavarna, ha a saját nemem egy tagja megközelítene.

Meleg sztereotípiák

1. A melegek előnyben részesítik a szerepjátékot (passzív vagy agresszív) a szexuális viselkedésükben.
2. Két meleg férfi szerelme egészen más, mint két ellenkező nemű személy szerelme.
3. A melegek gyengébb szexuális késztetéssel rendelkeznek, mint a heteroszexuálisok.
4. A melegek anyja valószínűleg nagyon uralkodó jellem.
5. A legtöbb meleg férfi élete egyéjszakás kalandokból áll.
6. A legtöbb meleg férfi szeret az ellenkező nem ruháiba öltözni.
7. A legtöbb meleg férfi jól felismerhetően nőies jellemvonásokkal bír.

Need for Affect Kérdőív (Maio és Esses, 2001)

Jelöld az alábbi sorokban, mennyire értesz egyet az állításokkal!

-3=erősen nem értek egyet

3=erősen egyetértek

1. Visszatekintve úgy látom, hogy félttem az érzéseim megélésétől.
2. Nehezemre esik kimondani a hozzám közel álló személyeknek, hogy szeretem őket.
3. Úgy érzem, rendszeresen szükségem van erős érzelmek megtapasztalására.
4. Az érzések segítenek, hogy boldoguljunk az életben.
5. Nagyon érzelmes ember vagyok.
6. Szerintem fontos, hogy vizsgáljam az érzéseimet.
7. Keresem az olyan helyzeteket, amelyekben erős érzelmeket élhetek át.
8. Megterhelőnek érzem az erős érzelmeket, ezért próbálom elkerülni őket.
9. Inkább elkerülném a szélsőséges érzelmeket.
10. Nem tudok bánni az érzéseimmel, ezért elkerülöm őket.
11. Az érzelmek veszélyesek – olyan helyzetekbe sodorhatnak, amelyeket inkább elkerülnék.
12. Érzelmek által vezérelten cselekedni hiba.
13. Meg kellene élnünk az érzéseinket.
14. Az érzelmek kimutatása zavarba ejtő.
15. Az erős érzelmek általában hasznosak.
16. Az emberek hatékonyabbak, ha nem élnek át erős érzelmeket.
17. Az érzelmek átélése segít a túlélésben.
18. Fontos számomra, hogy tisztában legyek az érzéseimmel.
19. Fontos számomra, hogy tudjam, hogyan éreznek mások.
20. Szeretek elmerülni az érzéseimben.
21. Bárcsak kevesebb érzelmet élnék át.
22. Nyugodtabban alszom, ha elkerülöm az érzelem teli eseményeket.
23. Néha félek attól, hogyan viselkedem, ha túlságosan elragadnak az érzelmeim.

24. Alkalmanként szükségem van egy kiadós sírásra.
25. Szeretnék olyan lenni, mint Spock kapitány, aki teljesen logikusan gondolkodik és kevés érzelmet él át.
26. Szeretem olyan képekkel kidekorálni a szobámat, amelyek érzelmi jelentőséget hordoznak számomra.